

VELKÁ LOUPEŽ aneb bourání státu

Příspěvek ke kritickému hodnocení závěru XX. století v ČR

František Nevařil

© František Nevařil
Velká loupež aneb Bourání státu
Vydalo roku 2013
Nakladatelství Royen Trade
ISBN 978-80-87848-07-4

O B S A H

	strana
Slovo na začátek	
<u>1. Majetkové převraty v české historii</u>	2
Bílá hora (1620)	2
Obnova vlastního samostatného státu (1918)	3
Mnichov a Protektorát Čechy a Morava (1938 až 1945)	4
Osvobození Československa (1945)	6
<u>2. Dědictví socialismu (1989)</u>	9
Poúnorové změny vlastnictví	9
Hodnota "ukradeného" majetku	10
Růst národního jmění v letech 1948 až 1989	11
Dědictví po socialistickém režimu	13
<u>3. Česká republika a Slovensko</u>	16
První republika (1918 až 1938)	16
Doba po 2. světové válce (1945 až 1992)	16
Rozdělení Československa (1.1.1993 a poté)	18
<u>4. Velká loupež aneb jak občané přišli o svůj majetek</u>	21
Znehodnocení hotovostí a vkladů	21
Restituce a nové křivdy	22
Privatizace - vyvlastnění majetku obyvatelstva	25
Zahraniční kolonizace	32
<u>5. Turecké hospodaření</u>	39
Privatizace - základ ekonomického úpadku	39
Banky nebo lichva?	41
Co nás stojí stát...	43
Žití z podstaty a na dluh	46
Závěrem	51
A ještě jeden dodatek.....	53

Slovo na začátek

Smyslem této práce je předložit dílčí dokument o závěrečném desetiletí XX. století, zamlženém dnes clonou jednostranné, avšak masivní propagandy. Jde o literaturu faktu, obsahující jiný než běžně podávaný pohled na vcelku běžné společenské záležitosti, o nichž se sice mluví a píše více než dost, jejichž skutečná podstata je nám však většinou zakrývána podvrhováním nesprávného výkladu a tak vlastně utajena. Omezuje se na makroekonomický vývoj národního hospodářství, přesněji řečeno na škodlivé důsledky procesu transformace na veřejnoprávní majetek České republiky. Nezabývá se tedy bezprostředně jinými politickými tématy, jakými jsou například vývoj a stav kvality našeho života, kriminality, dopady na kulturu či morálku obyvatelstva, nebo zahraniční postavení ČR.

Základní metodou práce je dnes opomíjené, avšak nezastupitelné srovnání současné vnitřní situace se stavem v roce 1989 - posledním roce vlády KSČ - které se nyní nehodí a proto zamlčuje. Bez jakýchkoliv tabu a sebecenzury. Předkládaná fakta nejsou zcela neznámá, jsou však opomíjena a nejsou naší veřejnosti předkládána v celkových souvislostech a důsledcích. Bohužel nemohla být vždy zcela úplná a přesná, protože se čím dál víc potýkáme s nedostatkem publikovaných oficiálních údajů. Proto bylo nezbytné často využívat jenom odborného odhadu či přiblížení metodou ilustrace určitých problémů.

Vyplývají z ní dva hlavní - jen na první pohled svatokrádežně kacířské a nepravděpodobné - závěry.

Za prvé, že proces restitucí a hlavně privatizace se stal nejen věcným základem restaurace kapitalismu, ale také programově největší loupeží společného majetku většiny občanů v českých dějinách, která byla a je v rozporu s ústavním právem ČSFR i České republiky. Ten v průběhu tohoto procesu zmizel (mizí) v kapsách nově vzniklých domácích kapitalistů nebo v zahraničí.

Za druhé, že v rozporu se všeobecně předkládanou "jedinou pravdou" se kapitalistické soukromé hospodářství neosvědčilo, že se ukázalo jako daleko neefektivnější a mnohem méně výkonné než ono jednoznačně odmítnuté socialistické, a že soukromý vlastník a manažer je proto horším hospodářem než někdejší státní úředník a ředitel. To že je lepší, platí především v malém, ale zdaleka už ne tak ve velkém. Opačné přesvědčení je jen záměrně shora nám vnucená pověra.

Právě ČR o tom podává závažné důkazy. Možná ojediněle - protože o situaci v jiných stejně dotčených státech bývalé RVHP nemáme potřebné informace - ale proto tím významnější.

Jak je proto možné, že nikdo z našich politiků či intelektuálů v tomto směru dosud nevyslovil jedinou pochybnost? Co je blíže společenské realitě, kde je pravda a proč výše uvedené otázky jsou od samého začátku kategoricky postaveny mimo jakoukoliv diskusi, proč nejsou vystaveny věcným námitkám a argumentům? Vysvětlení je dáno jenom tím, že to je v zájmu všech těch, kteří v rámci naší současné demokracie vlastní u nás skutečnou moc a tedy i právo na pravdu. Ti také potřebují, aby obyčejný občan byl a zůstal státním člověkem typu *homo stupidus stupidus*, jak o něm tak často, potřebně a s velkou trpkostí hovoří známý lékař a populizátor vědy František Koukolík.

V Praze, dne 31. července 2002

1. Majetkové převraty v české historii

Bílá hora (1620)

Porážka českého stavovského povstání na Bílé hoře 8. listopadu 1620 byla pro naše země politickou, národnostní i hospodářskou tragedií. Vítězní Habsburkové a jejich nejbližší spojenec a společník - katolická církev - neznali slitování. Především tehdy jim šlo o to, nejen fyzicky ale i hospodářsky, zasáhnout a zničit účastníky povstání, a tím fakticky zlomit všechnu moc stavovské opozice.

21. června 1621 byli na Staroměstském náměstí v Praze popraveni 3 páni, 7 rytířů a 17 měšťanů. Řada dalších vůdců byla odsouzena na doživotí. To však bylo jen počátkem daleko závažnější akce, která měla opozici zničit hospodářsky. Již v průběhu války bylo provedeno několik konfiskací, jichž bylo užito jako darů za vynikající "zásluhy". Tak už v únoru 1620 daroval vítězný císař Ferdinand polnímu maršálu Buquoyovi panství novohradské a rožmberské v jižních Čechách. Ale teprve v roce 1621 bylo přikročeno k soustavné akci, která k nepoznání změnila mapu držby půdy v Čechách i na Moravě.

Nejprve padly za oběť statky uprchlíků, dále osob, které zemřely za povstání a jejichž památka byla prokleta, a statky popravených mimořádným tribunálem. Tak bylo zabráno na 115 panství a statků v&nbso nominální hodnotě 5,25 milionů kop grošů míšeňských, ve skutečné pak přes 8 milionů kop. Po staroměstských popravách nastalo druhé konfiskační období. Příslušný patent postihující ohromné množství lidí i královských měst byl vyhlášen v květnu, na Moravě v listopadu 1622. Celkem bylo takto zvláštní konfiskační komisí odsouzeno 680 osob, z toho 166 ke ztrátě celého majetku, 45 ke ztrátě dvou třetin, 128 ke ztrátě poloviny, 215 třetiny, 112 muselo své statky držet jen jako léno a zbytek byl odsouzen ke ztrátě různých částí svých statků (na Moravě byla konfiskační praxe poněkud mírnější, avšak i zde bylo odsouzeno přes 250 osob k různým majetkovým trestům).

Kdo byl přitom odsouzen ke ztrátě více než jedné pětiny, musel prodat statek celý a ze stržené sumy potom odevzdat příslušný díl podle úředního odhadu. Přitom statky byly odhadovány hluboko pod cenou, takže částka, kterou odsouzený dostal zpět, byla neobyčejně nízká a ta ještě ani nebyla vyplacena hotově, nýbrž toliko v dluhopisech. Královská komora pak stejně nebyla schopna dluhy platit a od roku 1640 si vyžadovala stálé moratorium. Takže i valná část těch, kteří byli odsouzeni jen ke ztrátě části majetku přišla o všechno. Úhrnná cena takto zkonfiskovaných statků se odhadovala na 2,5 milionů kop grošů míšeňských. Zejména byla citelně postižena královská města, která tak přišla o valnou část svého pozemkového majetku. Postižení však byli ožebračováni samým faktem konfiskace a nuceného prodeje, ale i tím, že kupní cena za prodané statky byla vyplácena v nehodnotné měně, tzv. lehké nebo dlouhé minci, která se svou hodnotou nerovnila ani osmině mince dobré. Tak byli připraveni asi o sedm osmin sumy, která by jim náležela podle úředního odhadu.

Tyto podvodné praktiky byly dílem zvláštního konsorcia v čele s Lichtenštejnem, které po 14 měsících uvádělo v zemi hospodářský a finanční život ve zmatek, jehož důsledkem byl ekonomický rozvrat a státní bankrot v prosinci 1623. Avšak konfiskacemi vykonanými v letech 1622 až 1623 nebylo zabavování statků ukončeno. V pozdějších letech ještě došlo k zabavování majetku těch osob, které uprchly pro víru ze země, které se znovu kompromitovaly při saském vpádu v roce 1631 a zejména rozsáhlé byly konfiskace po odhalení spiknutí Albrechta z Valdštejna a jeho společníků v roce 1634.

Všemi těmito konfiskacemi bylo zabaveno na tři čtvrtiny půdy českého království v ceně asi 40 milionů zlatých rýnských. Ve svých důsledcích znamenaly nejen podstatné hospodářské ale i národnostní oslabení české šlechty, neboť vedla k úplné invazi cizího živlu. Skoro pětina statků v Čechách byla zabrána Němci, Vlchy, Valony, Francouzi, Španěly, Iry. Od této doby se trvale v českých zemích usadili Colloredové, Piccolominiové, Huertové, Verdugové, Aldringenové, Collaltové, Desfourové, Gallasové, Trautsmansdorfové, Thunové, Stadionové, Eggenbergové, ale i Schwarzenbergové a další. Tito cizinci, kteří se stali českými magnáty jen z císařovy milosti, se pak logicky stali hlavním jádrem trůnu věrné a privilegované dvorské šlechty. Původní česká šlechta pak nastoupila cestu konformity s tímto cizím živlem, jemuž se snažila přizpůsobit loajlností, aby u dvora získala aspoň částečný vliv (např. Lobkovicové). Nejružnějšími příbuzenskými svazky se postupně italizuje, hispanizuje a posléze, hlavně v 18. století germanizuje, a stává se tak mrtvým údem českého národa.

Josef Pekař shrnuje změny majetkových poměrů (držení poddanské půdy v %) po Bílé hoře takto:

Stav	r. 1615	r. 1656
stav panský	36,6	59,6
stav rytířský (zemani)	27,2	9,6
stav svobodná města	23,5	13,1

Tyto údaje nezahrnují katolickou církev (duchovní stav) a vladaře (českého krále), kteří byli velkými vlastníky už předtím a jejichž podíl ovšem také vzrostl. Svobodní lidé mimo města tehdy neexistovali, byli jen "poddaní". Pokud jde o přírůstek podílu majetku stavu panského, šlo hlavně o novou "cizí šlechtu", o kolonizátory - katolíky.

Hospodářská převaha uvnitř stavovské společnosti se rozhodně a jednoznačně přesunula na stranu panstva, které ze změny pozemkové držby vytěžilo nejvíc a jeho příslušníky proměnilo v horlivé stoupence dvorské vládnoucí strany. Naopak pobělohorské konfiskace dovršily pohromu rytířstva, i katastrofu královských měst. Jestliže před Bílou horou bylo panstvo nuceno udržovat jistou koalici s rytířstvem, nyní jakékoliv ohledy padly, o městech ani nemluvě.

Obnova vlastního samostatného státu (1918)

Po první světové válce Československu na jeho území zůstalo asi 60 % předválečného potenciálu průmyslových kapacit bývalé rakousko-uherské monarchie (v českých zemích 70 až 75 % výroby Předlitavska, na Slovensku necelá pětina výroby Zalitavska). Čechy a Morava patřily mezi nejpokročilejší oblasti nejen v průmyslu ale i v zemědělství, zatímco Slovensko bylo naopak hospodářskou slabinou ČSR. To lze charakterizovat výchozím poměrem průmyslového a zemědělského obyvatelstva, reprezentovaným 39,6 % a 34,4 % v českých zemích, a 18,4 % a 62,6 % na Slovensku.

Rozhodující část průmyslu v českých zemích byla ovšem před válkou v rukách německého a rakouského kapitálu, který zcela ovládal železářství a těžbu uhlí a v ostatních odvětví většinu velkých podniků; čeští majitelé vlastnili před válkou jen asi třetinu akcií akciového kapitálu průmyslu. Důležitou úlohu však plnily české obchodní banky, z nejvýznamnějších to byly Živnostenská banka, Pražská úvěrní banka a Česká průmyslová banka, doplněné velmi rozvinutým lidovým peněžnictvím (spořitelny, záložny, kempeličky, úvěrová družstva). Naopak slovenská ekonomika byla převážně agrární a v rukou cizího kapitálu, přičemž zemědělství tu navíc bylo značně zaostalé. V zemědělství na celém našem území tehdy stále dominovaly velkostatky bývalé šlechty rakousko-německého a maďarského původu.

Důležitým krokem k hospodářskému osamostatnění Československa po válce se stala v roce 1919 měnová reforma. Ta zavedla novou měnu (Kč); inflace však ještě pokračovala zhruba až do roku 1921 i když mírnějším tempem než v okolních státech. Vlastnické přesuny v průmyslu a obchodě proběhly na základě tzv. nostrifikace akciových společností a repatriace cenných papírů. Do roku 1918 měla většina významných podniků v českých zemích i na Slovensku svá ústředí ve Vídni nebo v Budapešti, nostrifikační zákony však vyžadovaly přenést jejich sídla na československé území. Úvěry nostrifikovaných společností pak přebíraly čs. banky. Českoslovenští kapitalisté tehdy skupovali na burzách ve Vídni a Budapešti za velmi výhodných podmínek akcie čs. podniků a jiné cenné papíry od předchozích zahraničních vlastníků. Byly mezi nimi např. Pražská železářská společnost, Poldina huť, Báňská a hutní společnost, strojírna První brněnská a Královopolská, tukové závody Schicht, továrna na zápalky Solo, sklárny Inwald, textilka Mautner a jiné; na Slovensku např. železářské závody Coburg, dynamitka v Bratislavě, papírny Slavošovce či textilka v Lučenci. Několik velkých podniků bylo nostrifikováno za účasti francouzského, britského nebo jiného "spojeneckého" kapitálu (např. francouzský kapitál ovládl Škodovy závody, Báňskou a hutní společnost a Magnezitový priemysl Jelšava, britský kapitál Anglo-československou banku).

Nad rámec všeobecného nostrifikačního zákona byl přijat ještě speciální nostrifikační zákon vztahující se na 17 soukromých místních železnic (většinou na Slovensku), a to v rámci zestátňování železnic. Zvláštní formou nostrifikace bylo zřízení nových bank a filiálek několika vídeňských a jedné budapešťské banky. Kromě bank a soukromých železnic tak bylo v průběhu 20. let nostrifikováno 235 podniků (z toho 52 na Slovensku) se základním kapitálem téměř 2 mld. Kč. Šlo převážně o velké podniky, v nichž rozhodující pozice tak získal domácí kapitál. Reálný základ pro nákup akcií a dluhopisů - probíhající zhruba 10 let (hlavní etapa však už v letech 1921-1924) - v rámci nostrifikace i mimo ni tvořil trvalý vysoký přebytek čs. obchodní bilance s Rakouskem, příznivý měnový vývoj v ČSR ve srovnání s okolními státy, jakož i nastupující revoluční situace vyvolávající všeobecnou nejistotu dosavadních vlastníků.

Vlastnická struktura zemědělství měla své kořeny ve feudální minulosti. Některé šlechtické rody v roce 1918 vlastnily obrovské pozemky, např. Schwarzenberkové 248 tis. ha, Lichtensteinové 173 tis. ha, Pálfyové 106 tis. ha apod. Statisíce hektarů patřily katolické církvi (ostřihomské biskupství spravovalo 47 tis. ha, pražská arcidiecéze 23 tis. ha, banskobystrické biskupství 17 tis. ha apod.). V poválečném Československu se

odůvodněně vytvořila široká fronta požadující radikálně omezit přežitá feudální latifundia. To bylo chápáno i jako odčinění hospodářských křivd zmíněného pobělohorského období, kdy se cizácká šlechta spolu s katolickou církví zmocnila rozsáhlé výměry půdy konfiskované českým vlastníkům.

To všechno měla napravit pozemková reforma. Té předcházelo koncem roku 1918 obstavení velkostatků (omezení volné manipulace s velkým pozemkovým majetkem). Na jaře 1919 pak byl vydán záborový zákon, který postihoval velkostatky s výměrou nad 150 ha zemědělské půdy nebo 250 ha veškeré půdy. Pod tento zábor spadalo 1913 pozemkových celků s více než 4 mil. ha zemědělské, lesní a jiné půdy, z toho přes 1,6 mil. ha na Slovensku. Tyto údaje zahrnují i pozemkový majetek církve v rozloze kolem 500 tis. ha. Záboru dále podléhalo 2.976 potravinářských, dřevařských a jiných podniků, které byly součástí zabraných velkostatků. Kdyby byla každému majiteli ponechána jen zákonem stanovená výměra, zasáhly by vlastnické přesuny více než 3,6 mil. ha půdy (téměř 30 % povrchu Československa).

O způsobu rozdělení zabrané půdy pojednával pak přidělový zákon z ledna 1920 - mohly ji získat nejen fyzické osoby, ale i stát, obce, družstva a podobně. Na to pak navazoval náhradový zákon, který přiznával původním vlastníkům nárok na odškodnění, takže místo konfiskace byla uplatněna zásada nuceného výkupu podle cen z r. 1913-1915. Jak tyto ceny, tak platební podmínky byly stanoveny tak, že malí nabyvatelé (rolníci) byli z jejího výkupu v podstatě vyřazeni. Průběh reformy však byl i tak velmi vleklý a její skutečný rozsah zůstal daleko za původním záborovým zákonem. Rozhodující "plánovaná" část této reformy spadá do let 1922-1926, později se její tempo v důsledku nejrůznějších politických tlaků zvolňovalo a v polovině 30. let bylo její dokončení dokonce odloženo na období 1955-1967, tedy v podstatě zastaveno. V letech 1935-1936 se v tomto smyslu uzavíraly tzv. generální dohody s původními vlastníky, podle nichž jim byla dosud nerozdělená půda svěřena do užívání na dalších 20 až 30 let.

Na konec bylo latifundistům ponecháno bezmála 56 % zabrané půdy (z toho církvi téměř 85 %) a více než 4/5 zabraných průmyslových a jiných objektů. Ačkoliv rozloha velkostatku neměla přesáhnout 250 ha, připadalo v roce 1937 na jeden velkostatek spadající pod zábor 1200 ha pozemků. Celkem tak bylo (údaje z r. 1938) propuštěno ze záboru a ponecháno původním majitelům (resp. dáno do užívání na dalších 20 až 30 let) zhruba 55 % veškeré výměry původně zabrané půdy (resp. 33,8 % zemědělské půdy). Navíc přiděly získali hlavně zbytkoví statkáři a postátněné a jiné větší objekty. Drobní přidělci získali z celkových 1801 ha veškeré půdy jen 790 ha (43,8 %).

Mnichov a Protektorát Čechy a Morava (1938 až 1945)

Na konferenci čtyř velmocí v Mnichově dne 29. září 1938 vyslovili představitelé Francie a Velké Británie souhlas s německými územními požadavky vůči Československu a tohoto svého spojence tak zrádně obětovali. Po odtržení pohraničních krajů ve prospěch Německa a také Maďarska (jižní Slovensko) se čs. území zmenšilo o 30 % a počet obyvatel klesl více než o 1/3, přičemž za novou hraniční čarou zůstalo asi 1,430 tis. Čechů a Slováků. Hranice byly záměrně stanoveny tak, aby přetrhaly hlavní dopravní tepny, přičemž v anektovaných oblastech zůstaly více než 2/5 průmyslu ČSR, především těžba uhlí a lehký průmysl. Německu a Maďarsku musely být mimo jiné odevzdány 1374 lokomotivy a 34 tis. železničních vagonů.

Bylo ztraceno lesní bohatství českých pohraničních hor a třetina orné půdy, později i slovenská obilnice na Žitném ostrově a hlavních produkčních oblastí kukuřice, chmele, vína a tabáku. Začal odliv západoevropského kapitálu z Československa, rozsáhlý únik židovské buržoazie na Západ a stupňovalo se pronikání říšskoněmeckých monopolů do okleštěné republiky a čs. kapitál byl z pohraničí vytlačován.

Ze "Sudet" k okamžiku jejich záboru byly okamžitě bez důvodu a bezprávně vyháněni Češi jen s holýma rukama, bez jakékoliv majetku a náhrad, často jen s ranečky. Obdobně byla později po vzniku slovenského státu 14. 3. 1939 vyhnána i většina ze 160 tis. obyvatel české národnosti. Do zbývajících vnitrozemí Čech a Moravy se tak v letech 1938 a 1939 z donucení přistěhovalo celkem asi 450 tis. osob (některé prameny uvádějí celkový počet vyhnaných Čechů až na 836 tis. osob).

Po přepadení zbytku Československa a zřízení Protektorátu Čechy a Morava ke dni 15. 3. 1939 byl pak celý náš stát proměněn na bezprávnou, tvrdě okupovanou a ovládanou - navíc válečně řízenou - německou kolonii. Program "Drang nach Osten" počítal s komplexní germanizací rozsáhlých oblastí na východ od Německa. Začaly zábery půdy. Velké její výměry se zmocnili Němci arizací, konfiskacemi pod různými záminkami a zábořem státních statků. Mnozí statkáři se sami přihlásili k německé národnosti, zlákáni různými výhodami, mimo jiné i obnovením šlechtických titulů. V jednotlivých případech byly na české usedlosti uvalovány nucené správy, které byly jen předehrou k jejich vyvlastnění (dosavadní majitelé se tak měnili v námezdní dělníky na vlastních hospodářstvích).

Surovou metodou germanizace bylo i vyhánění českého obyvatelstva z celých kompaktních území, k němuž došlo zejména na Benešovsku, Milovicku, Vyškovsku a v Brdech. Celkem německá "osídlovací" činnost zasáhla v českých zemích asi 16 tis. zemědělských závodů s výměrou přes 550 tis. ha a postihla 60 až 70 tis. Čechů.

Navíc přeměna půdy na vojenské střelnice a cvičiště se týkala 248 obcí a osad (přes 79 tis. ha půdy), z nichž bylo evakuováno 80 tis. našich obyvatel. Po vytvoření Protektorátu byla ponechána v oběhu koruna avšak její kurz vůči marce byl záměrně silně podhodnocen, protože byl s okamžitou platností stanoven na poměr 1 marka = 10 korunám. Reálná kupní síla marky však odpovídala nejvýše 6 až 7 korunám, takže okupanti tak získávali asi třetinu zboží nakupovaného na českém trhu zcela zdarma (a ještě více na Slovensku, kde byla marka nadhodnocena asi o 50 %). Kromě toho byla marka zavedena jako platidlo vedle koruny s tím, že Pražská národní banka - která je soustředěvala - nesměla přijaté marky vracet zpět do oběhu ale odváděla je Říšské bance v Berlíně, která je pak připisovala "české" národní bance jako pohledávku vůči říši, která ovšem nebyla nikdy splácena. I devizový výnos z vývozu do třetích zemí (Švýcarsko apod.) zůstal v Berlíně a byl použit k úhradě německého dovozu. Výsledkem tohoto systematického vykořisťování byly naše nedobytné pohledávky v Německu, které na konci války dosahovaly 105 mld. korun (vůči Slovensku dalších asi 7 mld.).

Navíc si Protektorát musel sám platit svoji okupaci tím, že byl povinen odvádět Německu "výpalné" v podobně tzv. matrikulárního příspěvku, který byl v podstatě daní uvalenou na český národ. Celkově tak bylo jen tímto způsobem odčerpáno 42 mld. korun s odůvodněním, že Německá říše chrání české země před "vnějším" nebezpečím. Na Slovensku tutéž funkci v podstatě plnily přímé výdaje na vedení jeho války se Sovětským svazem, na niž např. v roce 1943 vydávalo asi 150 mil. korun měsíčně, a hlavně z tohoto důvodu jeho vnitřní dluh v té době vzrostl asi o 10 mld. korun.

Další škody Československo utrpělo tím, že mu byly uloupeny zlaté a devizové rezervy. Část zlatého pokladu byla vydána takřka v předvečer 15. března jako kovové krytí čs. bankovek stažených v pohraničí po mnichovském diktátu. Největší část zlatého pokladu (23.087 kg) však Němci získali bezprostředně po tom. Zlato, které ČSR uložila v době ohrožení státu v zahraničí, totiž převedla londýnská Bank of England na vynucený příkaz Národní banky na účet Říšské banky (tj. důkaz, že i později britská vláda pokračovala v politice appeasementu). Po vytvoření Protektorátu si němečtí okupanti ještě přisvojili další drahé kovy z trezorů čs. koncernů, z klenotnických živností v rámci arizace, z Prahy odvezli 6376 kg zlatých mincí; 12.769 kg zlata musela Národní banka odprodat Říšské bance za devizy v době od dubna 1940. Uloupené zlato a drahé kovy reprezentovalo nejméně 5,2 mld. korun. Znehodnocení měny na základě válečné inflace bylo odhadnuto nejméně na dalších 120 mld. (bez Slovenska).

Násilná germanizace probíhala v celém čs. hospodářství. Na klíčová místa v centrálních úřadech a podnicích byli dosazováni Němci, především ze Sudet, hromadně byly uzavírány drobné české živnosti, došlo ke kapitálové expanzi německých monopolů a přímé konfiskaci majetků. Na "totální" nucenou práci do Německa bylo postupně posláno přibližně 500 tis. Čechů a asi 150 tis. Slováků, nepočítáme-li další desetitisíce vězňů v koncentračních táborech a osob povolávaných na zákopové práce.

Nejrozsáhlejším a rychlým majetkovým přesunem se stala arizace (konfiskace židovského majetku ve prospěch Němců). Postihla též část nežidovského majetku, neboť se plně vztahovala i na ty společnosti, kde ve správní radě byl jen jediný Žid nebo kde židovské účasti přesahovaly 25 % kapitálu. Byla největším majetkovým přesunem v letech okupace neboť před Mnichovem tvořil židovský kapitál 30 až 40 % z úhrnu kapitálu v ČSR, a i když značná část tohoto majetku unikla různými cestami do zahraničí nebo (v případě Slovenska) přešla menší část do jiných než německých rukou, rozhodující kořist uchvátil německý kapitál (větší podniky ovládly říšské koncerny, menší živnosti a zemědělské usedlosti převzali zájemci z řad německé maloburžoazie).

Říšskoněmecké kapitálové účasti v Protektorátě se za války zvětšily více než desetkrát a německý kapitál přímo či nepřímo ovládl asi polovinu akciového kapitálu v českých zemích. Největší kořist získal mamutí Goeringův koncern, který se orientoval na základní odvětví českého průmyslu. Dalšími nositeli kapitálové expanze byly zejména Dresdner Bank, Deutsche Bank, I. G. Farbenindustrie, Mannesmannův koncern a monopoly v elektrotechnickém průmyslu. V roce 1945 zde vlastnili říšskoněmečtí kapitalisté přímé účasti ve výši téměř 2,4 mld. korun, které jim umožňovaly kontrolovat společnosti s úhrnným kapitálem 4,3 mld. (akciový kapitál všech společností činil na konci války asi 10,5 mld.). Bylo zlikvidováno několik předních českých bank, mezi nimi Legiobanka, Anglobanka a Česká průmyslová banka. Na konci okupace byly všechny hlavní banky v Čechách a na Moravě s výjimkou Živnostenské banky buď zrušeny nebo pohlceny německými koncerny.

Na Slovensku byla situace od situace v Protektorátě odlišná. V ekonomické oblasti vystřídal dosavadní závislost na českém kapitálu podřízenost vůči Německu, které převzetím českého majetku ovládlo nejen klíčové pozice, ale dirigovalo i ekonomickou politiku slovenského státu. Od roku 1939 do konce války německý podíl na akciovém kapitálu ve slovenském průmyslu, dopravě a obchodě vzrostl z 0,2 % na 62 %, zatímco český podíl klesl z 84 % na 8 %, a slovenský podíl stoupl z 15 na 18 %. Neobíhaly tu však říšské marky a místo matrikulárního příspěvku byl slovenský stát zatížen jen povinností krýt vojenské výdaje spojené s vedením války. Arizaci židovského majetku tu uskutečňoval domácí klerofašistický režim a do německého vlastnictví tak přešly jen větší podniky; menší arizované majetky se staly kořistí arizátorů slovenské národnosti.

Tím vším - včetně hmotných škod způsobených bombardováním českého území (závodů, měst) a v průběhu postupu osvobozovací vojenské fronty - Československo utrpělo v období německé poroby velké lidské a materiální škody. Německý teror a válečné události si vyžádaly více než 360 tis. obětí (z toho asi 77 tis. českých a zhruba 60 tis. slovenských Židů) a dalším statisícům podlomilo zdraví věznění nebo válečné útrapy. Úhrn škod

byl po osvobození vyčíslen částkou 430 mld. předválečných korun, což značně převyšovalo čs. národní důchod vytvořený za léta 1932 až 1937. K tomu nutno připočítat ztráty na soukromém majetku za 57 mld. korun (mezinárodní dohodou o reparacích od Německa z 21. 12. 1945 byla ČSR uznána náhrada válečných škod kolem 350 mld. předválečných korun).

Osvobození Československa (1945)

V květnu 1945 bylo Československo od německé okupace osvobozeno zásluhou sovětské armády v níž byly začleněny i jednotky čs. a rumunské armády. Ta za cenu asi 140 tis. mrtvých vojáků osvobodila 95 až 97 % našeho území, jen zbytek (3 až 5 %) osvobodila v podstatě beze ztrát armáda USA, k níž se za každou cenu ve snaze o poslední záchranu a ve strachu o "odplatu z východu" snažily zbytky německé armády uchýlit.

Německo, které v září 1939 rozpoutalo 2. světovou válku, ji v roce 1945 totálně prohrálo a bylo donuceno přijat bezpodmínečnou kapitulaci. Dopustilo se masových zvěrstev a genocidy, které stály nejméně 60 milionů lidských životů. Nejvíce obětí musely přinést slovanské národy, především Sovětský svaz, který to stálo asi 20 milionů obětí, z toho nejméně polovina byli civilisté (pro srovnání podílu břemene války - USA ztratily 406 tisíc, V. Británie 388 tisíc, tedy zhruba jako ČSR, Francie 600 tisíc). Na druhém místě to byli Židé, kterých Němci zabili na 6 milionů. Pak opět další Slované - Polsko 4.320 tisíc a Jugoslávie 1.700 tisíc lidí. Navíc už v průběhu okupace Německo veřejně deklarovalo poválečný program, podle něhož měl být později (až nebude potřeba jeho práce) i český národ vyhuben, popřípadě "vyhnán na Sibiř".

Vítězné mocnosti, tj. SSSR, USA a Velká Británie, rozhodly o dočasné společné okupaci a uspořádání poměrů Německa jakož i Rakouska na základě Postupimské dohody podepsané nejvyššími představiteli zmíněných států 2. 8. 1945. Oba státy a tedy i jeho obyvatelé jako za válku odpovědné musely přijat kolektivní trest. Byly podrobeny mnohaletému politickému, právnímu i ekonomickému dohledu spojeneckou Kontrolní radou ministrů zahraničních věcí. Musely přijat politické i hospodářské zásady jejich správy i řízení běžných záležitostí. Byly jim stanoveny povinnosti náhrad válečných škod a výše reparací. Stanoveny nové hranice Německa, v jejichž rámci se muselo vzdát nejen okupovaného čs. pohraničí, ale i východních částí území ve prospěch Polska, Královce a okolí pak ve prospěch SSSR. Bylo rozhodnuto o potrestání německých válečných zločinců a další.

V článku XIII. této dohody bylo také rozhodnuto o odsunu německého (také maďarského) obyvatelstva z území Polska, ČSR a SSSR do Německa (menší část byla odsunuta i do Rakouska). V našem případě šlo hlavně o tzv. sudetské Němce, kteří po Mnichovu ve volbách 4. 12. 1938 z 98,9 % dobrovolně hlasovali pro Hitlera a pro Říši, a kteří se z vlastní vůle tehdy sami zřekli českého občanství. Právě tito "sudeťáci" za Protektorátu napáchali na našem území nejvíce zla - konečně byli Hitlerovou pátou kolonou už dávno před Mnichovem a sami ho v podstatě také vyprovokovali - byli hlavními nositeli německé zvěle, krutostí a bezpráví. Proto bylo pochopitelné, že v rámci tzv. "divokého odsunu" v závěrečných fázích války a těsně po ní se snažili uniknout očekávané odplatě dobrovolným úprkem (někteří i sebevraždami). Takových Němců bylo nejméně 660 tisíc.

Následoval jejich organizovaný odsun v období od prosince 1945 do července 1946, kterým byl plněn úkol z Postupimské dohody, jehož podrobnosti byly předtím schváleny v rámci plánu schváleného 20. 11. 1945 spojeneckou Kontrolní radou pro Německo v Berlíně. V návaznosti na to mezinárodní prováděcí pařížská "Dohoda o reparacích od Německa, o založení spojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata" v čl. 6, odst. A/ stanovila, že "každá signatářská vláda (tj. i ČSR) si ponechá formou, již sama zvolí, německý nepřátelský majetek ve své pravomoci, nebo jím bude disponovat takovým způsobem, aby se nemohl vrátit do německého vlastnictví nebo pod německou kontrolu". Zde bylo také stanoveno, že "majetek osob, které byly před okupací čs. státními občany se nezapočítává do reparací, na které má Československo nárok".

Na základě toho byly vydány dekrety stanovící konfiskaci německých majetků. Především dekret č. 4/1945 (z 19. 5. 1945) o neplatnosti některých majetkově právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů, dekret č. 12/1945 (z 21. 6. 1945) o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a kolaborantů českého a slovenského národa, dekret č. 100/1945 (z 24. 10. 1945) o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků (ve vztahu k výše uváděným skupinám bez náhrady), jakož i dekret č. 108/1945 (z 25. 10. 1945) o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondu národní obnovy, jímž se rozsah konfiskací vůči nim rozšířil i na movitý majetek a nehmotná majetková práva. Dekrety z října 1945 také postátnily všechny akciové banky a soukromé pojišťovny bez ohledu na výši jejich kapitálu (už v srpnu 1945 byl zestátněn filmový průmysl, dovoz a vývoz filmové produkce a distribuce filmů pro veřejné promítání).

Je důležité podtrhnout, že ve všech uvedených případech (dekretech) byl z konfiskací výslovně vyloučen majetek osob, které zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily vůči českému a slovenskému národu a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistických či fašistickým terorem. Nejen odsun ale i všechny tyto konfiskace ČSR provedla v plném rozsahu s mezinárodním právem.

Německo Československu reparace přiznané Pařížskou dohodou (347 mld. předválečných korun) nikdy neuhradilo, proto také konfiskace majetku sudetských Němců byla a trvale zůstává plně v souladu s

mezinárodním právem. To jim neupírá možnost obracet se o náhrady svých původních majetků na spolkovou vládu Německa, která je v tomto směru vůči nim právně odpovědná a povinná. Pokud jde o Maďarsko, pak původní rozhodnutí o odsunu maďarského obyvatelstva z jižního Slovenska nahradila později dvoustranná dohoda, na jejímž základě se z ČSR vystěhovalo jen asi 68 tis. Maďarů (12 % maďarské menšiny) výměnou za slovenské krajany z Maďarska, zbývajícím zůstalo jak čs. občanství tak i původně konfiskovaný majetek.

V poválečných letech byl podle zmíněného dekretu konfiskován i majetek českých a slovenských zrádců a kolaborantů, ve všech případech na základě individuálních rozsudků k tomu účelu zřízených mimořádných lidových a národních soudů v Praze a Bratislavě. Bylo tehdy podáno 130 tisíc trestních oznámení, která byla uzavřena v květnu 1947. V rámci toho bylo 713 osob odsouzeno k trestu smrti, a asi 20 tisíc k dočasným trestům na svobodě (tyto rozsudky se ovšem netýkaly jen Čechů a Slováků ale také Němců, např. gestapáků a velitelů koncentračních táborů). Z nejznámějších případů velkých domácích majetkových konfiskací lze uvést Jana Baťu, majitele Baťových závodů ve Zlíně, či Miloše Havla (strýce současného prezidenta V. Havla), majitele Barrandova a Lucerny.

Už v průběhu Slovenského národního povstání v roce 1944 byly podle nařízení Slovenské národní rady odebírány Němcům, Maďarům, zrádcům a arizátorům podniky, jichž se zmocnili za války. K obdobným zásahům docházelo postupně i na dalších osvobozených územích. Podle zmíněného dekretu č. 4/1945 byly zrušeny majetkové převody a ujednání z doby po 29. září 1938, pokud k nim došlo pod nátlakem okupantů nebo následkem národní, rasové a politické perzekuce. Všechny takto převzatý majetek v držbě, vlastnictví či správě nepřátelských států; německých a maďarských občanů ČSR, kteří aktivně napomáhali rozbití a okupaci Československa; ostatních našich občanů, kteří zradili národ a aktivně podporovali okupanty; akciových a jiných společností v jejichž správě se nacházely osoby patřící do uvedených tří kategorií, byl převeden pod národní správu už v květnu 1945.

Národní správa mohla být uvalena i na jiné podniky, byl-li ohrožen jejich plynulý chod nepřítomností majitele nebo z jiných závažných důvodů. Bylo to přechodné opatření, přičemž zajištěným majetkem disponovaly Fond národní obnovy, český a slovenský pozemkový fond a osidlovací úřady, které ho zejména ve spolupráci s národními výbory potom převáděly do rukou nových uživatelů. Podle údajů z konce srpna 1945 podléhalo národní správě jen v průmyslu (bez řemesel) 9045 závodů s 923 tis. zaměstnanci. V zemědělství se zároveň okamžitě vyvlastňovala půda a jiný zemědělský majetek; celkem byla konfiskována a do národní správy převedena půda asi 300 tis. vlastníků, z toho 239 tisíc v českém pohraničí. To současně představovalo 1. etapu pozemkové reformy.

Na to navázalo ještě v tomtéž roce znárodnění majetku. V průmyslových odvětvích mimořádného zájmu se uskutečnilo v plném rozsahu (zejména doly, samostatné elektrárny, plynárny, železárny, ocelárny, válcovny, zbrojní podniky, klíčové chemické obory, výroba celulózy, léčiv, cementárny a také cukrovary a lihovary, pokud neměly družstevní charakter). Obdobné hledisko platilo pro pojišťovnictví a bankovníctví s výjimkou lidových peněžních ústavů družstevního typu. Kromě toho už v srpnu 1945 bylo zcela zestátněno filmové podnikání. V dalších průmyslových oborech byl rozhodujícím kritériem pro znárodnění počet zaměstnanců, a to zásadně nad 500 osob a ve zvlášť určených případech nad 400, 300, 200 nebo 150 osob. Konečně se v některých případech přihlíželo ke kapacitě výrobního zařízení (týkalo se zejména skláren, pivovarů a mlýnů). Třeba podotknout, že stejná vlna znárodnění či zestátnění tehdy probíhala v celé Evropě, nejen ve východní, zejména ve Francii, Velké Británii a severských státech (německá a rakouská ekonomika byla podrobena správě vítězných mocností jako celek).

Úhrnem bylo znárodněno přes 3000 průmyslových podniků (technických jednotek), tj. 16,4 % z celostátního počtu podniků, v nichž v březnu 1947 pracovalo 61,2 % zaměstnanců průmyslu (na Slovensku dokonce 65 %). Výrobní kapacita znárodněných podniků představovala téměř 2/3 čs. průmyslového potenciálu. Skutečný podíl zespolečenštěného sektoru byl ještě výrazně vyšší, přihlédneme-li k podnikům komunálním a družstevním, jakož i k těm podnikům, které byly již dříve ve státním vlastnictví. Tyto závody byly pak slučovány v národní podniky (do konce r. 1947 z 3348 závodů podléhajících znárodnění vzniklo 321 národních podniků). Po likvidaci německých a maďarských ústavů a znárodnění peněžnictví působilo v ČSR 14 bank - národních podniků, z toho 8 v českých zemích a 6 na Slovensku (kromě družstevních a veřejnoprávních ústavů lidového peněžnictví).

Pokud jde o náhrady majetku převzatého nad rámec konfiskací, měli na náhradu znárodněného majetku nárok jen ti vlastníci, kteří nepatřili do kategorie nepřátel a zrádců. U mnohých z nich však náhrada nepřicházela v úvahu, protože byly tak zadlužené, že je stát musel naopak sanovat. V praxi se ovšem náhrady (dílní náhrady) vyplácely jen omezenému počtu bývalých vlastníků nebo jejich dědicům, například starým a nemocným osobám, nepnoletým pozůstalým nebo osobám pronásledovaným nacismem. Naopak byly postupně plně vypořádány za znárodněný zahraniční kapitál. Příslušné dohody byly do konce roku 1951 podepsány např. ze Švýcarskem, Francií, Belgií či Lucemburskem. Naproti tomu s USA (jakož i dohoda o vyrovnání finančních závazků s Velkou Británií) až v lednu 1982, přičemž byla urovnána i otázka vrácení měnového zlata, které Německo uloupilo ČSR, avšak USA ho odmítly vrátit.

Obnovené Československo muselo také v zájmu překonání inflačního dědictví okupace neprodleně likvidovat a neutralizovat a to na svůj náklad bezcenné protektorátní peníze (oběživo), vydávané bez jakéhokoliv věcného

krytí. Jejich množství v říjnu 1945 dosáhlo 123,5 mld. korun proti 14,3 mld. na konci roku 1938; vklady vzrostly více než trojnásobně. Nejdříve proto byla z oběhu vyloučena cizí platidla, nadále obíhaly jen protektorátní a slovenské koruny postavené vzájemně na roveň umělým poměrem 1:1. Na Slovensku se ještě v létě 1945 provedla předběžná měnová opatření (kolkování). Zásadní problém však byl řešen až měnovou reformou provedenou k 1. listopadu 1945.

Tehdy vstoupila v platnost nová jednotná čs. koruna (Kčs), jejíž poměr ke staré koruně byl 1:1. Zlatý obsah koruny určen nebyl a odvozoval se jen nepřímo z nově stanoveného kurzu vůči americkému dolaru v poměru 50:1 (před válkou to bylo 28,60 K); z toho pak vycházely i kurzy vůči jiným měnám (MMF tuto paritu přijal a oficiálně vyhlásil). Občanům při reformě bylo vyměněno v hotovosti jen 500 Kčs na osobu a ostatní oběživo muselo být uloženo na neúročené vázané vklady (vkladní knížky či účty). Blokovány byly rovněž úspory, životní pojistky a státní cenné papíry. Podnikům a jiným právnickým osobám byly vyplaceny prostředky na nutné provozní výdaje a měsíční částky na mzdy a platy zaměstnanců. Ostatní prostředky, které v tomto období dosáhly částky 258 mld. K, se nepřeváděly na nové koruny a byly dlouhodobě vázány. Po výměně peněz činila nová výše oběživa jen 24 mld. Kčs (včetně prostředků v nových korunách na běžných účtech).

Část peněz na vázaných vkladech později odčerpal stát jednorázovou majetkovou dávkou, která postihla větší majetky a zisky z doby války. V dalších letech byly z nich uvolňovány peníze jen v sociálně odůvodněných případech a z vázaných účtů mimo to volně čerpaly prostředky i státní podniky a instituce (nikoliv však znárodněné podniky). Převážná jejich část však zůstala blokována až do peněžní reformy v roce 1953, při níž byly vázané vklady bez náhrady zrušeny.

Prameny:

1. *Josef Pekař: O smyslu českých dějin.*
2. *František Kavka: Bílá hora a české dějiny (SNPL Praha 1962).*
3. *Václav Průcha a kol.: Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století (Svoboda, Praha 1974).*
4. *Václav Průcha a kol.: Hospodářské dějiny evropských socialistických zemí (Svoboda, Praha 1977).*
5. *Václav Průcha a kol.: Nástin hospodářských dějin v období kapitalismu a socialismu (Svoboda, Praha 1982).*
6. *Václav Průcha: Ekonomický vývoj Československa a aktuální otázky hospodářské politiky (Pravda, Bratislava 1989).*
7. *Dekrety prezidenta E. Beneše (schválené Parlamentem ČSR 26. 3. 1946 jako ústavní zákony).*
8. *Postupimská dohoda z 2.8.1945 (podepsaná nejvyššími představiteli USA, Velké Británie a SSSR).*
9. *S. M. Štemenko: Generální štáb za války II (Magnet, Praha 1974).*
10. *Oxfordský atlas moderních světových dějin (Odeon, Praha 1991).*
11. *Kolektiv autorů: Komu sluší omluva (Ěrika, Praha 1992).*
12. *František Dvořák: K české otázce dnes - I (Nakladatelství Alternativy, Praha 1994).*

2. Dědictví socialismu (1989)

Poúnorové změny vlastnictví

Koncem roku 1947 v Československu zahrnoval kapitalistický, živnostenský a maloroľnícký sektor už jen 23,8 % ekonomicky činných osob, přičemž nejsilnější pozice zaujímal ve stavebnictví, velkoobchodě a zahraničním obchodě. Jeho podíl na tvorbě národního důchodu (bez zemědělství) v tomtéž roce dosáhl 24,7 % a jeho roční zisky byly odhadovány na 10 mld. Kčs. Komunisté (KSČ) jak známo převzali jednostranně veškerou politickou moc 25. února 1948. Bezprostředně po tom byla přijata řada politicko ekonomických opatření, která v předchozích demokratických podmínkách po květnu 1945 nebyli schopni prosadit.

V první řadě to byla tzv. druhá etapa znárodnění na základě zákonů přijatých na jaře 1948. Především zahrnovala podniky, které měly kdykoliv v době od 1. ledna 1946 50 nebo více zaměstnanců. Ve vyjmenovaných zvláště důležitých oborech veřejného zájmu se znárodněly všechny podniky bez ohledu na počet zaměstnanců (těžba kamene a zemin pro průmyslové zpracování, výroba radiotechnických zařízení, lékařských přístrojů, léčiv, technického porcelánu, mýdla, jedlých tuků a nápojů, pivovary, sladovnický, mlékárenský a mrazírenský průmysl, polygrafický průmysl atd.). V jiných případech bylo rozhodující technické vybavení a výrobní kapacita (např. tiskárny, pily, cihelny, mlýny, pekárny). Kromě těžebních, průmyslových a stavebních podniků se toto znárodnění vztahovalo i na vybrané šlechtitelské závody, cestovní kanceláře, obchodní domy, hotely, přírodní léčivé zdroje a lázně. Výlučným monopolem státu se stal velkoobchod, zahraniční obchod a mezinárodní zasilatelství. Za znárodněný majetek příslušela náhrada, jejíž příznání však bylo omezeno řadou podmínek a byla tedy v podstatě formální.

V roce 1948 byl také zásadně zjednodušen bankovní systém. Po sloučení dosavadních bank zůstala zachována jen jedna banka pro krátkodobé úvěrování v českých zemích (Živnostenská banka) a jedna obdobná banka na Slovensku (Tatrabanka), pro dlouhodobé úvěrování byla vytvořena Investiční banka. Centralizační proces byl v roce 1950 dovršen vznikem jednotné Státní banky československé. Mezitím byla dosavadní úvěrová družstva a spořitelny přeměněny na jednotný typ peněžních ústavů (spořitelna a záložna) se sítí poboček na celém území státu.

Řemeslné podniky a menší průmyslové závody na které se znárodnovací zákony nevztahovaly, byly - většinou pod nátlakem - začleňovány do družstevního a komunálního podnikání. Na základě toho všeho už koncem roku 1948 téměř neexistovaly kapitalistické podniky s více než 20 zaměstnanci, a "socialistický" sektor (státní, komunální a družstevní, resp. i drobné osobní vlastnictví) se podílel na tvorbě národního důchodu 70 % (z toho 68 % připadalo na státní a komunální podniky a 2 % na družstva). Zbývajících 30 % připadalo hlavně na zemědělství, kde i potom dominovalo soukromé hospodaření. Tady se v první řadě na Slovensku urychleně do podzimu 1948 ukončila zde dosud blokováná 1. etapa pozemkové reformy z roku 1945, tj. parcelace půdy nepřátel a zrádců.

V březnu 1948 byl přijat zákon o trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě (tj. zákon o nové pozemkové reformě), dále novelizovaný zákon o revizi předválečné pozemkové reformy a další navazující zákony. Podle neúplných údajů bylo v rámci této tzv. 2. etapy pozemkové reformy v kategorii velkostatků a zbytkových statků přihlášeno k soupisu 1 mil. ha půdy (z toho necelých 290 tis. ha půdy zemědělské). Z této výměry bylo bývalým statkářům ponecháno 60.815 ha. Podle údajů k 1.3.1949 měli drobní přidělci získat 99.783 ha převážně zemědělské půdy (doplňkové přiděly k malým usedlostem, stavební parcely a zahrádky), národní výbory a družstva převzaly 71.547 ha a státním statkům připadlo 132.337 ha zemědělské půdy. Hospodářské budovy, dobytek a stroje byly přiděleny státním statkům, státním strojním traktorovým stanicím a strojním družstvům. Lesní půda přešla většinou do státního vlastnictví.

Konečně už v průběhu roku 1948 začaly přípravy ke 3. etapě pozemkové reformy. Zákonem o nové reformě měl být stanoven maximální rozsah soukromé držby půdy (podle zásady, že půda má patřit tomu, kdo na ní skutečně pracuje). Stát měl vykoupit veškerou půdu těch soukromých zemědělců, která přesahovala výměru 50 ha (včetně vlastnictví rodinných příslušníků). S tím byla vykupována i půda, která byla "spekulačně" pronajímána (výjimku tvořili jen ti majitelé, kteří pro nemoc či stáří své pozemky nemohli obdělávat, avšak byli na pachtovním existenčně závislí). Církevní půdu bylo možno se souhlasem místních roľníckých komisí ponechat ve správě nižších církevních úřadů až do výměry 30 ha. Náhrada za vykoupěnou půdu se měla rovnat průměrné ceně za posledních 10 let s 20 % srážkou. Její proplacení však bylo formální, protože se peníze ukládaly do soudního depozita s vinkulací pro ministerstvo zemědělství, které uvolňovalo určité menší částky jen v sociálně odůvodněných případech.

Závěrečná fáze nové pozemkové reformy splynula s počátky združstevňování zemědělství, které probíhalo - jak známo do značné míry hlavně pod nátlakem shora - už v letech 1949 až 1951 (dokončeno byla zhruba v průběhu padesátých let). Celkem byla k 1.5.1951 "převzatá" půda rozdělena (přidělena) takto:

a/ veškerá půda v rozsahu 4.143 tis. ha (zhruba třetina rozlohy státu - z toho převzato na základě konfiskací 2.946 tis. ha, revize předválečné pozemkové reformy 944 tis. ha, a v nové reformě 253 tis. ha) byla přidělena státním statkům (10,3 %), státním lesům (41,8 %), JZD (3,1 %), drobným přidělcům (30,9 %), a ostatním (13,9

%);

b/ z toho zemědělská půda v rozsahu 2.136 tis. ha (zhruba 28 % celkové rozlohy zemědělské půdy státu - na základě konfiskací 1,651 tis. ha, revize předválečné pozemkové reformy 270 tis. ha, a v nové reformě 215 tis. ha) byla přidělena státním statkům (19,9 %), státním lesům (0,6 %), JZD (6 %), drobným přidělcům (59,9 %), a ostatním (13,6 %).

Hodnota "ukradeného" majetku

Polistopadový režim prohlásil majetek konfiskovaný či znárodněný po únoru 1948 komunisty za "ukradený" s tím, že byl mezitím v devadesátých letech restituován. To však bylo a je jen politické rozhodnutí, které zdaleka nemá nesporné právní odůvodnění. Rozhodně tak zjednodušeně nebylo možno posuzovat a vydávat majetek převzatý na základě kroků předsocialistického demokratického režimu, zejména pokud šlo o

a) dokončení procesu revize pozemkové reformy uzákoněné už v období 1. republiky;

b) dokončení procesu konfiskace majetku zrádců a nepřátel ČSR (v období 2. světové války);

c) znárodnění na základě zákonů přijatých Národním shromážděním zvoleným ve svobodných volbách v r. 1946, tj. až do voleb 30.5.1948 (bylo sice mezitím tzv. "rekonstruováno", tj. část poslanců odstoupila a byla nahrazena kooptací, avšak stejným způsobem přijala zcela zásadní zákony i obdobně rekonstruovaná Poslanecká sněmovna bezprostředně po listopadu 1989, aniž by to dodnes bylo posuzováno jako nedemokratické);

d) majetek (domácí) za něž byly vyplaceny náhrady, jakož i vysoce zadlužený či předlužený majetek;

e) majetek předaný jako podíl ke společnému hospodaření při vstupu vlastníka do družstva (výrobního, obchodního či zemědělského). Je pravda, že se tak většinou zejména zpočátku dělo pod nátlakem, ale to lze jen těžko prokázat a nyní se tato možnost často jen účelově zpětně zneužívá. Nehledě k tomu, že drobní živnostníci a hlavně zemědělci na tom postupně velice "vydělali" (např. členové JZD - dříve patřící mezi "chudé" soukromé zemědělce - už od sedmdesátých let se stali jednou z nejlépe placených kategorií pracujících, přičemž navíc jediní neplatili daň ze mzdy);

f) majetek (především zemědělská půda), která byla převzata zemědělskými družstvy (JZD) do tzv. "trvalého užívání", aniž by bylo zrušeno její osobní vlastnictví;

g) majetek zahraničních vlastníků, jehož hodnota byla postupně vypořádána na základě individuálních bilaterálních dohod.

Je otázka jaká byla opravdová hodnota (cena) takto konfiskovaného a znárodněného majetku. V tom směru neexistují spolehlivé podklady a lze proto o její výši uvažovat jen hrubými metodami odborného odhadu (přičemž nelze bohužel spolehlivě odlišit či odečíst tu jeho rozhodující část, která byla podle výše uvedených principů převzata legálně). Lze vyjít z předpokladu, že převážně byl převzat už brzy po únoru, tj. už v roce 1948 s tím, že později už probíhalo jen postupné začleňování malovýrobců - živnostníků, maloobchodu, zemědělců - do družstev (zhruba do roku 1953, resp. v zemědělství do r. 1960).

Pokud před únorem podíl socialistického sektoru - státního, komunálního a družstevního - na celkovém národním důchodu (včetně zemědělství) reprezentoval 50 %, po únoru (do konce r. 1948) se zvýšil asi na 61 %. Vzrostl tedy asi o 11 %. To však nelze určitě ztotožňovat s obdobným podílem na hodnotě národního jmění, resp. na majetku výrobních odvětví národního hospodářství, protože v tomto období se "znárodnění" týkalo už jen soukromého majetku převážně okrajového, zchátralého, zadluženého - zejména stavebnictví, obchodu a zemědělství - tedy odvětví, která nepracovala s velkým kapitálovým vybavením a tedy potřebou "nákladných" budov a zařízení. Ty byly koncentrovány v odvětvích těžkého průmyslu znárodněného už po roce 1945.

Kdybychom však tuto "nadhodnocenou" relaci vzali za základ také pro určení podílu změny hodnoty (podílu) soukromého vlastnictví po převzetí moci komunisty, bylo by nezbytné takto propočtenou hodnotu považovat za horní a to vysoce nepravděpodobné maximum. Celková hodnota produkčních základních prostředků (bez pozemků, staveb a předmětů kulturního dědictví, armádního majetku i nevýrobních odvětví - ta už byla předtím převážně státní, komunální či šlo o domky v osobním vlastnictví) koncem roku 1948 činila 335 mld. Kč. Z toho "převzatý" přírůstek odpovídající 11 procentům by potom činil asi 33 mld. Kč; to je však hodnota vyjádřená pořizovací cenou, tedy bez odečtení hodnoty opotřebení. Pokud proto uvažujeme aspoň s 50% opotřebením (to je vzhledem ke stavu válkou zanedbané ekonomiky ovšem velmi podhodnoceno - skutečnost zřejmě v té době byla s velkou pravděpodobně daleko horší a mluví se až o 2/3 odpisu), pak zbývající reálná čistá (zůstatková) hodnota mohla representovat nejvýše 16 až 17 mld. Kčs.

K tomu by bylo připočíst hodnotu zásob ve výši 37 mld. Kčs a nedokončené výstavby ve výši 30 mld. Kčs. Celkem tedy 67 mld. Kčs, z toho by pak 11 % činilo asi 7 mld. Kčs. To znamená, že podle této rámcové úvahy by tehdejší celková hodnota (bez odpočtu zadlužení, náhrad apod.) komunisty "znárodněného" majetku mohla dosahovat maximálně 24 mld. Kčs. A to je určitě vysoce nadsazené maximum, s přihlédnutím k převažujícímu dopadu těchto kroků na odvětví s nízkým "technickým" vybavením na pracovníka šlo pravděpodobně o daleko menší částku.

Pokud jde o nezahrnuté pozemky může se tato úvaha týkat jen oněch 253 tis. ha (veškeré půdy) převzatých v tak zvané "druhé pozemkové reformě", tedy zhruba 2 % celostátní výměry půdy. To určitě není pro výše

uvedenou kalkulaci rozhodující, uvážíme-li její tehdejší nevýhodné ceny v období s ohromným přebytkem nabídky a její nízkou výnosností.

V roce 1953 (1.6.) byla provedena v režii KSČ druhá poválečná měnová reforma současně se zrušením do té doby uplatňovaného přidělového hospodářství (kromě přidělového vázaného trhu s úředně stanovenými cenami souběžně existoval druhý tzv. volný trh s černými cenami). Při ní se mzdy a platy přepočely v poměru 5:1 a podle téže zásady byly přepočteny i hotové peníze, vyměňované ovšem jen do výše 300 Kčs na osobu. Nad tento limit byly už vyměněny v poměru 50:1. Peněžní vklady uložené před 16.5.1953 se přepočítávaly tak, že s rostoucí výší vkladů se přepočítací poměr zhoršoval. Do 5.000 Kčs se přepočely v poměru 5:1, od 5 do 10 tis. v poměru 6,2:1, dále do 20 tis. v poměru 10:1, do 50 tis. v poměru 25:1 a nad tuto částku v poměru 30:1. Vklady uložené po 16.5. se přepočítaly v poměru 50:1. Vklady na běžných účtech hospodářských, rozpočtových a ostatních organizací a vklady JZD se přepočítávaly v poměru 5:1. Vklady na běžných účtech soukromých podnikatelů se přepočítávaly takto: částka nutná pro normální činnost podniku, nejvýše však do výše celkové částky mezd vyplácené v minulém měsíci v poměru 5:1, ostatní část v poměru 50:1. Závazky a pohledávky mezi organizacemi a závazky obyvatelstva vůči nim byly přepočteny v poměru 5:1, závazky hospodářských organizací vůči obyvatelstvu v poměru 50:1. Je zřejmé, že výměna peněz byla provedena tak, aby postihla ty, kteří vlastnili vysoké peněžní částky. Souběžně s reformou byl uzákoněn zlatý obsah koruny, přičemž reálný kurz dolaru (parita kupní síly) byl stanoven na 7,20 Kčs (rubl 1,80 Kčs).

Provedení měnové reformy bylo plně odůvodněno vysokým tempem poválečné inflace, kterou nezabzdila ani 1. měnová reforma v roce 1945. Bujel černý trh a do konce roku 1952 se úřední maloobchodní ceny (proti r. 1945) zvýšily podle neúplných údajů nejméně na dvojnásobek. Množství oběživa už k 31.12.1948 (proti 31.12.1945) vzrostlo o 156 %, z 30.384 mil. Kčs na 77.652 mil. Kčs. Volné vklady na vkladních knížkách v tomto období vzrostly ze 799 mil. Kčs dokonce na 33.633 mil. Kčs.

Je samozřejmé, že inflace obyvatelstvo (resp. jeho převážnou část) pomalu a anonymně okrádá znehodnocováním (zpožděním) vývoje jeho příjmů a znehodnocováním vkladů. Měnová reforma učiní totéž, i když jednorázově a veřejně, s adresou viníka, to je státu. V tomto případě se jeho celková ztráta v důsledku reformy roku 1953 odhaduje různě (konkrétní čísla nebyla publikována), zpravidla okolo 50 mld. Kčs. Je třeba ale konstatovat, že v tomto případě byla tato ztráta ze strany státu kompenzována postupným snižováním úředně stanovených maloobchodních cen, které po reformě probíhalo až do roku 1961. V tomto období ceny celkově klesly asi o 20 %, a přinesly tak obyvatelstvu za toto období (maloobchodní obrat vzrostl ze 63 na 98 mld. Kčs) okolo 75 mld. Kčs reálných příjmů navíc.

Kromě toho zhruba 95 % obyvatel velmi mnoho získala uzákoněním národního pojištění v dubnu 1948, které výrazně rozšířilo a zlepšilo podmínky nemocenského, invalidního, úrazového a starobního pojištění. Předchozí sociální pojištění se vztahovalo jen na zaměstnance, od počátku roku 1950 však na všechny a to i samostatně výdělečné osoby (tedy i živnostníky a rolníky) včetně jejich rodinných příslušníků. Ti všichni získali nárok na bezplatné ambulantní a nemocniční lékařské ošetření, léky, léčebné pomůcky a v odůvodněných případech na pobyt v lázních a sanatoriích. Dávky v nemoci se u většiny pojištěnců vyplácely už od prvního dne nemoci. Byla zavedena širší pomoc v mateřství. Výrazně se zvýšily starobní důchody jakož i podmínky pro jejich poskytování (totéž pro invalidní důchody). Nově byl zaveden sociální důchod pro sociálně slabé nebo invalidní občany, kteří v minulosti nebyli pojištěni, ale pracovali způsobem zakládajícím pojišťovací povinnost podle nového zákona. Tak byla zabezpečena značná část lidí odkázána dosud na výměnek nebo chudinskou péči.

Růst národního jmění v letech 1948 až 1989

Vývoj hodnoty majetku v období let 1948 až 1989 je v podstatě dán vývojem hodnoty základních prostředků (staveb, budov, strojů a zařízení) v pořizovacích cenách, a hodnoty zásob (surovin a materiálů, rozpracované výroby, nedokončené výstavby, hotové produkce). Příslušné údaje jsou dostupné ve stálých cenách, resp. lze je na tuto úroveň do značné míry zkorigovat. Pokud jde o pozemky, přichází tu v úvahu jen pozdější zhodnocení v důsledku vnitřních přesunů v rámci celkové výměry zejména ve prospěch zastavěných ploch, nikoliv však celková naturální změna rozlohy. Podíl lesů byl jak známo v podstatě po celé toto období - v rozporu s vývojem v řadě okolních evropských zemí a zřejmě i ve světě - nejen zachován ale plocha lesních porostů se dokonce zhruba o 400 tis. ha zvýšila (při zhoršení kvality lesních porostů).

Koncem roku 1947 bylo v ČSR celkem za 690 mld. Kčs základních prostředků, k tomu asi 37 mld. Kčs v nedokončené výstavbě a asi za 30 mld. Kčs ostatních zásob - celkem tedy za 757 mld. Kčs (pokud uvažujeme s polovičním opotřebením základních prostředků ve výši asi 345 mld. Kčs pak se tato hodnota počítáno v zůstatkových cenách snižuje na hodnotu okolo 400 mld. Kčs). To ale zahrnuje výrobní i nevýrobní odvětví (bydlení, zdravotnictví, školství, správu atd.) a majetek všech společenských sektorů - státního, komunálního, družstevního, soukromého i osobního vlastnictví. Na české země z toho připadalo asi 82 %, tj. 620 mld. Kčs, na Slovensko 18 %, tj. asi 137 mld. Kčs.

Koncem roku 1989 měla ČSSR celkem už za 4,477 mld. Kčs základních prostředků (daleko mladších a tedy i méně opotřebených než ve zmíněném výchozím roce) a za 701 mld. Kčs zásob (včetně nedokončené

výstavby) - celkem tedy za 5,178 mld. Kčs tohoto majetku (vzrostl 6,8 x). Z toho v ČR ho bylo za 3,614 mld. Kčs (vzrostl 5,8 x) a na Slovensku za 1,564 mld. Kčs (vzrostl 11,4 x). Pokud bychom i tady pro zjednodušení uvažovali s polovičním opotřebením základních fondů - což je pro srovnání plně oprávněné i když spíše nadsazené (zejména u staveb a budov) - pak jeho výsledná reálná "čistá" hodnota v cenách roku 1989 se pohybovala okolo 3 bilionů Kčs (tj. - odpis ve výši 2,3 bil. Kčs), a vzrostla tedy dokonce více než 7,5 x. Z toho 65 až 70 % (1,950 až 2,100 mld. Kčs) bylo ve společenském - státním a komunálním vlastnictví - zbytek převážně v osobním (hlavně rodinné domy) a zčásti v družstevním vlastnictví).

V rámci toho byly vybudovány ohromné produkční a nevýrobní kapacity. Tak například instalovaný výkon elektráren v daném období (1948 až 1989) vzrostl z 2.625 MW na 21.670 MW (v rámci toho jaderné elektrárny Jaslovské Bohunice a Dukovany, před dokončením v podstatě byly i JE Mochovce a Temelín o kapacitě 5.760 MW), těžební kapacity kamenného uhlí z 16.818 tis. t na 25.070 tis. t, hnědého uhlí z 22.579 tis. t na 90.915 tis. t, produkce oceli z 2.621 tis. t na 15.465 tis. t, cementu z 1.658 tis. t na 10.888 tis. t, benzinů z méně než milionu na 3,7 mil. t, automobilů (např. nákladních aut z 7.221 ks na 50.570 ks) obuvi z 64.378 tis. párů na 120.289 tis. párů atd. Navíc byly zavedeny četné zcela nové výroby (niklu, hliníku, umělých hmot všeho druhu a hlavně nejrůznější technicky progresivní strojírenské produkce), resp. celá nová výrobní odvětví (výroba jaderné energetiky, syntetických vláken, elektroniky apod.). Postaveny byly stovky moderních výrobních hal.

Byly vybudovány tisíce kilometrů ropovodů, plynovodů, produktovodů, rekonstruována a rozšířena síť vedení vysokého napětí, rozšířena a rekonstruována silniční a mostní síť a přitom vybudovány stovky kilometrů nových dálnic, železniční síť byla elektrifikována a motorizována, síť autobusových tratí vzrostla z 44.047 km na 299.489 km, zahraniční letecká síť byla rozšířena z 18.685 km na 124.327 km a byla postavena nová letiště v Praze a na Slovensku, vyrostla velká flotila námořních lodí, počet telefonních účastnických stanic se zvýšil z 386 tis. na 4.132 tis. V řadě největších měst byla rekonstruována, modernizována a rozšířena městská hromadná doprava. V Praze vyrostlo velmi moderní a výkonné metro. Postaveny byly desítky vodních nádrží a přehrad (včetně vodního díla Gabčíkovo Nagynaros na Slovensku). Takřka z ničeho byla vybudována silná, moderní a efektivní armáda.

Zvláště rapidně vzrostly kapacity zemědělství a zásadně se změnila a zmodernizovala jeho výrobní základna; bylo v podstatě v té době vybudováno od základů, takřka "na zelené louce". Stav skotu vzrostl z 3.663 tis. kusů na 5.129 tis. kusů, prasat z 3.242 tis. ks na 7.498 tis. ks, produkce obilovin z 4.768 tis. t na 12.042 tis. t. Průmyslová výroba masa v jateční úpravě se zvýšila z 172 tis. t na 1.005 tis. t, egalizovaného mléka ze 653 mil. L na 1.049 mil. L, mlékárenského másla ze 22.856 t na 156.183 t, piva ze 816 mil. L na 2.277 mil. L, cigaret z 12.984 mil. ks na 25.428 mil. ks atd. Vyrostly moderní podniky a sklady podniků zemědělského zásobování a nákupu. Hodnota výrobně-technického vybavení na pracovníka v zemědělství (včetně podílu zásob, tj. i stavů základního stáda a porostů) se zvýšila z pouhých 20.615 Kčs na 665 tis. Kčs (tj. více než 32 x). Kromě toho byly zhodnoceny zemědělské i lesní pozemky jejich globálním scelením a stovky hektarů i melioračními pracemi.

Byly postaveny stovky škol všeho typu, jeslí, poliklinik, nemocnic, kulturních domů, sportovních areálů, obchodních domů, správních budov atd. Počet žáků v mateřských školách vzrostl z 205.416 na 636.622, v základních školách z 1.523 tis. na 1.962 tis., na gymnáziích a středních školách ze 163.050 na 427.477, na vysokých školách ze 62.893 (5,1% z počtu obyvatel) na 173.547 (11,1% z počtu obyvatel). Počet divadelních scén ve stálém provozu se zvýšil ze 60 na 88, počet kin z 2.647 na 2.796, vyrobených filmů ročně ze 128 na 1.386 (v tom celovečerních z 19 na 70), výtisků vydaných knih ze 44.176 tis. na 105.739 tis. V rámci péče o památky a reprezentační objekty jich byly stovky významně zrekonstruovány (obnoveny), zejména byl významně kompletizován a rozšířen jejich mobiliář (jakož i uměleckých sbírek desítek muzeí a galerií). Např. v Praze šlo o Národní divadlo, Rudolfinum, budovy Karlovy univerzity a jiných vysokých škol, Obecního domu, Státního archivu atd. Rozhlas (bez rozhlasu po drátě) zvýšil počet vysílacích hodin z méně než 30 tis. na 66 tisíc hodin ročně, televize zahájila vysílání už v roce 1954 a na konec pokrývala celoplošně 2. barevné programy. Televize byla vybudována od základu a na vysoké technické úrovni, rozhlas rovněž rozestavěl nové sídlo. Kapacity zdravotnictví lze vyjádřit poměrem obyvatel na jednoho lékaře, který z původních 1.158 osob klesl na 270 osob (2,3 x), resp. lůžek ve zdravotnických zařízeních na tisíc obyvatel, který se z 8,9 zvýšil na 12,6 (1,4 x).

Už v šedesátých letech byla dokončena elektrifikace obcí, postupně byly vybudovány moderní městské komunikace a veřejná osvětlení, zejména vesnice byly zcela nově komplexně technicky a občansky vybaveny, rodinné domky tu byly z podstatné části opraveny či nově postaveny. Vodovodní síť z 16 tis. km byla rozšířena na 65.655 km (počet obyvatel zásobených vodou z veřejných vodovodů vzrostl ze 48,6 % v r. 1960 na 80 % v r. 1989), kanalizační síť z 7.223 km na 26.589 km (počet obyvatel připojených na kanalizační síť vzrostl ze 39,2 % v r. 1958 na 64,8 % v r. 1989). Množství čištěných odpadních vod vypouštěných do veřejných kanalizací vzrostlo ze 42 mil. m³ na 1.048 mil. m³. Počet odběratelů plynu se z nepatrných začátků zvýšil na 2,7 mil. Za uvedené období bylo postaveno 3.530 tis. nových bytů (z 5.845 tis. celkového počtu bytů jde o 60 %). Průměrná plocha bytu se zvýšila z necelých 40 m² na 53,3 m². Maloobchod (obrat) se zvýšil čtyř až pětinasobně.

Byla postavena zcela nová města (Havířov, Most, a v podstatě i Bratislava), a zrenovovány celé územní oblasti (východní a jižní Slovensko). Za dobu 40 let socialismu vzrostl počet obyvatel Československa o 3.300 tis. obyvatel (z toho v ČR o 1.471 tis.), bylo vybudováno 2.330 tis. pracovních míst (v ČR 1.360 tis.), tvorba

zdrojů (národního důchodu) se zvýšila 7,2 krát, osobní spotřeba obyvatelstva (bez neplacených služeb zdravotnictví, školství, kultury apod.) vzrostla 4,9 krát. Průměrný věk se zvýšil u mužů ze 61,5 roku na 68 let, u žen z 66,1 na 75,3 let (v ČR).

To všechno bylo vybudováno výhradně z vnitřních zdrojů, z domácí (vlastní) práce a zisků, bez jakéhokoliv zahraničního kapitálu (jak je vidět, v rámci toho hodnota dodatečně "znárodněného" majetku po r. 1948 byla v rámci toho zcela nepodstatná). Nebylo ho potřeba. Všechny majetek, veškeré národní jmění bylo výhradně v domácím vlastnictví (státním, komunálním, družstevním, či osobním). Navíc v tomto období ČSSR v plném rozsahu finančně vypořádala všechny náhrady za majetek znárodněný v poválečných letech (hlavně v roce 1945) zahraničním vlastníkům, takže v tomto směru nebyly už žádné mezistátní dluhy a spory.

Dědictví po socialistickém režimu

Na konci osmdesátých let (1989) byl tedy předáván, resp. přejímán polistopadovým režimem ohromný majetek, podle tohoto přehledu (v mld. Kčs - ZP ve srovnatelných cenách k 1.1.1984):

Ukazatel	ČSSR	Z toho ČSR	Z toho SSR
Základní prostředky	4,477.009	3,121.401	1,355.608
Zásoby	701.480	493.798	207.682
Celkem	5,178.489	3,615.199	1,563.290
Z toho: výrobní	3,327.159	2,305.749	1,021.410
nevýrobní	3,327.159	2,305.749	1,021.410
- odpotřebení	2,238.504	1,560.700	677.804
Zůstatková hodnota	2,939.985	2,054.499	885.486

Poznámka: hodnota opotřebených základních prostředků je v této úvaze propočtena odhadem, tj. zhruba ve výši poloviny jejich pořizovací hodnoty. Ve skutečnosti však tyto byly zřejmě o něco mladší (zejména budovy a stavby) a tedy hodnotnější. Nevýrobní odvětví zahrnují majetek infrastruktury, tedy vědy a výzkumu, bytového hospodářství, ubytovacích služeb, služeb cestovnímu ruchu, komunálních služeb, školství, kultury, zdravotnictví, správy a justice, peněžnictví a pojišťovnictví a zčásti i spojů.

Samozřejmě nejde jen o tento hmotný majetek (bez pozemků, památek a kulturního dědictví, nehmotného majetku, vybavení armády), ale zejména také o zaběhané, vyškolené a fungující výzkumně vývojové, výrobní, obchodní a jiné pracovní a řídicí kolektivy v příslušných podnicích a institucích, tvořících intelektuální základ národního hospodářství (celkem 7.830 tis. ekonomicky činných, z toho 5.343 tis. osob v ČR a 2.487 tis. na Slovensku). K tomu třeba poznamenat, že v dubnu 1990 asi 15 našich významných podniků navštívila a hodnotila pracovní delegace německých průmyslníků, známých osobností podnikatelského světa v čele s tehdejší šéfem Volkswagenu K. Hahnem, která v závěrečné zprávě pro Úřad předsednictva vlády ČSFR neskrývala překvapení a vyjádřila svůj respekt k výborné úrovni jejich produkce, výkonnosti i řízení.

Výše uvedené údaje jsou v běžných cenách daného roku a vyplynuly z účetnictví. Samozřejmě tržní cena takového majetku (navíc zvýšeného o hodnotu pozemků atd.) je v praxi nejvíce ovlivněna jeho ekonomickou efektivností, konkrétně ziskovostí či rentabilitou. Ta byla v případě ČSSR tehdy mimořádně vysoká. Pokud ji počítáme jen z hodnoty výrobních základních fondů (základních prostředků v zůstatkové hodnotě), což zhruba odpovídá hodnotě základního jmění v kapitalistických podnicích, pak v roce 1989 dosáhla 9,6 % roční výnosnosti (v ČR 10,7 %, v SR 7,1 %). To je rentabilita o níž by si podniky na Západě mohly tehdy (a ještě víc dnes) jen zdát, tím spíše, že tam je zpravidla podstatná, až někdy rozhodující, část zisku dosahována nejen z vlastní provozní či obchodní činnosti, ale hlavně z nejrůznějších finančních operací. V případě ČSSR tomu tak nebylo, protože tyto byly koncentrovány jen v nevýrobním odvětví peněžnictví a pojišťovnictví, které v tomto roce samo vykázalo 24,333 mil. Kčs zisku (celé národní hospodářství pak 158,921 mil. Kčs zisku). Z toho plyne, že tržní hodnota zmíněného majetku musela být objektivně daleko vyšší než uváděná hodnota účetní, tím spíše, že nebyly žádné významné problémy s odbytem či zaměstnaností.

Proto také vzhledem k těmto ziskům jakož i růstu úspor obyvatelstva (v roce 1989 spolu s životním pojištěním činil přírůstek skoro 15 mld. Kčs) si čs. ekonomika mohla dovolit každoročně značné hmotné investice. Například v roce 1989 byly pořízeny nové stavby, budovy a stroje za 188 mld. Kčs (v tom za 58 mld. Kčs nevýrobních), kromě 22 mld. Kčs vložených do rozvoje vědy a výzkumu. Dohromady jde o 210 mld. Kčs, což při přepočtu na US reálným kurzem odpovídalo asi 21 mld. USD (uvažováno při paritě 10 Kčs za USD, přičemž např. Prognostický ústav v té době počítal dokonce s paritou okolo 5 až 6 Kčs, za USD což by potom

odpovídalo dokonce až 42 mld. USD).

Národní hospodářství nemělo v podstatě žádné finanční problémy. SBČs měla k dispozici 105 tun měnového zlata zhruba v ceně 15 až 17 mld. Kčs, a stát měl dokonce k dispozici na hotovosti v SBČs asi 85 mld. Kčs finančních rezerv (to byl zůstatek už po vypořádání vzniklých schodků veřejných rozpočtů vzniklých v letech 1986 až 1989 - např. v roce 1989 schodek dosáhl asi 1,9 % z celkových výdajů rozpočtů). Stát, republiky, kraje, okresy ani obce neměly žádný vnitřní dluh. Často se dnes v tisku sice uvádí nepravdivé "expertní či vládní" údaje o jakémsi tehdejší "státním dluhu", ale to je prokazatelně zcela vymyšleno. Žádné vnitřní dluhy tu vůbec nebyly.

Pokud jde o zahraniční zadluženost, ta tehdy reprezentovala jen asi 500 USD na obyvatele, tedy asi 7.500 Kčs (činila celkem za ČSSR 7,915 mil. USD); vznikl hlavně v důsledku dlouhodobého pasivního salda slovenské ekonomiky. Celková devizová pozice státu ovšem byla s přihlédnutím k poskytovaným vládním, bankovním a obchodním úvěrům do zahraničí aktivní zhruba 23 mld. Kčs; je ovšem pravda, že v tom byly zahrnuty i naše pohledávky nesplácené ve lhůtě (např. Sýrii, Iráku, Egyptu) v celkové výši asi 25,5 mld. Kčs, které reálnou hodnotu tohoto aktiva snižovaly. Rozhodně však tehdy nebylo možno pokládat za dubiózní náš vývozní úvěr poskytnutý SSSR, který by v tehdejších podmínkách byl zcela určitě podle uzavřené bilaterální smlouvy splácen v devadesátých letech bez problémů a zpoždění (jak známo nejen v rámci RVHP ale v celé Evropě a dokonce ve světě platil SSSR za jednoho z nejspolehlivějších obchodních partnerů).

Banky a podniky neměly žádné rizikové úvěry, resp. koncem roku 1989 výše poskytnutých úvěrů nesplácených ve lhůtě činila jen 700 mil. Kčs, což vzhledem k celkové výši vnitřních úvěrů (514 mld. Kčs) bylo zcela zanedbatelné. Podniky měly ve vnitřních fondech (bez fondu obrátového) celkem asi 164 mld. Kčs (z toho např. ve fondu kulturních a sociálních potřeb, který byl k dispozici pracujícím, měly asi 8,6 mld. Kčs). Mezipodnikové pohledávky nezaplacené ve lhůtě v podstatě neexistovaly. Ceny byly dlouhodobě v podstatě stabilní, takže vklady obyvatelstva (278 mld. Kčs koncem r. 1989) byly trvale zhodnocovány o 2 až 6 % úroků (u životního pojištění) ročně. Koruna (Kčs) se vůči zahraničí zpevnila (proti r. 1948) o 60 % (USD stál původně 36 Kčs a do r. 1989 jeho tržní cena klesla na 15 Kčs).

Ročně se jen v ČR rodilo asi 130 tis. dětí (v ČSSR celkem 230 tisíc), měli jsme 372 tis. volných trvale neobydlených bytů (v ČSSR celkem 525 tisíc). Nebyli u nás nezaměstnaní, lidé bez výplat, bezdomovci; narkomani nebyli početní a byli v zásadě pod dohledem, kriminalita byla nejvýše na úrovni jedné čtvrtiny té současné (ročně asi 200 vražd, z toho v ČR asi 130). Měli jsme dokonale funkční a také moderně technicky vybavenou armádu - měla např. k dispozici asi 450 moderních bojových letadel (převážně nadzvukových) a 200 vrtulníků (z toho 25 těžkých Mil Mi-24). K tomu velmi dobrý vlastní rozsáhlý obranný průmysl.

Socialismus nám zanechal i rozsáhlý trh RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci) s více než 400 mil. obyvatel - spotřebitelů (Evropské hospodářské společenství v té době mělo asi 325 mil. obyvatel, i když pravda mnohem bohatších a kapitálově silnějších), kde jsme zajišťovali vysoce výhodně zhruba 2/3 našeho vývozu. Byl to náš rozhodující a pro nás velice výhodný trh (lze směle říci "ohromný potenciální obchodní a produkční kapitál"), kde jsme nejen bez problémů zabezpečili ČSSR základními energetickými a dalšími surovinami, ale který byl hlavním a smluvně spolehlivě zajišťovaným odbytištěm našeho průmyslu, především strojírenství ale i spotřebního zboží, a zárukou dlouhodobé stability čs. ekonomiky.

Je nepopíratelné, že tento trh měl své základní slabiny, protože byl orientován hlavně na mezistátní kooperaci a zcela zanedbal nezbytnost vzájemné konkurence podniků a produkce, což také zásadním způsobem zbrzdilo vývoj kvality směřovaných výrobků a služeb. Z toho vyplynula i rámcová struktura naší tehdejší ekonomiky, která se dnes sice kritizuje, nebere se však přitom v úvahu, že ve vztahu k potřebám tohoto společenství existujícího a fungujícího od roku 1949 byla reálná a potřebná. Obchodovalo se tu však v zásadě také za světové ceny (přepočítávané na USD). A hlavně, na cestě už bylo principiální poznání a uznání potřeby věcného zkvalitnění organizace a práce RVHP směrem k posílení její vnitřní konkurenčnosti a konkurenceschopnosti, neboť v říjnu 1989 po dlouholetých jednáních už byla na nejvyšší politické a ekonomické úrovni členských států přijata zásada, podle níž se už od roku 1990, resp. v plné míře do dvou let měl vzájemný obchod v plném rozsahu uskutečňovat na bázi volně směnitelných měn (USD, DEM), a dosud používaný tzv. směnitelný rubl měl být opuštěn. To se pokládalo za krok rovnající se jejímu přechodu na pásmo volného obchodu či dokonce společného trhu s tím, že by tak současně RVHP byla v podstatě sblížena s podmínkami a praxí vyspělého EHS.

Národní hospodářství ČSSR v devadesátých letech nesporně procházelo obdobím jakéhosi marasmu, kdy se jasně prokázalo, že dosavadní způsob jeho řízení je nutné zásadním způsobem reformovat. Toto negativní hodnocení platí ve srovnání s předchozím vývojem, protože i tak národní důchod v letech 1979 až 1989 vzrostl o 21 % (při přepočtu na daleko méně náročný dnes používaný ukazatel hrubého domácího produktu dokonce to bylo dokonce o 30 % až 1/3) - co bychom v devadesátých letech za takovou stagnaci dali...

Pod tlakem události v SSSR se přece jen nakonec určitou takovou reformu podařilo politicky prosadit s tím, že její podstatná část byla uvedena v život už od 1.1.1990. To co bylo uskutečněno, bylo pořád moc nedokonalé a neúplné, rozhodně nedosahovalo míry opravdových potřeb nezbytných ozdravných kroků. Především nebyla komplexní, protože vedení KSČ ji důrazně omezilo jen na reformu tzv. "ekonomického mechanismu řízení podniků". Místo toho, aby zahrnovala i reformu centrálního řízení, národních výborů, výměnu a zkvalitnění

kádrů, zastavení nebo aspoň omezení přesunu zdrojů z ČR do SR, RVHP a hlavně také přestavbu celého politicko společenského systému.

Pravda, některé věci už byly v tomto směru také na stole, jejich řešení však z politických důvodů vázlo nebo bylo jen dílčí. Byly tehdy např. reorganizovány federální a národní vláda (duben 1988) a jejich rozhodování bylo částečně decentralizováno a zpružněno, byly posuzovány varianty zásadní reorganizace a snížení počtu stupňů národních výborů, byl rozhodnut už zmíněný zásadní krok ke zkvalitnění práce RVHP. Pokud jde o zastavení či aspoň omezení přesunů prostředků z ČSR do SSR byly pracovně připraveny základní analýzy a kvantifikace. Byly vytipovány i některé podstatné principy reformy politické (zrušení vedoucí úlohy KSČ, monopolu marxismu leninismu, zrušení výjezdních doložek do kapitalistických států, vyhlášení svobodných voleb), ale veřejně byly pořád tabu a mluvit se o nich mohlo jen v uzavřených kuloárech.

Ani reforma samotného ekonomického mechanismu nebyla zdaleka dotažena. Nepodařilo se třeba snížit monopolizaci domácí výroby a obchodu, ani vytvořit právní a ekonomické podmínky pro rozvoj živnostenského a soukromo podnikatelského sektoru, nebyly odstraněny některé nerovnoprávné podmínky podnikání (rajonizace, gesce), nebyly zastaveny či významně omezeny nepřiměřené dotace některých odvětví či oblastí (zemědělství, těžby paliv, SSR). Ale i tak byly realizovány kroky, které mohla v plné míře využít či navázat na ně i tzv. transformace let devadesátých. Neboť v podstatě už bylo zrušeno věcné plánování, až na makroregulaci dovozů za volné měny a růstu mezd. Byla oddělena emisní Státní banka čs. od komerčního bankovníctví, jehož nová síť už poskytovala možnost solidní, nikoliv však rizikové, konkurence v této oblasti. Byl položen základ reformy daňového systému, jakož i povinného zákonného pojištění. Byly přijaty právní základy systému pravidelného auditování hospodaření důležitých podniků, jakož i účastí zahraničního kapitálu v čs. podnicích (dokonce až do výše 100 % zahraničního vlastnictví). Byly propojeny dosud oddělené obchodní a neobchodní kurzy koruny ve vztahu k cizím měnám a její tržní parita byla zrealizována (na 15 Kčs za USD) atd. atd.

Kromě toho na škodu věci nebyly v podstatě souběžně řešeny i existující a známé stěžejní věcné problémy čs. ekonomiky, či byly řešeny zcela nedostatečně (např. razantní rozvoj zahraničního cestovního ruchu, masové využití domácí "práce ve mzdě" pro západní podniky za volné měny, ofenzivní průnik naší produkce na volnoměnové trhy atd.). Avšak přes tyto zbytečné a do značné míry zásadní chyby byly přijaty a zabezpečeny některé věcné programy, které by rozvoji ekonomiky ČSSR významně pomohly. Pokud by byly v navazujících letech uskutečněny, měli bychom už dávno s určitostí třeba navíc okolo 500 tis. nových bytů. Jaderná elektrárna Temelín a to všechny její čtyři bloky o celkové kapacitě (4000 MW) by byla dostavěna v r. 1992/3. Byl rozběhnut program odsířování či omezení provozu tepelných elektráren v severních Čechách, bylo rozhodnuto o proinvestování zhruba 200 mld. Kčs (v cenách 1989 což reprezentuje dnešních nejméně 800 mld. Kč) do r. 2000 do odvětví dopravy (rekonstrukce železnice, pokračování výstavby metra i dálnic) a spojů (hlavně do telekomunikací). Byl už založen rozsáhlý program ozdravování životního prostředí.

Prameny:

1. *Václav Průcha a kol.: Hospodářské dějiny Československa (Svoboda, Praha 1974).*
2. *Čestmír Kožušník: Problémy teorie hodnoty a ceny za socialismu (Nakladatelství ČSAV, Praha 1964).*
3. *Statistická ročenka ČSR 1957 (Orbis, Praha).*
4. *Historická statistická ročenka ČSSR (FSÚ 1985).*
5. *Příruční slovník naučný I. díl (Nakladatelství ČSAV, Praha 1961).*
6. *Statistické ročenky ČSSR do roku 1990 (FSÚ, Praha).*

3. Česká republika a Slovensko

Nepočítáme-li dobu okupace za 2. světové války, kdy se klero-fašistické Slovensko stalo spojencem nám nepřátelského hitlerovského Německa - jeho zpětný návrat do společného státu v roce 1945 ho uchránil od puncu a osudu poražených národů - žili jsme s ním po pádu Velkomoravské říše v jednom státě necelých 70 let. Z naší vlastní tisícileté české historie je to zlomek. Do společného státu Slovensko vstoupilo v r. 1918 s necelými dvěma miliony obyvatel slovenské národnosti představujícími asi 15 % z celkového počtu obyvatel ČSR (české 6,84 mil., německé 3,20 mil.), z 20 % negramotných. Svoji účast ve společném státě skončilo rokem 1992, kdy už se podíl jeho obyvatelstva zvýšil na třetinu (5,3 mil.) z 86 % slovenské národnosti, úrovní vysokoškolského vzdělání předstihujícího ČR. Vstoupilo do nové republiky v podstatě bez vlastních slovenských škol, významnějšího průmyslu a dopravy s národním důchodem jen okolo 9 % z celostátní hodnoty. Vystoupil ekonomicky vyspělý stát jehož hodnota majetku na obyvatele se rovnala majetku obyvatel ČR, s 30 % podílem národního důchodu celé ČSFR.

První republika (1918 až 1938)

Svoji účast v první republice (1918 až 1938) tedy ke své škodě Slovensko začalo jako zaostalá část dřívějších Uher, jen jako ekonomicky a kulturně zaostalý přívěšek českých zemí. Přitom už v tomto období prodělalo v této době ohromný demografický, kulturní i ekonomický růst. Počet obyvatel slovenské národnosti se v už v roce 1937 zvýšil na 2,44 mil. obyvatel, tedy skoro o 1/4 (Čechů o 11,4 %, Němců o 4,6 %). Jejich podíl na celkovém počtu obyvatelstva republiky činil v r. 1921 15,2 %, a v r. 1937 se zvýšil na 16,9 %. Ani tak ale nemohlo být zdaleka pro politiku první republiky určující.

Národní důchod Slovenska v r. 1921 se do roku 1937 zvýšil na 15 %. Slovenské obyvatelstvo bylo tehdy převážně zemědělské - v roce 1921 to bylo 60,6 % zatímco v českých zemích jen 31,6 %. Naopak v českých zemích byla převaha průmyslu a živností - 41,4 % zatímco na Slovensku 19,1 %. Nebyla tu takřka výroba elektřiny, byla tu jen pětina z celkové délky čs. silnic, 10 % motorových vozidel, necelých 30 % železničních tratí. Slovensko mělo jen asi 11,9 % z celkového počtu bytů (1930).

V tomto období samozřejmě existovalo tržní hospodářství, a proto nemohl být prosazován nějaký programový přesun zdrojů z českých zemí na Slovensko. Přesto však tu byla vybudována na základě kapitálových účastí celá řada nových továren a výrobních podniků, např. firmy Baťa, ale i z celostátních rozpočtových prostředků, např. zbrojovky v Pováží. Je nesporné, že tak už tehdy docházelo ke značným přesunům českých prostředků a peněz. Např. i když podíl počtu obyvatelstva Slovenska na začátku třicátých let se pohyboval okolo 24 %, pak podíl nákladů na veřejné stavby a investice činil v l. 1929 až 1932 52,7 %, a v l. 1933 až 1936 49 %, tj. 3 x více na obyvatele než v českých zemích (Hospodářské noviny z 24.4.1991, Historická ročenka ČSSR FSÚ).

Jak známo na začátku první republiky na Slovensku nebyly skoro žádné slovenské školy, především střední a vysoké. Ještě v r. 1921 tu negramotnost činila 15 % - v českých zemích jen 2,7 %. Avšak už v r. 1937 tu bylo na středních školách 13,9 % a na vysokých školách 8,3 % z celostátního počtu studujících. Už v r. 1931 mělo Slovensko jednu univerzitu, 13 bohosloveckých škol, 48 gymnázií a reálků (z toho 7 maďarských a 3 německé), 18 učitelství, 28 škol zemědělských, 20 obchodních, 31 průmyslových a odborných, 164 měšťanských a 4470 obecních škol.

Je nesporné, že ČSR zachránila Slovensko před národní záhubou. Pravda existovala v mimořádně složitém historickém období, a měla tedy mnoho vnitřních i vnějších problémů. Je možné, že v rámci jejího státoprávního uspořádání nebyly zcela dodrženy Pittsburská a Clevelandská dohoda (což ovšem byly jen úmluvy amerických krajských spolků a nemohly přirozeně podmiňovat a nahradit státoprávní uspořádání schvalované demokratickým parlamentem nového státu).

Doba po 2. světové válce (1945 až 1992)

Po 2. světové válce se tempo jeho rozvoje nesmírně zrychlilo a předstihovala tempa růstu v ostatních průmyslově vyspělých zemích Evropy. Je nepopiratelné, že by to nebylo možné bez ohromné pomoci, bez ohromného přesunu prostředků a zdrojů z ČR na Slovensko a to zejména v sedmdesátých a osmdesátých letech. V bývalé čs. federaci Slovensko spotřebovávalo víc než vyprodukovalo, přičemž rozdíl byl kryt soustavným přesunem českých prostředků.

Česká republika tehdy "ze svého" každoročně darovala Slovensku okolo 35 mld. Kčs Slovensku. Formy této pomoci a přesunu zdrojů byly různé. Podle odborných propočtů na základě celostátních statistických údajů tak bylo v l. 1948 až 1990 přímo na spotřebu Slovenska nad rámec jím vytvořených zdrojů předáno asi 335 mld. Kčs. Navíc ČR sama nesla tíhu tvorby aktivní devizové pozice Československa (především ve volných měnách), přičemž v rámci toho uhradila i přiměřený podíl SR ve výši asi 190 mld. Kčs. Do značné míry platila i společné náklady federace, především armády, z toho podíl placený za Slovensko lze ocenit nejméně na 250 mld. Kčs. O dalších asi 100 mld. Kčs ČR přišla v důsledku způsobu výběru obrátové daně (zejména z prodeje pohonných

hmot - viz dodávky ze Slovaftu). Dále se ve stručné a zjednodušené formě uvádí výsledný propočít těchto přesunů v letech 1948 až 1990 (v běžných cenách), opírající se o Historickou ročenku FSÚ, Statistické ročenky FSÚ a vnitřní materiály federálního Úřadu předsednictva vlády z r. 1990. Základem je rozdíl mezi výší tvorby národního důchodu (ND) a jeho užití v SR (včetně ztrát) publikovaný ve statistických ročenkách v jednotlivých obdobích:

Období	Mld. Kčs
1948 - 1950	5,4
1951 - 1955	22,0
1956 - 1960	19,7
1961 - 1965	34,9
1966 - 1970	42,2
1971 - 1975	68,8
1976 - 1980	85,8
1981 - 1985	77,9
1986 - 1989	59,5
1990 (odhad) x)	16,1
Celkem	432,3

x) Poznámka - r. 1990 byl odhadnut podle výsledku r. 1989 - snížením o tehdy uvažovaný pokles 2,5% a zvýšením indexem spotřebitelských cen 119 %.

Tyto údaje nejsou úplné a vyžadují určité korekce, v prvé řadě v oblasti výše tvorby zdrojů:

a) tyto údaje nezahrnovaly tvorbu ND v odvětví zahraničního obchodu - za léta 1948 až 1990 ve výši 690,6 mld. Kčs. Převážně byl prováděn organizacemi v ČR, zejména po r. 1970 však postupně byl přenášěn i do SR. Rozdělení bylo provedeno poměru počtu pracovníků odvětví v obou republikách v jednotlivých letech, přičemž na ČR z toho připadlo 595,2 mld. Kčs a na SR 95,4 mld. Kčs.

b) zkrácení tvorby ND mezi republikami způsobovalo započítávání tzv. daně z obratu a cenových rozdílů zahraničního obchodu vybíraných při dovozu spotřebního zboží. V zájmu technické jednoduchosti byly obě tyto složky vybírány a odváděny v republice sídla výrobce nebo dovozce, ačkoliv je platili koneční spotřebitelé. Takže cenové rozdíly byly vybírány převážně v ČR a zvyšovaly ND ČR, zatímco podle podílu spotřeby SR na ni mělo připadnout alespoň 30 %. Podle toho byla v propočtu tvorba ND v ČR snížena a v SR zvýšena zhruba o 30 mld. Kčs. Naopak SR byla zvýhodněna výběrem daně z obratu hlavně u pohonných hmot (SR vyráběla a vybírala asi 45 %, zatímco její spotřeba nepřevýšila 30 %) - v tomto případě přesun tvorby ND - v daném případě z SR do ČR - činil asi 125 mld. Kčs. Celkové zvýhodnění SR z tohoto titulu tedy bylo asi 95 mld. Kčs (125 - 30).

Na druhé straně nutno obdobně korigovat i vykazovanou výši užití ND, zejména proto, že značná a nadměrná část výdajů na "vydržování" společné federace byla zahrnována do "užití v ČR", ačkoliv správně připadala SR (jde o výdaje v podstatě "placené" ČR za SR). Především jde o výdaje na federální obranu, jejichž výše za celé období v daných letech představovala asi 1,030 mld. Kčs. Z toho připadlo na dodatečné zvýšení užití v SR (snížení užití v ČR) asi 220 mld. Kčs. Podobně u výdajů na federální státní správu (včetně zahraniční služby a federálních hmotných rezerv), které celkem činily zhruba 75 mld. Kčs, na zvýšené užití v SR (snížení užití v ČR) připadlo alespoň 25 mld. Kčs. Takže celková spotřeba SR se z těchto důvodů zvýšila asi o 245 mld. Kčs. ČR také nesla sama po celou dobu trvání federace výdaje spojené s tvorbou aktiva devizové pozice Československa, což za celé toto období představovalo dalších asi 190 mld. Kčs, které nebyly zahrnuty v užití zdrojů SR.

V této souvislosti se ze strany SR často nesprávně uvádělo, že výše tvorby jejich zdrojů byla snižována nevýhodně nízkými cenami produkce této republiky ve prospěch ČR. To však cenový vývoj v těchto letech zcela vyvrací. Podle něho srovnání trendů vývoje národního důchodu ve stálých a běžných cenách - přes určité malé meziroční výkyvy - vykazuje až podivuhodnou shodu výsledných indexů (1948 až 1990 ČR 152,2 %, SR 152,3 %). Naopak bylo známo, že ČR po celou tuto dobu dodávala např. SR uhlí a energii za relativně nízké ceny, nezahrnující poškozování jejího životního prostředí. Na druhé straně naopak dodávky stavebních prací ze SR do ČR byly zatěžovány nadměrnými a nevýhodnými cenovými přírůžkami. Proto se s korekcí z tohoto důvodu nepočítalo.

Česká republika nesla výše zmíněné výdaje spojené s přerozdělením zdrojů pro a za SR až do doby ukončení

federace, tj. navíc ještě i v letech 1991 a 1992. Z jiných podrobnějších podkladů plyne, že v těchto letech šlo ve prospěch SR (všemi možnými formami) okolo 70 mld. Kčs ročně, tj. asi 140 mld. Kčs za oba roky celkem.

Především se totiž po r. 1990 ještě dále zvýšil rozsah převodu prostředků z ČR ve prospěch SR, tentokrát hlavně prostřednictvím federálního rozpočtu, a to na základě přijatého klíče dělení příjmů z odvodů ze zisku a z daně z obrátu (federace 35 %, ČR 40 %, SR 25 %). To založilo situaci, kdy v roce 1991 ČR ze svého odvedlo federaci 70 až 90 mld. Kčs ze svých zisků a daně z obrátu, zatímco SR nejvýše 3 až 5 mld. Kčs, pokud vůbec něco. To také umožnilo, že SR v téže době mohla jednostranně věnovat více než 400 mil. Kčs katolické církvi, zvýšit platy ve zdravotnictví, a zvýšit výdaje státní správy o 60 %, zatímco rozpočet ČR na takové "dary" prostředky neměl.

Celková rekapitulace výše uváděných přesunů:

(z hlediska ČR znevýhodnění -, zvýhodnění +)

a) v letech 1948 až 1990	
- vyšší užití zdrojů v SR	- 432,3 mld. Kčs,
- tvorba zdrojů v ZO v SR	+ 95,4 "-
- přesun tvorby daně a ČR ze SR	- 95,0 "-
- přesun části feder. výdajů na SR	- 245,0 "-
- tvorba feder. aktiva DP v ČR (za SR)	- 190,0 "-
<u>Celkem přesun pro SR v l. 1948 - 1990</u>	<u>- 866,9 mld. Kčs</u>
b) <u>Dodatečné přesuny v l. 1991 a 1992 až</u>	<u>- 140,0 mld. Kčs</u>

Dohromady tedy šlo o přesuny zdrojů z ČR (uhrazené Slovensku nebo za Slovensko) pro přímé nebo nepřímé užití (prospěch) SR v l. 1948 až 1992 (tj. bez let 1945 až 1948), za více než 1,000 mld. Kčs (v běžných cenách). Reálná kupní síla US dolaru v roce 1990 činila zhruba (maximálně) 10 Kčs za USD - jednalo se tedy vcelku zhruba o hodnotu odpovídající 100 mld. USD.

Vzhledem k velikosti a ekonomické úrovni ČR se jedná o ohromnou hodnotu. Není problém propočítat, že pokud by po celou tuto dobu ČR průběžně tyto "svoje" prostředky ukládala např. v zahraničí s průměrným úrokovým výnosem okolo 7 % - což byl v daném období spíše jeho spodní limit - měla by vzhledem k postupné akumulaci tohoto majetku v okamžiku konce federace k dispozici devizové prostředky ve výši okolo 350 až 400 mld. USD. Byla by tedy jeden z nejbohatších států světa, a navíc by ty nebyly nejasnosti o původu skutečného slovenského majetku.

Kromě toho ovšem ČR pomáhala Slovensku na úkor vlastních zdrojů ještě dalšími nepřímými cestami. Především sem byla po válce bezplatně a pod politickým nátlakem přenášena řada zaběhaných výrobců včetně zaškolení a záběhu nových pracovníků a podniků, přičemž se zpravidla současně v ČR rušila. Dodávali jsme elektrickou energii v rozsahu až 1/4 produkce českých tepelných elektráren (tento podíl se snižoval až po uvedení do provozu jaderné elektrárny Jaslovské Bohunice), za cenu totální devastace ovzduší a životního prostředí v severních Čechách. Přestěhovalo se k nám postupně 200 až 300 tis. slovenských cikánů, a ČR musí dodnes nést plné náklady na jejich bydlení, školy, zdravotní a sociální péči atd., jakož i ostatní ztráty spojené s působením této rizikové sociální skupiny.

Rozsah těchto zdrojů - které byly převáděny a používány bez souhlasu a dokonce bez vědomí obyvatelstva ČR - je tak velký, že v podstatě znamenal rozhodující věcnou příčinu ohromné devastace a zaostání české ekonomiky, k níž za tuto dobu došlo. Vydávala pod politickým nátlakem prostředky, které si nemohla dovolit, jejichž rozsah vedl k jejímu ekonomickému a ekologickému sebezničení. Tedy za cenu ohrožení vlastní existence. To je konstatování nepopíratelné skutečnosti. Ocenění těchto desetiletí trvajících obětí českého národa nyní zůstává závažným úkolem českých historiků a historie.

Pro lepší představu si připomeňme, že tak musela předávat až 9 % svého národního důchodu ročně po dobu čtyřiceti let. Sousední mocná a bohatá SRN převzala v r. 1990 sjednocením rovněž slabší ekonomiku bývalé NDR, a od té doby jí to stojí značné dotace. Jsou ovšem podílem značně nižší než v našem případě a přesto i pro ni to znamenalo vážné komplikace a ekonomický otřes, se kterým se dodnes nedokázala vypořádat.

To se stalo nesporně vinou komunistů, zejména pak slovenských diktátorů Husáka a Bilaka, kteří v této zemi od roku 1969 vládli skoro neomezeně, oni byli představiteli i vykonavateli procesu normalizace. Tato ekonomická politika neprobíhala náhodně, ale v jejich pevné a uvědomělé režii. Tady nová polistopadová vláda toho moc neudělala a snad ani nemohla udělat. Těžko se jí dá vyčítat, že nedokázala tyto přesuny zastavit, k tomu nebylo dost sil ani času. Ale nedokázala a nesnažila se je ani omezit, což pro léta 1991 a 1992 možné a potřebné bylo.

Rozdělení Československa (1.1.1993 a poté)

Situaci však nutno jinak hodnotit k okamžiku zániku federace a ČSFR, k němuž došlo z iniciativy a z

rozhodnutí Slovenska a jeho politických představitelů. ČR v tom hrála jen pasivní roli, jen se přizpůsobovala, protože jistě nemohla slovenské touze po státní suverenitě bránit. Ať už se V. Klausovi v této věci vyčítá cokoli, rozhodující příčinou se stalo už jednostranné přijetí slovenské ústavy jako ústavy svrchovaného státu v září 1992, rovnající se vystoupení SR z dosavadního svazku dvou republik (suverénní stát právně ani fakticky není a nemůže být součástí jiného suverénního státu už proto, že zřizuje vlastní diplomatická zastoupení a má vlastní zahraniční politiku, vlastní armádu, vlastní měnu atd.).

Konkrétně jde o to, že Slovenská republika přijala a 3.9.1992 schválila svoji novou ústavu, podle jejíhož článku 1/ "Slovenská republika je svrchovaný, demokratický a právní stát". Publikací ve Sbírce zákonů začátkem října 1992 pak tato ústava nabyla právní moci. Jde jen o výsledek opakovaných snah, které se na Slovensku projevovaly od vzniku ČSR v r. 1918 a naplnily se např. už jednou vznikem státu v březnu 1939, a konečně svým způsobem i vznikem čs. federace k 1.1.1969. Na to mělo Slovensko jistě ústavní právo i když se to třeba našim lidem většinou nelíbilo. Nepřijatelné jsou proto úvahy o nutnosti čs. referenda, protože na Slovensku by zřejmě dopadlo ve prospěch samostatného státu, a ať by výsledek v ČR byl třeba zamítavý, jistě by se k vůli tomu nepustila do války. Bylo by jen zbytečným jítřením situace a už tak narušených vzájemných vztahů.

Ke dni vzniku samostatných republik (1.1.1993) činila hodnota základních prostředků (po odpočtu opotřeбенí) a zásob Slovenska v běžných cenách zhruba 1.050 mld. Kčs. Jak je zřejmé, jde přibližně o tutéž hodnotu, jaká byla v průběhu let této republiky předána (zaplacená) ze zdrojů ČR. Hodnota toho majetku propočtená na jednoho obyvatele v obou republikách byla už zhruba totožná (pokud se přihlíží k většímu podílu "mladších" staveb a strojního zařízení v SR) - obě země byly tedy v této chvíli už stejně bohaté. Pokud jde o výši investic do vzdělání a tedy podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva byl už v této chvíli na Slovensku dokonce vyšší než v ČR.

Jiná věc tedy byla ekonomické narovnání mezi oběma novými státy. Slovensko už předem vzneslo požadavky na rozdělení majetku ČSFR, zatím co mohlo jít pouze o majetkové vypořádání podle toho, co kdo do společného státu vložil. A i když ČR neuložilo své prostředky na Slovensko vědomě a dobrovolně, přece jen za předpokladu trvalé existence společného státu. Pokud tedy Slovensko z něho vystoupilo a *de facto* tak tuto společenskou smlouvu obou národů zrušilo, měla jistě ČR plné právo předložit k vypořádání celkový účet a odmítnout koncepci nenávratnosti výše uvedených prostředků.

A tady už lze novému vedení mnoho co vyčítat. Zatímco slovenská strana byla a je vlastně dosud aktivní a důrazná ve svých požadavcích, často hraničících s vydíráním, česká strana byla jen pasivní a soustavně pouze ustupovala. Nejenže tento účet nepředložila, ale naopak k datu ukončení federace ještě navíc Slovensku připlatila rozsáhlými převody movitého a v zahraničí i nemovitého majetku tzv. "federace" zaplacené výhradně a prokazatelně z českých peněz (tj. nad rámec výše zmíněných hodnot majetku na území SR k 1.1.1993), a dala jim navíc punc - místo deklarativního vyžádání naší takto historicky vzniklé celkové pohledávky - definitivního vzdání se našich oprávněných nároků.

Jednala jako jedná i v jiných případech, tak jako jednali předtím komunisté. Neptala se českého obyvatelstva výslovně na jeho mínění, nepředložila mu žádné stanovisko a varianty řešení, a také mu dodnes nepředložila žádné zúčtování tohoto "vzájemného vyrovnání".

Např. z rozdělení SBČs vznikl tehdy Slovensku dluh ve výši asi 25 mld. Kčs, resp. navíc z vyššího podílu převzatého oběživa než by připadalo České republice dalších asi 4 až 5 mld. Kčs (viz slovenská Pravda z 7.2.1994). To ale není zdaleka všechno - slovenským DIKům bylo proti zdravému rozumu i právu předáno dalších asi 20 mld. Kčs českého majetku (Ekonom č. 7/1993), předány byly části centrálních bank na Slovensku (ČNB, Komerční, Investiční, Konsolidační) zaplacené původně penězi ČR, odvezena byla značná část movitého majetku federálních institucí v Praze, a hlavně předána třetina měnového zlata, třetina majetku bývalé ČSFR v zahraničí, podíl zahraničních pohledávek, i naše budovy placené z českého aktiva devizové pozice nejméně za dalších 20 mld. Kčs. Dostali třetinu výzbroje naší armády, z toho přes 220 letadel, jejichž pořizovací cena se pohybovala až okolo 250 mil. Kčs za kus. A samozřejmě ještě další hodnoty, na které nikdy Slovensko nepřispělo.

Jak známo dodatečně ČR ze zcela nepochopitelných důvodů ještě v roce 1999 přistoupila na tzv. "nulovou variantu", podle níž byly i uvedené slovenské dluhy vůči SBČs zcela prominuty. Bohužel nikdo odpovědný neudělal a tím méně nepředložil (a zřejmě ani nepředloží) českým občanům závěrečné vyúčtování tohoto neodůvodněného a neoprávněného "rozdělení federálního majetku". Velmi skromným odborným odhadem lze však usoudit, že se jednalo o dodatečné "dobrovolné" vzdání se hodnot určitě přesahujících 100 mld. Kčs (v běžných cenách), majetku zaplaceného výhradně ČR. Z toho také plyne, že v důsledku tohoto dodatečného přírůstku hodnot vlastně občané Slovenska se ku dni rozpadu ČSFR stali mnohem bohatšími než občané v ČR. Všechny tyto operace byly jednoznačně a jednostranně diskriminační v neprospěch ČR a jejich obyvatel. Samozřejmě ani o tento majetek z neoprávněných darů ČR nepřišly vlády - ať už komunistické nebo současné - ale pouze obyčejní občané České republiky, s nimiž se ovšem politici baví jen v předvolebním období.

I když k rozpadu ČSFR nedošlo z naší iniciativy a z naší vůle je nesporné, že osamostatněním Slovenska se ekonomice a obyvatelstva ČR - i když si to dosud dostatečně neuvědomujeme - jednorázově velmi odlehčilo. A to i přesto, že výrazně klesl vzájemný obchod, neboť náš vývoz byl ve značné míře jen jednostranný a museli

jsme ho vlastně hradit ze svého. Samozřejmě samo snižování rozsahu vlastních hospodářských vztahů iniciované někdy Slovenskem (viz případy různých dovozních přírážek a dovozních omezení v rámci společné "celní unie") je škodlivé pro obě strany - dokonce několikanásobně víc pro SR, které může ztratit až hodnotu dvojnásobku celého svého původního vnitřního trhu, než pro ČR, která může ztratit nejvýše jeho polovinu - jako každé omezování mezinárodní dělby práce a doufejme, že je jen přechodné, a že snad někdy v budoucnu bude daleko korektnější než dříve. Zatím se situace ovšem vyvíjí velmi nepříznivě - pokud obrat zahraničního obchodu se Slovenskem se v roce 1993 podílel na celku 19,3 %, pak v roce 2000 poklesl už jen na 6,8 %.

Ve zrušení zmíněných převodů prostředků také spočívá tajemství relativně snadného sestavení státních rozpočtů a zlepšení devizové pozice v prvních letech nově vzniklé samostatné České republiky. Nejde o žádnou zásluhu reformy, ale prostě o skutečnost, že nám odpadly už zmíněné potřeby dosavadních značných nenávratných převodů SR. Jen proto se nám v roce 1993 lépe dýchalo. Jiná věc je, že zřejmě toto "odlehčení" naše vládnoucí garnitura i tak brzy promarní, že tyto rezervy roztají jako sníh na slunci. Alespoň o tom svědčí vysoce schodkový rozpočet už od roku 1994 - samozřejmě kamuflovaný jak známo zejména prostřednictvím Fondu národního majetku - a to bez nejmenšího oprávněného věcného důvodu.

Ani dnes - zhruba po 10 letech samostatnosti obou států - bohužel nejsou naše vzájemné vztahy zejména po ekonomické stránce zcela korektní. Jak známo byla mezi oběma novými státy od samého počátku uzavřena řada vzájemných politických a hospodářských dohod, jejichž význam je ovšem až dosud velmi nevyvážený, neboť zpravidla znamenají pro ČR významné znevýhodnění. Bez omezení u nás pracují desetitisíce slovenských zaměstnanců (jakož i různých "živnostníků") čímž si zvyšujeme vlastní nezaměstnanost a navíc i domácí náklady na jejich zdravotní a sociální zajištění. Tisíce slovenských studentů se vzdělává na našich vysokých školách a bydlí na vysokoškolských kolejích (připomeňme si tvrdé tlaky vysokých škol na zvýšení státních dotací v roce 2001), zatímco našich na druhé straně jsou jen stovky. Pořád se k nám stěhují desetitisíce Slováků a nám tak vznikají problémy a náklady s jejich bydlením a sociálním zabezpečením.

Společná hranice je propustná jako síto, zejména protože z druhé strany v duchu společných smluv nejsou standardně střežené. To umožnilo organizovanému zločinu kvetoucí "obchod" s tisícovkami ilegálních migrantů a samozřejmě s jejich dodatečným dohledáváním, materiálním zajištěním, řešením jejich dalších osudů apod. Pořád nevíme, kdy na nás SR jednostranně a bez vzájemné dohody v rámci společné "celní unie" vyrazí s dalšími omezení našich vývozu, ať už se to stávalo a stává formou dovozních přírážek či přímých zákazů. A jsou tu i daleko citlivější a zásadnější problémy, jakou je např. lavírování nejvyšších slovenských představitelů v otázce pro nás tak významné, jakou představují tzv. "dekrety prezidenta Beneše". Pořád to vypadá tak, že jim není vždy jasné, na jakou stranu se mají postavit, na stranu historie a ČR nebo sudetských Němců.

Za všechny tyto naše jednostranné ústupky v zájmu "zachování nadstandardních vztahů" se nám opakovaně dostává až absurdních kritik a dalších a dalších požadavků. Zřejmě podle zásady, že "dobré skutky musí být po zásluze potrestány". Např. dokonce zcela nedávno ve vystoupení poslance Hofbauera v květnu 2001 zaznělo, že Slovensko bylo při dělení federace námi poškozeno (Hospodářské noviny 11.5.2001). A tyto pocity se přenáší i do veřejnosti. Příkladem toho jsou např. bouřlivě škodolibé oslavy ve slovenských ulicích v květnu 2002, při příležitosti vyřazení českého hokejového mužstva na mistrovství světa (rozumějme - nikoliv jejich vlastního vítězství ale pouhé naší prohry).

Bohužel pro nás všechny, naši vlastní političtí představitelé jen dále jednostranně ustupují; v zájmu podpory bratrského Slovenska se nedokáží a nechtějí ohradit, přijímat reciproční opatření a jen rozpačitě mlčí. Aby se nevířila hladina snaží se problémy jednostranně utulát a naše vlastní oprávněné zájmy potlačit a tím vlastně zanedbat. Křiklavým případem je třeba to, že přes společná jednání "na nejvyšší úrovni" (předsedů vlád) tito nebyli jak známo schopni a vlastně ani ochotni zabezpečit práva našich bývalých majitelů na pár hektarů pozemků v příhraniční rekreační oblasti Kasárna (dohodnout možnost prodeje, používání nebo aspoň přiměřeného pronájmu).

Prameny:

1. Vladimír Nachtigal: *Národní důchod ČSSR vytvořený a užitý v České republice (Ekonomický ústav ČSAV Praha 1970).*
2. *Přesuny zdrojů mezi ČR a SR (vnitřní materiály Úřadu předsednictva vlády ČSSR z let 1988 až 1990).*
3. František Dvořák: *Žaloba - část 2 (Periskop Praha 1994).*
4. František Dvořák: *Bilancování naší první kapitalistické pětiletky (Nakladatelství Alternativy Praha 1995).*
5. František Dvořák: *K české otázce dnes. Díl II (Nakladatelství Alternativy Praha 1995).*
6. *Statistické ročenky ČSSR (FSÚ Praha 1990, 1991), ČR (ČSÚ 1993 až 2001).*
7. *Hospodářské noviny, Právo, Ekonom (1991 až 2001).*

4. Velká loupež aneb jak občané přišli o svůj majetek

Znehodnocení hotovostí a vkladů

Koncem r. 1989 měli občané Československa k dispozici 68 mld. Kčs hotových peněz a 278 mld. Kčs vkladů, tedy dohromady 346 mld. Kčs finančních rezerv. Na úrocích z vkladů získali v r. 1990 až 1992 nejvýše 55 mld. Kčs, takže jejich hodnota nominálně koncem roku 1992 by dělala okolo 400 mld. Kčs.

*V tomto období však proběhla jakási třetí tentokrát "kamuflovaná" peněžní reforma, která reálnou hodnotu těchto většinou dlouhodobých úspor snížila o inflační růst cen - v letech 1989 až 1992 činil 193% - zhruba na 195 mld. Kčs, tedy o 205 mld. Kčs. Kromě toho hotovosti domácností byly znehodnoceny nejméně o dalších 30 mld. Kčs, celkem tedy přišly ve třech letech o 225 mld. Kčs. Už tuto přímou ztrátu majetku obyvatelstva lze správně označit jako **loupež století**. Nelze uznat takové nejapné námitky, podle nichž byly tyto peníze stejně bezcenné, protože si za ně lidé nemohli koupit, co chtěli. Za prvé to není pravda, protože i když náš trh určitě nebyl ideální a opravdu měl mnoho skrytých i zjevných nedostatků daných existující ekonomickou nerovnováhou, všichni víme, že se za ně běžně prodávalo a kupovalo, že neležely ladem. Za druhé pak nesporně platí, že už v roce 1993 si za ně lidé mohli koupit asi polovinu toho co na začátku reformy. Rasantní a rychlá ztráta jejich kupní síly je tedy zjevná a nepopíratelná, a byla by stejně tak posuzována ve všech zemích světa.*

Byla snaha utěšit nás tím, že situace se už napravila a že vklady znovu rostou a potvrzují tedy plnou důvěru, pokud jde o kroky strany a vlády. K tomu ale musíme dodat, že zchudlým lidem nic jiného nezbyvá, než aby si i s rizikem tvořili určité rezervy na stáří nebo jiné jednorázové výdaje, když nikdo neví co bude zítra. Konečně jak jsme si už připomenuli, tyto rezervy vznikají právě na základě odkladů jinak potřebných nákupů. A hlavně - v tomto "porevolučním" k žádnému faktickému zvýšení vkladů vlastně v podstatě nedošlo. Koncem r. 1992 totiž jejich výše dosáhla 309 mld. Kčs, tedy o 24 mld. Kčs méně než ve výchozím období po zvýšení o naběhlé úroky. Takže **vkladů ve skutečnosti v této první a rozhodující fázi naší transformace nejen nepřibýlo, ale naopak došlo k použití (výběru) skoro poloviny příjmů z připsaných úroků.**

Po rozdělení státu začínali obyvatelé ČR s 66 mld. Kč hotovostí a 283 mld. Kč vkladů v bankách (včetně vkladů v cizí měně) - celkem tedy měli k dispozici 349 mld. Kč (v hodnotě odpovídající cenám k 31.12.1992). Do konce roku 2000 se vklady domácností zvýšily na 829 mld. Kč (z toho neterminované činily 195 mld. Kč a terminované 550 mld. Kč) - v hodnotě odpovídající cenám k 31.12.2000. Suma oběživa vzrostla na 172 mld. Kč, v této době však už podíl připadající na obyvatelstvo nelze spolehlivě odlišit. Úvěry obyvatelstvu se v téže době zvýšily ze 47 mld. Kč na 121 mld. Kč. Čistá hodnota peněžních prostředků obyvatelstva či domácností (vklady minus úvěry) se tedy zvýšila z 302 mld. Kč asi na 822 mld. Kč (podíl oběživa se tu odhaduje na 2/3), tj. na 272%.

Míry inflace (úřední) a průměrné úrokové míry z vkladů (domácností) se vyvíjely takto (v %):

Rok	Míra inflace	Průměrná úroková míra z vkladů v %	Průměrná úroková míra z vkladů v %
		v Kč	v cizích měnách
1993	28,1	7,90	---
1994	10,0	7,78	---
1995	9,1	7,94	---
1996	8,8	7,48	---
1997	8,5	8,08	2,76
1998	10,7	8,64	2,45
1999	2,1	4,71	2,44
2000	3,9	3,54	3,30

Je nesporné, že okrádání občanů-vkladatelů vesele probíhá od roku 1990 až do dneška. Inflace soustavně převyšuje úrokovou míru a reálnou hodnotu hotovostí, a hlavně vkladů, tedy pořád jenom snižuje (s jedinou ale stejně nevýznamnou výjimkou v roce 1999). Tato zlodějna probíhá vinou státu i bankovního systému. Takže jen v roce 1993 - tentokrát už počítáno jen za občany ČR - tito ztratili dalších 75 mld. Kč, v roce 1994 opět 15 mld. Kč atd. Dokonce ještě v roce 2000 (ještě více to bude v roce 2001) přišli nejméně o 8 mld. Kč. Takže **jen tato přímá "loupež století" už přišla obyvatele ČSFR, resp. ČR (bez vkladů a oběživa podniků a podnikatelů) na 380 až 400 mld. Kč. A pokračuje dál, pořád bez vyhlídky na nějaký pozitivní obrat...**

Restituce a nové křivdy

V rámci ekonomické reformy jsme v ČSFR přistoupili k rozsáhlým majetkovým restitucím. V jejich rámci se někdy schovalo i vrácení majetku dědicům bývalých kolaborantů s Němci. ***Rozsah zákonné úpravy ještě není pořád úplně uzavřen, znovu a znovu se z různých stran tlačí na jejich další rozšiřování, na vrácení majetku potomkům bývalé šlechty, emigrantům, katolické církvi a nakonec snad i sudetákům.*** Nikdo z nás nezná dostatečně spolehlivě jejich celkovou hodnotu a tedy zatížení naší ekonomiky. Obecně se - alespoň původně - uvažovalo s nároky až do výše 300 mld. Kčs, počítáno v současných cenách.

Musíme podotknout, že za restituce v tomto případě nepokládáme vrácení "nezestátněné" zemědělské a lesní půdy včetně porostů, která byla zpravidla na základě různých forem a míry donucení převzata do tzv. trvalého užívání zemědělskými družstvy nebo státními lesními podniky. Tady nejde o jejich restituci, ale jen o obnovu výkonu jejich vlastnických práv, a to nejlépe přímo v rámci samotných existujících zemědělských družstev, nebo i nově ustavených družstev. Totéž v zásadě platí i pro převážnou část činžovních domů jednotlivých majitelů, majících jen pár bytů nebo jednu živnostenskou provozní prostorou. V každém případě restituce jsou mimořádným krokem, který v podobě jako u nás nebyl přijat a uplatněn v žádném z bývalých socialistických států, tedy např. ani v Polsku nebo v Maďarsku. Dokonce jak známo se od tak rozsáhlého kroku distancovali i v Německu, zejména pokud jde o vrácení půdy zestátněné v bývalé NDR do roku 1949.

Důvody tohoto opatrnějšího postupu jsou zřejmé. Jednak z toho plynule a bohužel až dosud plyne latentní majetkově právní nejasnost a komplikace tisíců a desetitisíců restitučních případů, které brzdí a ještě dlouho budou brzdit proces obnovy chodu a prosperity národního hospodářství. Navíc jde o nepředpokládané výdaje, které ponese rozhodující část společnosti, převážně běžných občanů, pro něž to pak znamená nesporné zatížení jejich životní úrovně. Toto všechno se vědělo a ví i u nás. Přesto bylo o tomto opatření rozhodnuto z "morálních" důvodů, jako o nezbytnosti nápravy některých z nespočetných křivd. Nesporně tu byly, všichni jsme je kolem sebe viděli a cítili. A většinou je nám toho upřímně líto a rádi bychom věci v rámci možností napravili.

Plní ale restituce tento vznešený cíl? Nejde jen o věci vytržené z celkového kontextu historie a jejich důsledků? Nesleduje se tím jen obohacení a zajištění výhodného majetkového a příjmového postavení úzké skupiny obyvatel ČSFR? Nebyly tak neodůvodněně a nemorálně založeny ještě větší nespravedlnosti v naší společnosti?

Podívejme se proto na věci nikoliv obecně, ale na základě rozhodujících faktů. Protože se jedná o majetek, tak na základě čísel. Není jich mnoho, upřímně řečeno, žádný se v procesu restitucí nesnažil tyto otázky a srovnání nějak blíže zdůvodnit a komplexně konkretizovat. Proto musíme pracovat s odborným odhadem, který však podle našeho soudu pro srovnání míry křivd a "křivd" bude dostatečně názorný.

Především jde o to, že ve čtyřiceti letech socialismu neutrpěli škodu jen ti naši občané, kterým byl v té době nezákonně odebrán majetek, ale vlastně všichni naši obyvatelé bez rozdílu (tady ovšem neřešíme problém viníků této situace nebo lidí, kteří z toho jinými cestami kořistili). Především k tomu došlo už při měnové reformě v roce 1953. Dosud nejsou o rozsahu této akce potřebná čísla publikována, lze však počítat s tím, že mohlo jít asi o ztrátu 50 mld. Kčs, někdy se dokonce uvádí až 70 mld. Kčs (i když v daném případě to bylo v podstatě nahrazeno dlouholetým snižováním cen). Rozhodně je to ale částka, která s vysokou pravděpodobností byla podstatně vyšší, než byla hodnota v letech po únoru 1948 zabraného majetku, který nyní v restitucích pracíme (samozřejmě kromě zmíněné "družstevní" půdy, porostů, resp. i menších činžovních domů) - všechno počítáno v tehdejších cenách.

Rozhodující je však celkový pokles ekonomické úrovně naší země a z toho plynoucí ztráty národního důchodu a životní úrovně lidí (pokud k němu skutečně došlo neboť konečný průkaz závisí od spolehlivého určení parity kupní síly koruny koncem osmdesátých let, přičemž v tomto směru se názory velmi liší - pohybují se totiž od 10 až po 5 či 6 Kč za USD). Oficiálně jsme ho v letech 1948 až 1990 vytvořili asi za 13,5 bilionů Kčs. Kdyby náš ekonomický vývoj nebyl tehdy násilně totalitním režimem přerušen, byli bychom začátkem devadesátých let zřejmě zhruba aspoň na úrovni Rakouska. To ovšem znamená, že za zmíněné období jsme mohli "vydělat" všichni dohromady až zhruba jednou tolik (za předpokladu parity koruny ve výši 10 Kč za USD, při pevnějším "kurzu" by to bylo úměrně méně). To je tedy majetek a spotřeba, o které jsme rukou nerozdílnou také všichni přišli.

Speciální křivdu pak utrpěli obyvatelé České republiky, kteří z toho, co vytvořili, postupně přesunuli 900 až 1.000 mld. Kčs na krytí potřeb Slovenska, aniž se jich kdo na to ptal nebo jim za to vůbec poděkoval (viz výše).

Za druhé - a to je velmi důležité - skutečná výše restitucí či náhrad vysoce přesáhla hodnotu skutečných socialistických "zaborů". Pro "zjištění křivd a vydávání majetku" byla stanovena časová hranice 25. února 1948, aniž by si zákonodárci a vláda dali práci s tím, aby odlišili tu jeho rozhodující část, která přešla do státního či družstevního majetku v souladu s demokratickým právem (zejména znárodnění schválené Národním shromážděním do voleb v roce 1948), jejíž výčet byl už uveden výše.

Za třetí stejně tak bylo nutno odmítnout náhrady za majetek, pokud nebyly odečteny jeho případné dluhy ku dni "převzetí", které na sebe tehdy převzal stát. Jindy byly kromě "dotčených" pozemků vydány i budovy

postavené na nich později, reprezentující přitom násobky ceny samotného stavebního místa; nejznámějším takovým křiklavým případem je budova Národního divadla v Praze předaná zadarmo katolickému řádu Voršilek. Navíc nebyl brán ohled na skutečný poválečný technický stav majetku, většinou v té době velmi zanedbaného a zchátralého, u něhož by náklady potřebné na jeho opravy a údržbu určitě převýšily náklady na pořízení nových budov či strojů.

Markantním příkladem toho bylo tehdejší primitivní a chudobné zemědělství, jehož majetek ve své většině představoval jenom primitivní nářadí, chlévy, kůlny a stodoly, pro skutečně efektivní hospodaření už dávno nepoužitelné (v podobném stavu bylo i stavebnictví a obchod); připomínáme, že věcné vybavení zemědělství se v letech socialismu zvýšilo 32 x, a proto se současné masové "vymáhání" vysokých náhrad pro tehdejší vlastníky dnes jeví spíše jako vydírání, jako nepřiměřená snaha na současném neutěšeném právním stavu také co nejvíce ukořistit. Jinak nelze vysvětlit, že jen za to, že "restituenti" zemědělské půdy přejímané zpět do osobního užívání jako náhrady za to, že dostávají náhradní pozemky místo původních, nacházejících se uprostřed scelených honů, už dostali skoro 3 mld. Kč a mají ještě další obdobné nevypořádané požadavky na 3,3 mld. Kč; že dostali tzv. transformační podíly družstev asi za 40 mld. Kč a mají "právní nárok" na zbývajících 10 až 15 mld. Kč (Hospodářské noviny 28.6.2002).

Jak už bylo věcně zdůvodněna, hypotetická výše údajných "konfiskací" nemohla být v žádném případě vyšší než asi 24 mld. Kčs, ve skutečnosti však po odečtení dopadů právně legitimních kroků byla nesporně podstatně nižší, a podle různých odborných odhadů nemohla dosahovat ani 10 mld. Kčs (bez hodnot pozemků a lesů pouze uvolněných "z trvalého užívání"). Bohužel stát neprojevil žádnou snahu o to, aby okruh a tedy i rozsah restitucí - pokud už k nim přistoupil - vymezil přesněji a postaral se o kontrolu odůvodněnosti "vydávaných" hodnot. Mimo jiné byly skoro "šmahem" přijímané jako odůvodněné i nejrůznější požadavky "oprávněných" osob na zrušení kupních či darovacích pravoplatných smluv uzavíraných v onom období - neboť to byly podle nich "smlouvy uzavírané pod nátlakem" - což je většinou spíše do nebe volající porušení práva než jeho zabezpečení.

Nejsou spolehlivé údaje o tom, kolik doopravdy činila až dosud výše restitučních náhrad ani kolika a kterých osob se vlastně týkaly. Pouze z údajů Fondu národního majetku vyplývá, že do konce roku 2000 restituentům vyplatil 1,8 mld. Kč a navíc do centrálního tzv. "restitučního fondu" odvedl dalších 20,2 mld. Kč. Už to je jak vidět značně přehnaná výše "náhrad". Ale i to je jen vrchol ledovce, protože např. podle jiných publikovaných informací (Ročenka Hospodářských novin 2000) bylo v restitucích vyplaceno do té doby dokonce 70 až 130 mld. Kč, a v procesu transformace družstev - což má obdobnou či ještě spornější právní povahu - dalších 200 až 250 mld. Kč. Takže je zcela nesporné, že hodnota "vráceného" majetku nesporně vysoce převyší hodnotu toho, co údajně "ukradli" komunisté (možná 30 až 40 x). Jsou to vlastně většinou jen neodůvodněné "dary" úzké skupině bohatých lidí (podstatné restituce se údajně týkaly 2 až 3 % obyvatelstva ČR).

Toto jednoduché srovnání tedy ukazuje, že generální majetková křivda leží úplně jinde než v nějakých konkrétních dílčích vráceních majetku, že běžní a nerestituované občany ztratili (jeden každý) nejméně stokrát více než úzká skupina restituentů. Bohužel ještě pořád se rozsah těchto "shora" páchaných křivd v důsledku našeho současného ekonomického úpadku pořád urychluje. Vždyť jenom už zmíněné ztráty obyvatel na reálné hodnotě vkladů a hotovostí v letech 1990 až 2001 jsou reálně snad až čtyřicetkrát vyšší než hodnota majetku údajně nezákonně zabraného po roce 1948. A nikoho přitom nenapadá o tom mluvit a snažit se o nějakou náhradu.

Jak vidět, státem byla nesporně přijata pro náhradu škod způsobených diktaturou dvojnásobná míra, s člověkem bez majetku se dnes jednoduše nepočítá. Současně ale je nesporné, že morální a tím spíše právní odůvodnění těchto sice rozsáhlých ale přece jen dílčích křivd zcela padá. Naše restituce tedy zakládají zásadně novou generální křivdu, s níž se historie musí teprve vyrovnat. Jde o metodu "Jánošíka na ruby", kdy se chudým bere a bohatým dává. To by bylo třeba mít na paměti.

Na váhu při hodnocení oprávněnosti a smyslu restitucí přitom padá i řada praktických důvodů. Scházely a schází totiž často nutné předpoklady pro řádné užívání nově navráceného majetku (např. výše nájemného v nově navrácených činžovních domech), noví nebo spíše staronoví majitelé někdy nemají pro jeho řádné využívání a hospodaření dost potřebného kapitálu ani zkušeností, a potom se omezují jen na to, jak ho pokud možno výhodně pronajmout nebo prodat (to ovšem mohl daleko jednodušeji udělat i stát nebo obec). A současně tu vznikla řada problémů řadě společensky prospěšných institucí a někdy i lidských tragedií, vyvolaných vyhazovem nebo alespoň nadměrně vysokým nájemným prosazovanými novými vlastníky. S tím se u nás dnes setkáváme na každém kroku. A vůbec je s tím spojena spousta nechutných švindlů - viz známé případy vrácení majetků potomkům bývalých šlechtických rodin, zpravidla konfiskovaných pro kolaboraci s Němci.

Pikantní je, že se většinou jedná o majetkové nástupce z druhého až třetího kolena, z vedlejších rodinných větví, kteří by za normálního vývoje tento majetek vůbec neměli. Navíc nikdo na nich nepožadoval dědickou daň, která ve vyspělých okolních evropských zemích není zdaleka bezvýznamná (naopak dostali dlouhodobě řadu dalších úlev, např. pokud jde o "odpustky" daně z nemovitostí).

Máme rok 2002 ale restituční šílenství dosud neskončilo. Stále se vrací na stůl další a další "oprávněné" požadavky nejen "okradených" zemědělců, ale především nejrůznějších potomků bývalé šlechty. V současnosti jsou známé především případy rodin Lichtensteinů, Kinských či Colloredo-Mansfeldů. A hlavně pořád po

majetku volající hladové svaté církve římskokatolické, která není ochotna brát na vědomí, že se tak jako jiní musí řídit nikoliv vnitřním kanonickým ale naším státním právem. Že rozhodující část jejího vlastnictví (stejně většinou získaného nepoctivě) zrušil už císař Josef II. koncem 18. století. Od té doby se tento majetek stal a dodnes zůstal veřejnoprávním s tím, že pouze jeho správa a využívání bylo založeno na specifické právní úpravě (tj. s účastí katolické církve). Což ovšem nic nemění na tom, že každý stát a tedy i ČR měla a má stále plné právo na další legitimní právní zásahy v tomto směru, pokud je pokládá za odůvodněné, spravedlivé a v souladu s ústavou.

Brzy po listopadu se církve - v podstatě katolická církev - domáhaly "vydání" přibližně 2.500 budov, 175 tisíc ha lesa a 25 tisíc ha půdy. Později bylo předáno téměř 200 položek ze seznamu požadavků židovských obcí. V rámci "obnovy" vlastnictví následně dostal od premonstrátů výpověď např. Památník národního písemnictví, od řádu Maltézských rytířů pak Museum české hudby a mnoho velkých sociálních ústavů, psychiatrické léčebny v Želivci byl vyměřen roční nájem 600 tis. Kč atd. atd. Do konce roku 1997 byl předložen požadavek na dalších 1.887 objektů (z toho Ministerstvo kultury navrhlo 665 položek, resp. později vláda souhlasila s okamžitým vydáním 112 objektů). V rámci této nové vlny restitucí by mělo dojít k "navrácení" obrovského majetku Řádu bratří domu Panny Marie v Jeruzalémě, který je lépe znám pod dřívějším názvem Řádu německých rytířů (mj. zámek v Bruntále, hrad Sovinec, lázně Karlova Studánka, chata Ovcárna v Jeseníkách, hrad Bouzov atd.), Sázavského kláštera, z majetku Národní galerie bývalého kláštera Svatého Jiří na Pražském hradě a Šternberský palác.

Skutečností je, že přes všechny nářky, pláč a skřípění zubů se lačné katolické církvi ani za socialismu špatně nevedlo. Koneckonců s režimem kolaborovala a byla podle toho ve skutečnosti i štědře placena. Neboť dostávala z veřejných rozpočtů ročně okolo půl miliardy Kčs (v cenovém ekvivalentu r. 1989), takže jen za oněch "čtyřicet let křivd na ní páchaných" dostala od státu "dar" ve výši zhruba 20 mld. Kčs, což se dnes s přihlédnutím k nejméně pětinasobnému zvýšení cen rovná tak 100 mld. Kč (v cenách 2002). Navíc tu byly státem placeny opravy a rekonstrukce jejich četných objektů, a to zdaleka nejen kulturních památek - a dokonce i výstavba nových kostelů - což dohromady representovalo ještě větší prostředky než zmiňované přímé provozní dotace. Církve v té době neměla žádné "náklady na charitu", protože tu plně zabezpečoval stát, stejně tak jako financoval i církevní školství (byť bylo omezeno).

Řeči o tom, že by se církev katolická v té době užívala z výnosů "svého" hospodářského majetku jsou nesmyslné. Neboť samotné využívání zemědělské půdy bylo nerentabilní a žilo jen z vysokých dotací, lesy nebyly výnosné neboť těžba a její ceny byly plně regulovány, nájemné z ostatních nemovitostí (budov atd.) byly rovněž zcela minimální. Spíše lze odůvodněně předpokládat, že by toto "hospodaření" bylo v onom období pro církve ztrátové.

Pro srovnání lze uvést, že KSČ v oné době (tj. na sklonku osmdesátých let) dostávala ročně jen 70 mil. Kčs, neboť si vlastní náklady (činnost) hradila převážně z členských příspěvků. Pokud byla státem financována výstavba jí používaných objektů, pak tyto byly posuzovány jen jako "svěřené do trvalého užívání" a nebyly nikdy jejím vlastnictvím (tedy stejně jako onen "církevní majetek"), přičemž mezitím jak známo byly plně vráceny státu. Všechny tyto údaje lze snadno ověřit a upřesnit podle podkladů ministerstva financí.

Ani v současnosti katolická církev nejrůznější formy státních dotací neodmítá - naopak je tvrdě vyžaduje. Přehled o nich se ovšem nepublikuje. Sem tam ale něco do tisku prosákne. Tak například podle diskuse biskupa V. Malého s A. Kramerem (Právo 13.2.1999) v roce 1999 od státu dostala na církevní účely (náklady bohoslužeb, platy duchovních a na administrativu) 640 mil. Kč, na dotace církevním školám 200 mil. Kč, a na dotace na charitu pro domovy důchodců kněží a řeholnic 110 mil. Kč. Celkem tedy "pouhých" 950 mil. Kč ročně, přičemž tento přehled nezahrnuje další dotace na církevní památky (objekty), vysokoškolské teologické studium, a na ostatní církevní charitu. Celková výše těchto "dotací-darů" nesporně už velice dávno vysoko převýšila reálnou cenu "pomyslného" hospodářského majetku, který dnes požaduje od ČR. Bez tohoto "státně-socialistického" (jakož i post-socialistického) financování by naše dlouhodobě a objektivně upadající katolická církev - existující jen v rozporu se zdravým rozumem - už dávno zkrachovala. Takže jen to ji vlastně zachránilo od "smrti". To je současně přesvědčivým důkazem toho, že socialistický režim neměl žádný zájem na údajné "likvidaci" katolické církve, jak se z její strany často uvádí. Kdyby to totiž opravdu chtěl, pak měl jedinečnou možnost to provést jednoduše tak, že by jí ponechal "její" majetek a současně zrušil všechny formy státního financování.

Naši poslanci bohužel nemají zájem jednoznačně rozhodnout o uzavření až dosud nekonečného pokračování v tomto procesu, tím méně o jeho spravedlivé revizi, a to nejen pokud jde o vrácení majetku katolické církvi. Nezbyvá než konstatovat, že **naše majetkové restituce představují nejen nesmyslnou, ale vůči výrazné většině našeho obyvatelstva amorální akci**, k níž vůbec takto nemělo dojít. Bohužel naši zákonodárci a konečně ani Ústavní soud nad takovými a podobnými svými "akty" - které je navíc pracovně tolik vyčerpávají - nad svým pojetím obnovy prosperity a demokracie, morálky, nad svým pojetím sociální spravedlnosti, nad svým pojetím práva až dosud vážně ani nezamysleli. Zatím se nám zdá, že spíše hodljá

páchat další podobné perly i nadále.....

Privatizace - vyvlastnění majetku obyvatelstva

Z předchozích faktů je vidět, že komunismus po sobě zanechal rozsáhlý státní a komunální majetek. Z dnešního pohledu jen skromná výchozí část z něho byla získána konfiskací či znárodněním, které však bylo převážně provedeno ještě před únorem 1948 demokratickým režimem, a jehož pravoplatnost nikdo alespoň veřejně nezpochybňuje (kromě sudetských Němců a jejich stoupenců v ČR). Nebo k tomu došlo - i když v daleko méně významné míře - až po únoru, avšak i v těchto případech šlo ve většině o pouhé dovršení předchozích legitimních kroků. **Do konce r. 1989 se však na základě běžného hospodaření zvýšil státní a komunální nemovitý a movitý majetek zhruba na sedmi a půl násobnou hodnotu (fyzický objem). Původní "znárodněný" vklad representoval už jen jeho skromný a zcela nepodstatný základ.**

Podle bilance národního majetku (tj. dle účetních výkazů podniků a institucí) byl v té době (za celou ČSFR) oceněn asi na 2,9 bil. Kčs (z toho ve výrobní sféře asi 1,9 bil. Kčs). Vzhledem k prudké inflaci se už na sklonku federace v běžných cenách rovnal skoro 6 bilionům Kčs. Asi půl bilionu (v běžných cenách) ho ještě přibýlo v letech 1990 až 1992 - to je do doby než vypuklo rozhodující období tzv. velké privatizace - takže koncem roku 1992 naši obyvatelé hypoteticky společně vlastnili základní majetek v hodnotě okolo 6,5 bil. Kčs. Z toho 65 až 70 % (4,2 až 4,6 bil. Kčs) bylo ve společenském či veřejnoprávním vlastnictví (bez majetku družstev).

To ovšem nezahrnuje hodnoty státních a komunálních pozemků, duševního vlastnictví (ochranné známky, patenty, licence apod.), kulturně historického dědictví (to představovalo nemalé hodnoty, když jen hodnota ročních krádeží movitých památek v těchto letech se jen v ČR odhadovala až na miliardu ročně) a samozřejmě armádní výzbroje, které nebyly oceněny a nebyly v tom tedy zahrnuty. To celkovou běžnou sumu "společného" majetku všech občanů státu zvyšovalo odhadem nejméně na 6,5 bil. Kčs (v cenách roku 2002 se mimochodem tato celková hodnota odhadem už blíží 15 bil. Kčs). Z toho plyne, **že při celkovém počtu zhruba 11 milionů dospělých občanů na jednoho z nich koncem rozpadu federace připadl státní majetek v hodnotě až okolo 600 tis. Kčs.** Jde přirozeně o ilustraci, ale o ilustraci vysoce pravděpodobnou - konec konců co brání vládě aby o tom vydala všem daleko podrobnější a přesnější číselné svědectví.

Vlastnictví jak známo může být osobní či soukromé, družstev nebo občanských sdružení, obecní nebo státní. Podle charty lidských práv - která je nyní součástí ústavy ČR - jakož i podle staré komunistické i nové demokratické čs. ústavy jsou všechny druhé vlastnictví plně rovnoprávné, každému je ze strany státu zajištěna stejná ochrana, žádné nemůže být poškozováno či upřednostňováno na úkor druhého.

Je nepochybné, že komunisté tento stěžejní princip porušovali ve prospěch státního vlastnictví. Pokud pak bylo v rámci reformy rozhodnuto o globální privatizaci státního majetku je zřejmé, že je stejně tak znovu a to ještě mnohem všeobecněji porušován, tentokrát ovšem ve prospěch soukromého vlastnictví. Navíc tu byly specifické vlastnické podmínky v tom směru, že původní konfiskace a znárodnění majetku proběhlo na základě zákonů přijatých 28.2.1946, neboť se opíralo o stále platné tzv. dekrety prezidenta Beneše deklarované a schválené tehdy jako ústavní - nemohly být proto ani po listopadu 1989 parlamentem rušeny či měněny jen prostou většinou hlasů. Opět tu byla uplatněna nerovnoprávnost, opět byla přijata zásada dvojí míry i v této oblasti.

V původních volebních programech tehdy vítězných stran bylo dokonce mimo jiné přislíbeno, že při přeměně státního vlastnictví budou na prvních místech potřeby obcí a družstev. Místo toho však **občany v procesu privatizace čekalo všeobecné "vyvlastnění**, to je zbavení významnějšího podílu a účasti na hodnotách, které dříve ovládal jen ÚV KSČ, ale na které měli a mají rovnoprávný nárok všichni občané, protože si je sami - byť nepřímo - z vlastní práce i když bez jejich souhlasu plně zaplatili. Proto jeho pozdější privatizace je nesporně protiústavní a protiprávní, je "vyvlastněním" z rozhodnutí polistopadového státu. Zkrátka tento majetek byl "pravoplatným majitelům" v procesu privatizace vlastně ukraden. Nesporně by bylo "polehčující okolností", pokud by aspoň šlo o vyvlastnění za náhradu, což se ale nestalo (viz dále).

1. Na tomto místě se podrobněji nezabýváme ekonomickou efektivností privatizace. Ta samozřejmě může být od samého začátku různá i podle toho komu, na jaký účel použití a hlavně za jakou cenu se tento majetek prodá nebo předá. Každý sedlák dříve věděl, že když chce přivést kobyly na trh tak ji musí napřed dát co nejvíce do pořádku, aby byla v co nejlepším stavu a dobře vypadala, a navíc ji vychválil aby od kupce dostal tu nejvyšší cenu. **Ne tak ovšem naše vládnoucí garnitura. Ta než přistoupila k privatizaci tak nechala státní majetek chátrat a všemi způsoby ho dokázala "zprofanovat" natolik, že se nedá mluvit o jeho prodeji ale o pouhém "výprodeji" za každou cenu, ne-li o pouhém rozdávání a rozkrádání.** Napřed státním podnikům podrazila nohy a ještě je

co nejvíce poplivala. Některý majetek dokonce prošustrovala až demonstrativně trestuhodným způsobem - viz např. stamilionové hodnoty, jež představoval bývalý majetek SSM, KSČ nebo objekty zbylé po sovětské armádě.

Už od počátku roku 1990 polistopadová vláda (politika) přistoupila ve velkém k obecnému a rasantnímu znehodnocení čs. podnikové sféry a celé domácí ekonomiky. Rozhodujícím krokem se stalo okamžité umrtnění a brzy na to i zrušení Rady vzájemné hospodářské pomoci a to v situaci, kdy to byl náš rozhodující a pro nás velmi výhodný zahraniční trh, v době kdy bylo naopak na místě přistoupit k zásadnímu zkvalitnění její práce (posílení vzájemné vnitřní konkurence zahraniční směny) aby se stala důstojným protipólem i partnerem tehdejšího Evroského hospodářského společenství, přičemž základní výchozí opatření v tomto směru - tj. přechod na obchod ve volně směnitelných měnách - byl už na konci roku 1989 na její nejvyšší úrovni rozhodnut a schválen. Už v roce 1990 tedy mohlo a mělo být prakticky uplatňováno.

Je pravda, že likvidace RVHP nebyla rozhodnuta samotnou ČSSR. Avšak je pravda, že v tomto směru naše země - ve vystoupení vládní delegace vedené premiérem M. Čalfou - dala k tomu sama iniciativní impuls na jejím posledním zasedání na nejvyšší úrovni konaném koncem ledna 1990 v bulharské Sofii. Kdyby k ní nedošlo, tak by z této instituce stejně jednostranně vystoupila. Tím ovšem došlo zcela nečekaně k nesmyslnému a bezohlednému podminování dvou třetin našeho vývozu a tedy i příslušných domácích výrobců-exportérů bez jakékoliv možnosti, aby se na to v nejmenším mohli připravit (i když překonat to by bylo pro ně zázrakem).

To ovšem nebylo zdaleka všechno. Hned od začátku začala vláda devalvovat měnu, takže už koncem roku 1990 jsme za USD platili okolo 28 Kčs (na začátku roku to bylo jen 15 Kčs). To přirozeně vedlo k prudkému zvýšení cen dovozu, především paliv a surovin, ale i spotřebního zboží. Především to pak založilo jak známo prudkou domácí inflaci takže už v průběhu následujících dvou let klesly průměrné reálné příjmy obyvatelstva zhruba o 30 %. To se přirozeně úměrně promítlo v poklesu celkové vnitřní poptávky po zboží a službách, a tedy dále výrazně podlomilo i odbyty a na základě toho výrobu našich podniků.

A aby toho nebylo dost tak ještě rychle vláda zrušila jakoukoliv regulaci a omezení dovozu ze zahraničí, v situaci kdy v podstatě u nás nebyl uplatněn (na rozdíl od okolních západních zemí) odpovídající systém dovozních cel, popř. jiných omezení či aspoň usměrňování přílivu zboží ze zahraničí. Navíc byly naše podniky obecně znejistěny i nestabilitou právního prostředí, neboť jen v roce 1990 byly nadmíru horlivě uplatněny dvě až tři významné novely platného zákona o státním podniku, které významně přispěly k vypuknutí a posílení v podstatě dosud trvajícího čs. a později českého legislativního zmatku.

Takové rychle za sebou následující a komplexní rány do vazů by nemohly vydržet a pravděpodobně by přivedly ke konkurzům i ty největší a nejznámější světové monopoly, třeba General Motors či Microsoft. Na Západě by si to ovšem nikdo nemohl dovolit, protože by to znamenalo jeho politický konec. U nás se to naopak považovalo za kroky správným směrem, za důkaz "progresivity" výrobců těchto politicko-ekonomických vynálezů, kteří se tak prakticky pasovali na "škůdce vlasti".

Takže suma sumarum za pouhý rok či dva přišly naše domácí podniky o 40 až 50 % svého dosavadního vnitřního i zahraničního trhu a odbytu. Tady je věcný základ všech jejich pozdějších potíží, rizikových úvěrů, bankrotů, výprodejů či likvidací. Od té době sysifovsky usilujeme o zásadní změnu struktury (restrukturalizaci) naší ekonomiky, což v podstatě znamená opuštění většiny dřívějších zejména průmyslových výrobních. To ovšem vůbec neznamená, že ta předchozí byla špatná či převážně nevhodná, ale jen to, že byla principiálně narušena až totálně zničena zmíněnými radikálními kroky "shora", kroky našeho politického centra, záměrnými kroky našich vlád.

Je nepochybné, že komunisté tento stěžejní princip porušovali ve prospěch státního vlastnictví. Pokud pak bylo v rámci reformy rozhodnuto o globální privatizaci státního majetku je zřejmé, že je stejně tak znovu a to ještě mnohem všeobecněji porušován, tentokrát ovšem ve prospěch soukromého vlastnictví. Navíc tu byly specifické vlastnické podmínky v tom směru, že původní konfiskace a znárodnění majetku proběhlo na základě zákonů přijatých 28.2.1946, neboť se opíralo o stále platné tzv. dekrety prezidenta Beneše deklarované a schválené tehdy jako ústavní - nemohly být proto ani po listopadu 1989 parlamentem rušeny či měněny jen prostou většinou hlasů. Opět tu byla uplatněna nerovnoprávnost, opět byla přijata zásada dvojí míry i v této oblasti.

V původních volebních programech tehdy vítězných stran bylo dokonce mimo jiné přislíbeno, že při přeměně státního vlastnictví budou na prvních místech potřeby obcí a družstev. Místo toho však **občany v procesu privatizace čekalo všeobecné "vyvlastnění"**, to je zbavení významnějšího podílu a účasti na hodnotách, které dříve ovládal jen ÚV KSČ, ale na které měli a mají rovnoprávný nárok všichni občané, protože si je sami - byť nepřímou - z vlastní práce i když bez jejich souhlasu plně zaplatili. Proto jeho pozdější privatizace je nesporně protiústavní a protiprávní, je "vyvlastněním" z rozhodnutí polistopadového státu. Zkrátka tento majetek byl "pravoplatným majitelem" v procesu privatizace vlastně ukraden. Nesporně by bylo "polehčující okolností", pokud by aspoň šlo o vyvlastnění za náhradu, což se ale nestalo (viz dále).

Evroského hospodářského společenství, přičemž základní výchozí opatření v tomto směru - tj. přechod na obchod ve volně směnitelných měnách - byl už na konci roku 1989 na její nejvyšší úrovni rozhodnut a schválen. Už v roce 1990 tedy mohlo a mělo být prakticky uplatňováno.

Je pravda, že likvidace RVHP nebyla rozhodnuta samotnou ČSSR. Avšak je pravda, že v tomto směru naše země - ve vystoupení vládní delegace vedené premiérem M. Čalfou - dala k tomu sama iniciativní impuls na jejím posledním zasedání na nejvyšší úrovni konaném koncem ledna 1990 v bulharské Sofii. Kdyby k ní nedošlo, tak by z této instituce stejně jednostranně vystoupila. Tím ovšem došlo zcela nečekaně k nesmyslnému a bezohlednému podminování dvou třetin našeho vývozu a tedy i příslušných domácích výrobců-exportérů bez jakékoliv možnosti, aby se na to v nejmenším mohli připravit (i když překonat to by bylo pro ně zázrakem).

To ovšem nebylo zdaleka všechno. Hned od začátku začala vláda devalvovat měnu, takže už koncem roku 1990 jsme za USD platili okolo 28 Kčs (na začátku roku to bylo jen 15 Kčs). To přirozeně vedlo k prudkému zvýšení cen dovozů, především paliv a surovin, ale i spotřebního zboží. Především to pak založilo jak známo prudkou domácí inflaci takže už v průběhu následujících dvou let klesly průměrné reálné příjmy obyvatelstva zhruba o 30 %. To se přirozeně úměrně promítlo v poklesu celkové vnitřní poptávky po zboží a službách, a tedy dále výrazně podlomilo i odbytu a na základě toho výrobu našich podniků.

A aby toho nebylo dost tak ještě rychle vláda zrušila jakoukoliv regulaci a omezení dovozů ze zahraničí, v situaci kdy v podstatě u nás nebyl uplatněn (na rozdíl od okolních západních zemí) odpovídající systém dovozních cel, popř. jiných omezení či aspoň usměrňování přílivu zboží ze zahraničí. Navíc byly naše podniky obecně znejistěny i nestabilitou právního prostředí, neboť jen v roce 1990 byly nadmíru horlivě uplatněny dvě až tři významné novely platného zákona o státním podniku, které významně přispěly k vypuknutí a posílení v podstatě dosud trávajícího čs. a později českého legislativního zmatku.

Takové rychle za sebou následující a komplexní rány do vazů by nemohly vydržet a pravděpodobně by přivedly ke konkurzům i ty největší a nejznámější světové monopoly, třeba General Motors či Microsoft. Na Západě by si to ovšem nikdo nemohl dovolit, protože by to znamenalo jeho politický konec. U nás se to naopak považovalo za kroky správným směrem, za důkaz "progresivity" výrobců těchto politicko-ekonomických vynálezů, kteří se tak prakticky pasovali na "škůdce vlasti".

Takže suma sumarum za pouhý rok či dva přišly naše domácí podniky o 40 až 50 % svého dosavadního vnitřního i zahraničního trhu a odbytu. Tady je věčný základ všech jejich pozdějších potíží, rizikových úvěrů, bankrotů, výprodejů či likvidací. Od té době sysifovsky usilujeme o zásadní změnu struktury (restrukturalizaci) naší ekonomiky, což v podstatě znamená opuštění většiny dřívějších zejména průmyslových výrob. To ovšem vůbec neznamena, že ta předchozí byla špatná či

Proto dnes - na začátku nového století - už tomuto "hospodářskému programu" padla za oběť zejména celá řada našich do té doby významných odvětví průmyslu, např. textilní, konfekční či kožedělný průmysl, strojírenství bylo a je postupně redukováno zejména na monokulturu automobilové výroby (včetně subdodávek) a montáž elektroniky, rychle zkomírá těžba uhlí a hutní výroba, někam se "vytratila" významná námořní i vnitrostátní lodní doprava. Desítky nejvýznamnějších průmyslových podniků tvořících jeho páteř - často se stoletou tradicí - zmizely ze scény nebo dodýchávají (příklady - Škoda Plzeň, ČKD Praha, Tatra Smíchov, Tatra Kopřivnice, Svit Zlín, ZST Zlín, LIAZ Jablonec n.N., Zetor Brno, Královopolská Brno, Kozak Klatovy, Čs. plavba labská, Čs. státní film Praha a další). V domácím vlastnictví už není ani jedna významná česká banka či pojišťovna.

2. Státní podniky tak byly hospodářskou politikou státu přivedeny do situace obětí před popravou, kdy jsou zbaveny jakýchkoliv práv, kdy nemají žádný hlas. To ovšem ještě nestačilo a podniky byly navíc postihovány i jednotlivě, aby jim způsobené škody byly co nejvyšší. Neuváženými a nekvalifikovanými zásahy byla měněna jejich vedení a řídicí pracovníci - zpravidla za mnohem méně zkušené a a dokonce i méně poctivé a odpovědné - a to často i několikrát za sebou. To jen zvyšovalo už tak značný zmatek, nejistotu a samozřejmě i obecnou neodpovědnost a korupci. To všechno co bylo uvedeno ve svém celku muselo (záměrně?) objektivně snížit tržní hodnotu - a tedy především konkrétní cenu - našich podniků, ať už byly určeny k prodeji či nikoliv...

V této souvislosti byla úplnou sabotáží praxe, kdy se ze státních podniků záměrně vytrhávaly a napřed a to velice rychle prodávaly ty závody a provozy, které byly v jejich rámci mimořádně rentabilní, a často ekonomicky držely celý podnik. To není nic neobvyklého ani v kapitalismu, i tady jsou takové rozdíly v úrovni efektivnosti mezi jednotlivými částmi a provozy podniků, i tady se v rámci podniků zisky a ztráty vzájemně vyrovnávají. Nelze proto pochopit ani zdůvodnit, že v rámci naší "privatizace" se bez ohledu na důsledky pro zbytkové státní podniky a hodnotu státního majetku vůbec napřed musely vyčlenit a prodat ty nejlepší z nich a to pod cenou, přičemž stát si navíc často ponechává jejich dluhy (rozuměj nám "občanům").

Proč se proto napřed nová strana (Občanské fórum a VPN, později ODS) a vláda za babku zbavila vysoce lukrativních podniků (nebo jejich podílů) v oborech cementáren, skláren, porcelánek, kaolinu, tabákové výroby, pneumatikáren, výroby elektromotorů, automobilky a řady dalších "rodinných stříber" a místo toho si ponechala na krku jen "trhu zbavená" krizová odvětví, jakými jsou třeba doly, hutě a

těžké strojírenství. Proč se třeba spěšně "vyprodávaly" objekty zdravotnictví nebo zemědělského nákupu, což nemohlo mít za následek nic jiného než účtování vysokého nájemného do kapes nových vlastníků a zvyšování nákladů a tedy i cen zdravotnických služeb či potravin.

Vždyť to mělo být úplně jinak - privatizace a přímí vlastníci tu měli být ne od toho aby si sami nahrabali, ale aby zvýšili ekonomickou efektivnost a úroveň čs. ekonomiky, pokud by to vůbec bylo třeba (což ale bylo nejen pochybné ale v přímém rozporu se skutečností, tj. s mimořádně vysokou efektivností a rentabilitou dosahovanou u nás koncem osmdesátých let). A tedy rozhodně nikoliv tam, kde už předtím byla, ale tam kde ji bylo případně potřeba obnovit. Vždyť právě v tom měla být jejich "nová kvalita", pro níž se to všechno dělalo. Opačný postup byl pouhou ranou hodnotě státního majetku, rovnající se ekonomické zradě.

Každý snad proto pochopí, že pokud by to vůbec bylo nutné - a přiznejme, že ČSFR to v dané ekonomické (polistopadové) situaci vůbec nepotřebovala - bylo účelné a zcela normální napřed prodávat špatné podniky nebo jejich části, pokud byly v obtížích. Ne napřed ty, které si pomohou samy, které nic nepotřebovaly, které dokonce bohatě vydělávaly (viz třeba křiklavé případy vysoce lukrativní české petrochemie, telekomunikací, plynárenství, energetiky, vodárenství atd.atd.). Neboť jen hlupák by se zbavoval slepic snášejších zlatá vejce. Základní a trvalý zájem státu a jeho obyvatel také velí neprodávat či aspoň udržet pod kontrolou tak zvaná strategická odvětví, mezi které mimo jiné určitě patří energetika, obranný průmysl, železnice a v neposlední i řadě sdělovací prostředky.

Ale právě takových se nová republika rychle zbavovala a zbavuje, zpravidla tzv. strategickým mocným "ušlechtilým" zahraničním "zájemcům" (ptáme se v čím asi žoldu?). Markantním dokladem škůdcovství takového počínání byl zejména většinový prodej domácího tisku, převážně do rukou německých (resp. sudeto-německých) vlastníků, kteří v důsledku toho dnes monopolně ovládají tvorbu domácího veřejného mínění po svém (v ČR máme německý tisk i když "zatím" psaný po česku), jednostranně prosazují proti nám své zájmy, deformují účelově naši historii, a manipulují tak nejen naše občany ale vlastně celou Evropu.

Nelze pochopit a tím méně obhájit situaci, v níž stát vystupoval arogantně vůči bezmocným státním podnikům na straně jedné, a současně se bezmocně skláněl a sklání před arogancí nových zahraničních i domácích soukromých vlastníků na straně druhé. **Stejně tak musíme negativně hodnotit i použité formy privatizace a volbu nových vlastníků.** Dnes ve světě už totiž dávno nejde především o jednotlivé soukromé osoby ale o celou kombinaci vlastnických forem. Naši situaci i tradicím - jakož i potřebám demokracie a zásadám sociální spravedlnosti - daleko lépe odpovídalo přímé kombinované předání státního majetku obcím, zaměstnancům, důchodcům a jejich sociálním fondům. S tím je plně v souladu současné volání po oddělení soustavy důchodového pojištění do samostatného sociálního fondu, který ovšem by měl být od samého začátku vybaven nejen běžnými příjmy ale i odpovídajícím dříve "státním" majetkem, z jehož zisků by mohl docela důstojně fungovat. Tato perspektivní, jedinečná a neopakovatelná možnost se už trestuhodně promrhala.

Jen ti byli jedinými přirozenými a ověřitelnými dědici našeho společného majetku. Předání šlo udělat rychle, bez komplikací a podvodů. Nezbohatli by ovšem na tom vybraní jednotlivci nebo cizinci. Samozřejmě se navíc mohli jako akcionáři či další společníci zúčastnit banky a investiční fondy jako představitelé vkladatelů, družstva, a konečně i zahraniční kapitál. Místo toho byl přijat zjednodušený princip přímých či všelijak zprostředkovaných prodejů domácím i cizím zájemcům a to v podstatě právě s vyloučením zmíněného okruhu těch nejvíce oprávněných "potenciálních" vlastníků, a kuponové privatizace. Protože předáním státním majetku obcím, zaměstnancům či sociálním fondům by vláda ztratila možnost tento majetek promrhat, rozebrat, žít aspoň po nějakou dobu z podstaty.

Tak se muselo stát co se stalo, a z privatizace se stalo ekonomické eldorádo s neznámým (nebo spíše s předpokládaným?) koncem, majetková džungle kde si mohl a může každý kdo je toho schopen urvat co to šlo, nová Bílá Hora. Restituce a privatizace se staly sletem supů všeho druhu. **Kuponová privatizace prohlašovaná za světový vynález je tu jen od toho, aby vytírala oči naivním "hejlům", tedy obyčejným občanům, kteří se v nové situaci nemohou a ani nemohli správně orientovat, a osobní bída je nutí snažit se dostat okamžitě ke každé koruně.** Neměli možnost ani čas chovat se jako nějaký podnikatelský subjekt. V praxi je kuponová privatizace něco podobného, jako když "bílý muž" vykupoval od Indiánů půdu za ohnivou vodu. Těžko se chápe, že se naši lidé nechají tak sprostě podvést a ještě za to někteří tleskají.

Nelze se proto divit, že nejrůznější spekulanti (tunelářské) privatizační fondy usilovaly za "vrabce v hrsti" ve výši mizerných několika tisíc získat ne desetinásobky, ale možná dvaceti i více násobky skutečné hodnoty státního majetku. Nikdo se nesnažil tomu bránit ani dokonce pouze varovat, zřejmě se s takovým vývojem od začátku počítalo. Nebyl problém si už tenkrát představit, jak takový "přímý" vlastník u nás bude vypadat. Na prvním stupni tisíce anonymních a bezprizorních DIKů - aspoň na začátku dokud ještě nebudou "vykoupeni" - ve druhém stupni pak nejrůznější akciové či podílové investiční fondy s diverzifikovaným majetkem, ovládané na nejvyšší úrovni zpravidla anonymní bankou

nebo skupinou bank, nebo dokonce nejdravějšími spekulanty. Majetek a ekonomická moc se tak rychle zkoncentrovala zejména v rukou hlavních bank a jejich představitelů. Na odborné a politické úrovni bylo možno si představit, jak takové přímé řízení směrem k "vyšší" ekonomické efektivnosti bude vypadat. Že noví vlastníci budou mít k němu možná ještě dál, než měli bývalí okresní tajemníci, a budou s nimi cloumat všelijak propojené podnikové managementy.

Zisky z těchto dříve státních podniků - pokud vůbec nějaké jsou či budou (viz dále) - už ale nejsou a nebudou využívány společným státem či obcemi ale poplynou jednotlivcům, nově vzniklé bohaté elitě, jejíž jedinou skutečnou zásluhou ve většině případů bylo pouze to, že byli ve správnou dobu u trháni kořisti. Je to situace klasického zlatokopectví, prvotní kapitalistické akumulace již je obětována většina obyvatelstva.

3. Výše bylo uvedeno, že už koncem rozpadu federace (1992) na jednoho dospělého obyvatele - ČR i SR - připadlo zhruba za 600 tis. Kčs společného (veřejnoprávního) majetku. Vyjdeme-li z předpokladu, že hlavní část velké privatizace byla dokončena řekněme roku 1995, pak musíme tuto nominální výši zohlednit koeficientem inflace let 1992 až 1995, tj. zhruba o 50 %. Podle toho by se tato hodnota zvýšila už dokonce asi na 900 tis. Kč (pořád se jedná o výchozí hodnoty v účetních cenách pouze přepočtené běžnými cenami).

Není v této souvislosti rozhodující, zda by přesnější propočty tuto hodnotu snížily (nebo zvýšily), třeba i o stotisíc. Není také možno brát v úvahu námitku, podle níž došlo mezitím ke znehodnocení tohoto majetku. To je otázka jiná - i když také velmi vážná - k tomu prostě nemělo při řádné péči a odpovídajícím řádném hospodaření státu a jeho orgánů dojít. Tyto ztráty prostě občané nezavinili a nemohou je tedy ani odnášet.

Občané ČR se této akce zúčastnili jen jako DIKové. Máme u nás zhruba 7,2 mil. dospělých obyvatel, při dvou vlnách kuponové privatizace se mohlo zúčastnit tedy skoro 14,5 mil. zájemců. Řekněme, že této možnosti využilo jen asi ze 4/5, tedy 11,6 mil. (což je spíše horní hranice odhadu). Ti zaplatili za kuponové knížky státu po 1000 Kč, tedy asi 11 mld. Kč. Kdyby za každou z nich dostali od nejrůznějších investičních fondů po 20 tis. Kč - což bylo jak známo jen hypotetické maximum - dostali by za to 232 mld. Kč, tedy po odpočtu zmíněných "nákladů" čistých asi 221 mld. Kč, tj. na jednoho dospělého obyvatele by připadl výnos okolo 300 tis. Kč.

To je jednak jen pomyslný příjem. Zpravidla za knížky dostali mnohem a mnohem méně, a někteří noví "lidoví akcionáři" si dokonce své akcie dosud ponechali. Ty se mezitím vzhledem ke známému vývoji na našem trhu s cennými papíry a politice investičních fondů a velkých bank stávaly čím dál víc zcela bezcennými. Pokud tedy získali celkově do kapsy nějakých 100 mld. Kč - a to se zdá částka vysoce přemrštěná - bude to zřejmě horní hranice.

Ale ani to není to hlavní. Tím je totiž fakt, že místo celkových 4 až 5 bil. Kč nominální hodnoty společenského majetku - jejichž vlastníky občané ČR (tady už bez SR) koncem roku 1995 byli - mohou v nejlepším případě a při všech možných šťastných okolnostech dostat jen oněch hypotetických 221 mld. Kč, tedy jen asi 3 až 5 % původní hodnoty jejich "pracovních vkladů". Pravda, určitá část tohoto majetku zatím i nadále zůstává ve vlastnictví státu a obcí (kolik a jak dlouho nikdo dnes pořád neví), ale protože privatizace pokračuje a bude pokračovat, pravděpodobně tyto výše uváděné úvahy to řádově neovlivní.

I když je už dávno zcela nesporné, že **proces privatizace k růstu efektivnosti a zisků vůbec nepřispívá, na rozdíl od toho co autoři reformy očekávali nebo aspoň slibovali**. Už od samého začátku to signalizoval rok od roku rasantně klesající výnos daně z příjmů z podnikatelské činnosti, tedy v podstatě ze zisků. Přitom tento pokles byl výraznější právě v nově v privatizovaných podnicích - její efekt tedy byl a je ve hvězdách, neexistoval a neexistuje. Místo zdokonalení řízení a dobytí nových trhů se noví vlastníci dovedou spíše zasazovat o snížení daní, odstranění případné cenové regulace a zvyšování cen, dotace na podporu vývozu atd. Proto místo zisků z výroby a obchodu jsme se nadáli především masového čachrování s akciemi a rozbujením majetkových spekulací s cílem dosáhnout maximálního zisku z prodejů majetku, na nichž se ovšem obyčejní smrtelníci podílet nikdy nebudou, alespoň ne ve vážné míře.

Konec konců pokud nejsme naivní tak víme, že k podobné privatizační zkušenosti často došli i v jiných vyspělých zemích kde k ní došlo - samozřejmě ne v takové míře jako u nás. Faktem zůstává, že její ekonomická efektivnost daná růstem produktivity práce a národního bohatství i tady zůstává sporná, a navíc politicky jde jednoznačně o antidemokratický proces, proces směřující k likvidaci zásad sociální spravedlnosti a sociálních jistot. Nepopíráme, že to je dodnes třeba v západní Evropě obecný trend, uskutečňuje se tu ale jen pomalu, jinými racionálnějšími formami a ve stabilizovaném prostředí. Ani tu se však nikdo netají s tím, že přitom vlastně nejde o vyšší produktivitu, kvalitu a nižší náklady jako o získání dodatečných prostředků z prodeje státních podniků pro příslušné vlády, aby tak mohly zalátat díry v rozpočtech svých zemí.

4. **Nad celou touto grandiozní operací u nás trůní Fond národního majetku.** O jeho hospodaření však máme jen sporadické informace. Protože jde o orgán disponující dnes s majetkem všech občanů, měl by jako každá jiná obyčejná společnost, jako obyčejné zemědělské družstvo, předkládat občanské veřejnosti pravidelné informace o tom co dělá, kde vydělává a kde prodělává. Měli bychom mít řekněme měsíční informaci o tom, kolik a za jakou cenu převzal Fond veřejnoprávního majetku, kolik ho prodal nebo rozdal a komu a za jaké ceny, s jakými zisky či ztrátami. Jaké jsou jeho vlastní náklady, jakou výší státního majetku je musíme zaplatit. A případné ztráty by měl zdůvodnit. Když může ČNB běžně publikovat svoji závěrku a informovat o svém hospodaření tak proč ne FNM, u něhož toho máme my všichni "uloženo" mnohem víc.

Běžně bychom měli znát, kolik státního majetku ještě zbývá, jak s ním bude naloženo, a také jak bude naloženo s prostředky, které Fond z prodejů získal. Máme právo na to, aby proces privatizace - včetně restitucí - byl doopravdy "transparentní" a to se zpětnou platností od samého jejího začátku.

Rámcový přehled o průběhu a výsledcích polistopadové správy národního majetku a jeho privatizace podávají v podstatě jen interní výroční zprávy Fondu. Podle toho od jejího počátku do konce roku 2000 je výsledná bilance tato (v mld. Kč běžných cen):

- malá privatizace - příjmy z prodeje (?)	30,6
- velká privatizace - převzatý akciový majetek	726,4
- převzatý majetek ostatní	77,5
- akcie na restituce (RIF)	9,6
Celkem "hodnota" převzatého majetku (+)	844,1
- malá privatizace - příjmy z prodeje	30,6
- velká privatizace - prodej ostatního převz. majetku	77,5
- prodej akcií	126,7
- akcie k bezúplat. převodům	441,0
Celkem "hodnota" prodejů a převodů majetku (-)	675,8
Rozdíl - zbývá akcií v držení FNM (169,5?)	168,3

Celkem tedy do konce roku 2002 FNM prodal majetek za 234,8 mld. Kč, z toho v malé privatizaci 30,6 mld. Kč. Ve velké privatizaci pak za 204,2 mld. Kč - formou akcií 126,7 mld. Kč a ostatními formami (veřejné soutěže, veřejné dražby, přímé prodeje) 77,5 mld. Kč - z toho do tuzemska za 124,7 mld. Kč a do zahraničí za 79,4 mld. Kč. Pokud jde o podíly určené na bezúplatné převody, jedná se hlavně o majetek vydaný "na kupony" (341,8 mld. Kč), a na už zmíněné restituce (za 21,6 mld. Kč). Už jsme uvedli, že kuponové příjmy zůstaly z větší části za nehty fondovým a podobným spekulantům, a také že rozsah majetku vydaný na restituční náhrady byl mnohonásobně přemrštěný a zřejmě věcně i právně neodůvodněný.

Pokud tedy ale FNM inkasoval za prodeje majetku celkem oněch 234,8 mld. Kč je třeba připomenout, že ani to zdaleka nepředstavuje nějaký čistý přínos. Jen samotný privatizační proces (náklady FNM, na okresní privatizační komise, tvorbu a realizaci privatizačních projektů, organizování veřejných soutěží, úpisy akcií, náklady soudních sporů, úroky z přijatých úvěrů atd.) stály dohromady nejméně okolo 5 mld. Kč, za nejrůznější formy "oddlužení" privatizovaných podniků (v podstatě jde o jakési "srážky" z dohodnutých prodejních cen) bylo zapláceno minimálně dalších 20 až 30 mld. Kč atd.

Takže hypotetického čistého "výnosu" zbylo jen za nějakých 200 mld. Kč, a spíše ještě mnohem méně (o dosavadním skutečném použití těchto "zbývajících" prostředků státem viz v další části). Ovšem nad to má být využito hlavně na další odpustky novým majitelům, neboť vláda např. mezitím pro ně schválila poskytnutí garancí na tzv. "odstraňování staré ekologické zátěže" ve výši 139,2 mld. Kč. Na to už bylo vynaloženo dalších 93 mld. Kč. Přitom ale už koncem tohoto roku zbývalo na jeho účtech jen 4,6 mld. Kč, takže je zřejmé, že na jejich krytí padnou očekávané příjmy z prodeje zbývajícího majetku, a nakonec pravděpodobně ještě podstatnou část odnese přímo státní rozpočet.

Pomineme-li faktické ztráty související s "náhradami" za kupony, restituce a s vlastním privatizačním procesem, celková nominální hodnota majetku, která prošla Fondem národního majetku činila oněch asi 845 mld. Kč. Pokud jsme výše odhadli, že na jednoho dospělého obyvatele ČR už koncem roku 1995 (tj. v běžných cenách tohoto roku - kdy privatizace ještě neskončila a ceny u nás dále rostly) - připadlo okolo 600 tis. Kč majetku ve veřejnoprávním vlastnictví, odpovídalo by to zhruba celkové jeho hodnotě okolo 4 až 4,5 bil. Kč.

Někde se nám proto "po cestě" v tomto procesu ztrácí až 3,6 bil. Kč, a pokud počítáme s cenami roku 2000 tak dokonce snad už 5 až 6 bil. Kč. Jistě existuje dál veřejnoprávní majetek - hlavně v nevýrobní sféře - který FNM nebyl a nebude předáván (majetek veřejné správy, převážné části

zdravotnictví a školství, vnitřní bezpečnosti, armády, diplomacie atd.); žádná komplexní informace o jeho rozsahu a hodnotě však není k dispozici. Poslední rámcový odhad lze provést podle publikovaných "ročních národních účtů" k 31.12.1999 (ČSÚ), podle nichž k tomuto datu zbyval ve veřejném vlastnictví hmotný majetek vládních institucí za 1,211 mld. Kč a veřejný majetek nefinančního sektoru za 1,049 mld. Kč - celkem tedy v běžných cenách roku 1999 nejvýše za 2,260 mld. Kč (za národní hospodářství všech typů vlastnictví celkem pak 6,118 mld. Kč). Na jednoho obyvatele tedy zhruba připadlo už jen "poinflačních" 225 tis. Kč, přičemž s ohledem na výchozí stav (600 tis. Kč v roce 1992) a pokračující růst cen v letech 1993 až 1999 měl odpovídat nejméně (tj. pokud by už v tomto období dále fyzicky nerostl) zhruba 800 až 900 tis. Kč.

Všechny tyto důkazy - byť převážně nepřímé - však svědčí o tom, že společenský majetek ČR (bez přihlídnutí k výše zmiňovaným "darům" pro Slovensko) byl či v nejbližší budoucnosti bude zcela a nenávratně prošustrován - vydán v nelegitimních restitucích, znehodnocen klíčovými negativními zásahy státu do národního hospodářství zejména v polistopadových letech jakož i přímými akcemi směřujícími ve svých důsledcích proti konkrétním podnikům, prodán (slovo "prodej" se v této souvislosti jeví spíše jako parodie) či předán za reálně podhodnocené "tržní" ceny (v rámci toho mimořádné ztráty způsobilo i podhodnocení kurzu koruny po roce 1989), jakož i nadstandardním a neodůvodněným poskytováním nejrůznějších odpustků a garancí jeho "kupcům", v naprosté většině zahraničním, kteří nakonec místo zaplacení majetku ještě dostali od našeho státu zadarmo desetimiliardové dary (viz případy dříve domácích bank).

Vláda od té doby do poloviny roku 2002 ještě prodala Komerční banku, Českou spořitelnu, Investiční a poštovní banku i ČSOB, Transgas či České radiokomunikace (zmíněné banky se stamiliardovými ztrátami). Jak bylo uvedeno, FNM má sice ještě významný majetek určený k dalšímu prodeji, tj. za oněch 168,3 mld. Kč (koncem roku 2000). Týkal se asi 36 společností, z nichž nejvýznamnějšími podniky určenými k prodeji reprezentují v podstatě celá strategická odvětví domácí ekonomiky - ČEZ, Český Telecom, České aerolinie, Česká správa letišť Unipetrol či Budějovický Budvar. Lze však směle říci, že jejich prodej se rovná velezradě, tím spíše za daných či předpokládaných podmínek.

5. Zatím se a to jen nepřímo z kusých informací - které prosáky zřejmě proti vůli mocných - spíše dovídáme nebo aspoň tušíme, že se vlastně postupně prohospodařuje i to málo, co stát z prodejů dostal. Na krytí splátek a úroků ze státního dluhu, na poskytnutí záruk za nejrůznější veřejné akce a investice, na důsledky ztrát z nepovedených operací vlády (viz např. Škoda Mladá Boleslav, ČSA), na odpisy dubiozních úvěrů a pokrytí ztrát bank atd. atd. Zkrátka na krytí schodků špatného hospodaření státu a jeho orgánů, na záplaty všeho druhu. Ale jak dlouho to vydrží, co bude potom až se poslední zbytky státního majetku utratí? Což není v nedohlednu...

Hlavně by ale měl dostat vyúčtování každý z obyčejných občanů, jak je použit jeho celkový podíl, jeho "600 tis. Kčs" (v cenách r. 1992). Co z toho státu zbude, a co z toho měl nebo má v rámci privatizace dostat do ruky on sám. Tady nejde o nějakých mizerných 20 či 40 anonymních papírových akcií, o nějakých pět či deset tisíc, který milostivě dostal od nějakých fondů. To je však jen povzdech, protože ničeho takového se nikdo z nás nedočká. Měli bychom však vědět, že jsme byli jako obyvatele - spolujitelé státního majetku reformou a její privatizací nemilosrdně a bez varování vyvlastněni, aniž by se s námi kdo bavil. A ještě za to máme být vděční?

To všechno bylo a je věcí výhradně centrálního rozhodování. Naši občané do toho na žádné úrovni neměli co mluvit. Jak se to liší od rozhodování čili centrálního řízení a plánování totalitního režimu nevíme, rozdíl snad mohou být jen formální. Dobrý hospodář je takový, který při svém odchodu předává nástupcům víc, než převzal on sám. Pokud je tomu ale prokazatelně naopak, pak jde nesporně o špatného hospodáře a špatné hospodaření. Pokud se tak projídá majetek nahromaděný bývalým a to špatným komunistickým režimem, pak musíme nezbytně takový nový režim kvalifikovat jako ještě horší.

Že to všechno nejsou jen chyby ale také záměry svědčí skutečnost, že takové přístupy nemá dnešní stát a jeho představitelé jen ke svému majetku, ale i k majetku družstevnímu, do kterého vlastně nemá co mluvit. Ten si přece u nás nepočínal špatně - zejména naše zemědělství organizačně a ekonomicky představovalo evropskou špičku - a jeho výsledky byly v daných podmínkách v zásadě srovnatelné s výsledky ve vyspělých státech. Další rozvoj družstev byl vysoce perspektivní a mohl přinést mnoho vlastního i společenského prospěchu. Místo toho jsme svědky záměrného a důsledného decimování družstevnictví vytrvale a všemi možnými způsoby - platí to hlavně pro zemědělská a bytová družstva - zřejmě aby nemohlo prokazovat svoji vysokou efektivnost a životaschopnost. Aby se třeba družstevnictví nestalo vzorem dobrého hospodaření, aby nebylo pro lidi užitečnější než soukromé podniky.

Nyní se nám namlouvá, že noví vlastníci si na koupi bývalého státního majetku museli půjčit - alespoň pokud jde o ty domácí (často si ovšem u našich bank půjčili na takové nákupy i noví "zahraniční vlastníci), že mají proto značné úvěry, které musí zaplatit, a že jejich "zbohatnutí" a přesun

do vyšší majetkové třídy je vlastně jen jejich zásluhou, jejich odvahy a schopností. Ale ani to není pravda. Neboť naše monetární politika byla v těchto letech rozmařilá jako nikdy. Byly poskytnuty vysoké úvěry "z ničeho", aby z nich mohla být privatizace zaplacená. Ale tyto úvěry jsme všichni uhradili nejen vysokou inflací ale hlavně přímým zaplacením stovek miliard poskytnutých a jak známo "obratem ruky" nedobytných rizikových úvěrů českým státem, což plně dopadlo a ještě pořád dopadá hlavně na obyčejné občany. Takže platí opět občan svojí životní úrovní - inkasuje soukromý podnikatel. Jistě toto obecné schema neplatí pro všechny případy, ale je to schema základní a převažující.

Na tomto místě se pokusíme o celkovou národohospodářskou bilanci privatizace, čili "rozkradení společenského majetku" (jeho rozhodující části). Může jít vzhledem k informačnímu deficitu jen o rámcový odhad, který by měl stát - který jediný má potřebné komplexní údaje k dispozici - konkretizovat a upřesnit, pokud by na tom měl ovšem zájem. Takže tento majetek jsme už v podstatě ztratili a místo toho máme (v mld. Kč: aktiva +, dluhy -):

+ pohotové prostředky FNM k 31.12.2000	4,6
+ zůstatek akcií FNM k 31.2.2000	168,3
- FNM očekávané ztráty po r. 2000	?
- doplatek "ekologických náhrad" (minimálně)	46,2
- ztráty Konsolid. banky (KA) do r. 2001 (vč. IPB)	78,0
- ztráty veřejných rozpočtů "z privatizace"	?
 výsledná ztráta (resp. zatím jen její "část")	 352,1

Je vysoce pravděpodobné, že tato "neúplná" národohospodářská a občanská ztráta plynoucí jako výsledek správy národního majetku a celého privatizačního procesu se ještě zvětší o desítky a snad o stovky miliard. Zdálo by se to nemyslitelné a přesto tomu tak je. Je to hrůzná skutečnost. Naše jinak velmi hlučné sdělovací prostředky - neřku-li vládní orgány - o tom ani nepípnou. A v tom zatím nebylo vůbec uvažováno s dalším "vlastníkem", tj. Pozemkovým fondem, který ještě koncem roku 2001 měl k dispozici či prodeji asi 800 tis. ha zemědělské půdy (nejsou žádné relevantní informace), které zřejmě rovněž skončí "za babku" v rukou cizích vlastníků, zejména německých. Takže občanům ČR zbývá jen řada kardinálních otázek, nikdo jim neřekl a neřekne, co se skutečně stalo s jejich společným majetkem na který 40 let pracovali, proč místo toho má naše země jen dluhy a neuhrazené garance, a proč celý efekt privatizace shráblý jen stovky či tisíčovky nejruznějších ekonomických podvodníků a vyžírů, a to dokonce převážně zahraničních (viz dále).

Koncem roku 2000 se v ČR podíl soukromé ekonomiky pohyboval už okolo 90 % (měřeno počtem pracovníků po odpočtu vládního sektoru; pokud jde o podíl "čistého domácího produktu" je znám poslední údaj z roku 1999 a tehdy se pohyboval okolo 80 % - tzn. že zmíněný odhad pro rok 2000 lze považovat za přiměřený). Úměrně rychlému růstu tohoto podílu klesal i podíl veřejnoprávního majetku, přesunovaného do soukromých rukou (domácích a hlavně zahraničních) a navíc zcela překvapivě klesala i efektivita národního hospodářství. Místo dřívější rentability a zisků máme dnes desetimiliardové ztráty, místo peněz z "prodeje" vznikl a rychle roste státní a obecní dluh.

Kdyby totiž zůstal majetek v rukou státu a obcí, tak měřeno výsledky roku 1989 - nepřihlížeje k předpokládanému dalšímu plynulému růstu jeho výnosnosti pokud by nedošlo k privatizačním zásahům - by zisky v národním hospodářství za uplynulých 12 let (1990 až 2001) měřeno cenami tohoto výchozího roku kumulativně dosáhly za bývalou ČSFR 1,907 mld. Kč (skutečnost r. 1989 činila 158,9 mld. Kč), resp. za samotnou ČR 1,511 mld. Kč (skutečnost r. 1989 činila 126 ml. Kč). Měřeno současnými cenami pak by předpokládaný dnešní roční zisk (2002) ekonomiky ČR mohl reprezentovat okolo 600 až 650 mld. Kč. Tyto ohromné sumy, nyní pro nás vlastně už nepředstavitelné by měli naši občané, stát i obce k vlastní dispozici, rozsah společenského majetku by se mezitím dále o stovky miliard zvýšil a zůstal by plně v domácím vlastnictví, nevznikly by dluhy státu ani obcí.

Takže - restituovaný a privatizovaný majetek byl našemu lidu v podstatě vyvlastněn, byl mu ukraden. České republice či vlastně jejím polistopadovým politikům se podařil specifický ekonomický zázrak, neboť dokázali rázně zbavit obyvatelstvo všeho jeho "veřejnoprávního majetku" v podstatě bez náhrady, a přitom v konečné bilanci z toho nemá nic ani stát (ani obce) - ten nejen nic nezískal, ale z celé této monstrózní operace mu zůstaly jen ohromné dluhy, které museli či budou muset prostřednictvím veřejných rozpočtů a Konsolidační agentury (dříve Konsolidační banky) zaplatit jeho občané. Chtěli bychom věřit, ale smíme jen

skromně doufat, že v této společensky tak převratné věci naše historie ještě nemohla říci své poslední slovo....

Zahraniční kolonizace

Už v r. 1988 - tedy ještě za komunismu - byl přijat zákon o podnikání s účastí zahraničního kapitálu a to bez omezení výše podílu (tedy až do výše 100%). Režim uznal, že to je jedna z podstatných podmínek při propojování tuzemského a světového trhu. K jeho praktické realizaci - i když v minimální míře - docházelo už v příštím roce, vstup kapitálu se však samozřejmě po pádu totality podstatně urychlil. Koncem roku 1992 celková výše rozhodujících přímých zahraničních investic po odpočtu na ně připadajících zahraničních závazků, dosáhla 1,5 mld. USD, tedy asi 43 mld. Kčs (koncem r. 1989 to bylo jen asi 4,5 mld. Kčs).

1. Není však pravdou tvrzení, že další rozvoj naší ekonomiky závisí ve velké míře nebo snad dokonce výhradně na zahraničních penězích. To je nesmysl, našim problémem nebyl nedostatek peněz vůbec, ale neschopnost pronikat na náročné trhy vyspělých zemí a na tom závislý nedostatek volně směnitelných deviz. Proto našim hlavním cílem nemohlo být jen získání kapitálu za každou cenu, ale jen tam, kde by nám to umožnilo vstup na dosud nám uzavřené trhy. S tím byla spojena i potřeba získání potřebných znalostí řídicích pracovníků našich výrobních a hlavně obchodních podniků, především na úseku marketingu a financí.

To lze snadno prokázat tím, že čs. ekonomika ve druhé polovině osmdesátých let vkládala ročně do investic okolo 188 mld. Kčs, a včetně vkladů do přírůstků zásob a do vědy dokonce okolo 210 mld. Kčs, což se v reálném kurzu (10 Kčs za USD) rovná věcným investicím v rozsahu odpovídajícím zhruba 21 mld. USD (z toho v ČR 146 mld. Kč, tj. asi 14,6 mld. USD). Proti tomu zmíněné zahraniční investice získané např. v průběhu prvních tří let "transformace", tj. do konce Československa, byly pouhým nevýznamným drobkem; "dosáhly" 1,8 mld. proti výchozím domácím možnostem odpovídajícím tříletému potenciálu ve výši 63 mld. USD.

Za vlastní jsme postavili ony statisíce bytů, postavili jsme jaderné elektrárny v Jaslovských Bohunicích i Dukovanech, pražské metro a desítky jiných velkých investic. Bylo by i na dostavbu Temelína či zaplacení nových letadel pro ČSA. Tím samozřejmě se nepopírá, že řada těchto investic byla promarněna ve zbytečných a nadměrně nákladných akcích, např. v BAZ Bratislava nebo v Gabčíkově-Nagymaros. Takové nepotřebné či předražené investice ovšem nevylučuje ani současné hospodaření nejen u nás doma, ale i na onom vyspělém Západě.

V období existence samostatné ČR, resp. od roku 1993 do roku 2000 bychom podle výchozích podmínek z roku 1989 vynaložili na investiční výstavbu, růst zásob a rozvoj vědy dohromady asi 146 mld. USD (8 x 14,6 mld. USD). Za tutéž dobu k nám přišlo za necelých 20 mld. USD zahraničních přímých investic (za nákupy našich podniků a v posledních letech na výstavbu "na zelené louce"), což odpovídá "ohromujícím" necelým 17 % našeho dřívějšího domácího potenciálu. V roce 1999, kdy byl jejich příliv největší dosáhl sice až 6,3 mld. USD, avšak i tak odpovídal jen asi 43 % našich původních vlastních možností. Přitom není tajemstvím, že mnoho zahraničních investorů si na úhradu svého nákupu nebo jeho podstatné části stejně napřed vypůjčilo u našich českých bank. Portfoliové investice (nákup našich akcií a dluhopisů) sice také přišly, avšak postupně byly staženy zpět, takže jejich celkové aktivní saldo až do konce desetiletí nebylo významné. Není potřeba přesvědčivějších důkazů na to, že zahraniční investice pro nás sice mohly být vhodným doplňkem vnitřních zdrojů, zdaleka však nikoliv podmínkou nezbytnou, bez níž bychom snad nemohli zabezpečit další potřebný růst české ekonomiky.

Nedostatek vlastního investičního kapitálu v ČR skutečně vznikal a narůstal až v důsledku nepodařené transformace, poklesu ekonomické efektivity a ztrátě domácích zisků v devadesátých letech.

2. Pokud jde o zahraniční know-how byla tu možná i jiná rychlá cesta, než přímé prodeje našich podniků nebo účastí v nich (nejde tu o technické licence či patenty apodobně, které se v zahraničí v případě potřeby běžně kupovaly a kupují bez zvláštních omezení, ale jen o know-how organizační či poradenské). Hned po roce 1989 jsme u nás přijali a využívali služeb mnoha zahraničních poradců a to zpravidla na vysoké - zpravidla až vládní či ministerské - úrovni, nebo ve vedení našich velkých podniků. To pro nás určitě nebylo efektivní. Jednak šlo většinou o mladé nezkušené lidi, kteří se nemohli dobře uplatnit doma a proto šli k nám "radit" vlastně jen cestou na zkušenou (viz obdobnou praxi s vysíláním našich odborníků do zahraničí v období komunismu). Navíc zbytečně nám viděli do karet, což by ve vyspělých zemích z pochopitelných zemích nikdo nepřipustil. A hlavně jejich služby pro nás byly nesmírně nákladné až neúnosné. Jeden takový "odborník" nás stál průměrně víc než 50 našich pracovníků. A byl drahý dokonce i tehdy, kdy k nám jde údajně nezištně

sloužit zadarmo, tedy kdy k nám jeho vyslání platí zahraniční nebo mezinárodní instituce. V každém případě totiž platíme minimálně jejich náklady na ubytování a diety. Ty samotné lze v Praze odhadovat na výši okolo 10 tis. USD měsíčně a to už byla částka blížící se 300 tis. Kčs; takže i zadarmo byli tito poradci drazí. Jak ukázala mezitím dlouholetá zkušenost, úměrně tomu jak nám tito cizí poradci radili tak také bohatli, zatímco jimi "ošetřované" domácí podniky chudly...

Vůbec **různé zahraniční pomoci zpravidla sledují jednostranný zájem "dobrodinců"**. I tady jde konec konců o pouhý obchod. Zejména to platí právě pro nejrůznější poradenství; většinou jsou dobré jen proto, aby zpět odčerpávaly formou nejrůznějších vysokých náhrad částky "údajných pomoci" (to jak známo platí hlavně pro různě podmiňované "pomoci" poskytované nám formami programů Evropské unie), zavazovaly nás, a v neposlední řadě byly dokonce používány proti nám, např. při výběru kupců či určování cen při prodeji našeho domácího majetku do zahraničí. Naší vládě či FNM by ale přece mělo být jasné, že i pokud si pro takové účely najímají "odborné zahraniční poradce" ti jsou stejně spojeni četnými pupečními šňůrami se svými většinou dlouhodobými partnery na Západě a pracují za naše peníze zpravidla pro ně a proti nám.

Svět je zkrátka plný těch co chtějí něco prodat - zboží nebo služby - a to třeba i pod hlavičkou poskytnutí pomoci, neboť cílem je vyvézt svou produkci nebo práci svých lidí, co nejvíce na takových "hejlech" jakou se ukázala i ČR co nejvíce vydělat. Málo je naopak těch, kteří chtějí koupit a mohou i zaplatit. Ve skutečnosti nám ale zadarmo nikdo nic nedá a ani nic nechceme, takže mluvit o zahraniční pomoci může být v praxi nejen matoucí ale až urážlivé. Je mnohem správnější řešit naše případné potřeby formou zadávání veřejných státních či jiných zakázek a to nejen zahraničním ale hlavně našim vlastním podnikům; zpravidla jejich dodávky nejsou méně kvalitní avšak přesto výrazně levnější. Dělá to tak každý, už v rámci přiměřené ochrany vlastního vnitřního trhu.

Daleko efektivnější pro nás tedy v dané souvislosti bylo - pokud by to bylo vůbec nutné a pokud takoví "výnosní" odborníci vůbec v zahraničí existují - najat si na relativně dlouhou dobu skutečně zkušené zahraniční manažery z praxe s potřebnými vnějšími obchodními kontakty přímo do vedení našich rozhodujících podniků, v nichž by oni sami měli osobní odpovědnost za dosahované hospodářské výsledky vůči nám. Řekněme, že bychom jich tehdy najali třeba až 1000 s průměrným platem 100 tis. USD ročně. To by tehdy stálo dohromady pouhých 100 mil. USD ročně, tedy okolo 3 mld. Kčs. A i kdyby to byl dvojnásobek, pro naši ekonomiku - vzhledem k předpokládané návratnosti takového kroku - by to bylo "pohodlně únosné", vždyť by na sebe museli průkazně vydělat. A ti by pak pracovali pod naší kontrolou, neocitli bychom se naopak my a naši pracovníci skoro plně jen v podnicích "pod zahraniční kontrolou" jako je tomu nyní. Bohužel na to vůbec nikdo nepomyslel, nikdo to nezorganizoval.

3. Samotný zahraniční kapitál lze totiž získat různými způsoby. Nejvýhodnější jsou přímé zahraniční půjčky, zejména kdy ve světě platily nízké úrokové sazby (podstatně nižší než v té inflační době u nás doma), které v dané lhůtě splatíte včetně úroků a máte pokoj. Stejně výhodný je zpravidla i vstup kapitálu formou přímých investic do nových provozů či závodů, které si sám vybuduje, z nichž potom platí čs. státu příslušné daně. **Nejméně výhodný pro nás však byl a je vstup do našich už existujících podniků, zejména prosperujících podniků nebo podniků kde tuto prosperitu lze s vysokou pravděpodobností obnovit vlastními silami.** Zahraniční kapitál tu zpravidla požaduje kontrolní podíl. Nejen takový podnik ovládne, ale navíc tu trvale inkasuje a zpravidla odčerpává příslušné zisky, které by jinak připadly naší ekonomice. To je ve svém celku daleko dražší než třeba splátky konkrétního jednorázového úvěru.

Bohužel u nás se prosadila a podporuje skoro výhradně právě tato pro nás nejméně vhodná varianta. Říká se nám, že to je konec konců i ve vyspělých státech běžné, protože všude je nějaký cizí kapitál. To je sice pravda, ale ne v takovém jednostranném postavení jako u nás. Takové Rakousko či Holandsko má sice v domácí ekonomice cizí peníze, ale současně jsou jeho peníze v obdobném nebo ještě vyšším rozsahu umístěny v ekonomice jiných vyspělých států. Je tu tedy jakási hospodářská reciprocita o níž se nám ani nesní a dlouho snít nebude - kde bychom takový kapitál na vývoz vzali?

A srovnávat naše podmínky třeba s někdejší Jižní Koreou nebo Tajvanem je také zavádějící nesmysl. V těchto zemích na začátku nebylo nic, jen nějaké místní zemědělství a drobná výroba. Zahraniční kapitál tu vstoupil a možná i zemi ovládl, ale tady nekupoval už existující podniky ale všechny musel nově vybudovat na zelené louce a plně zaplatit. Zaměstnal lidi, kteří do té doby nepracovali. U nás ovšem v té době bylo naopak přeinvestováno, přeindustrializováno, a byl chronický nedostatek pracovních sil (samozřejmě relativní protože zaviněný neefektivností výroby). My jsme potřebovali pouze naše zdroje přeměrovat - od vkládání do gigantických staveb do nové moderní techniky - a ne budovat masově něco od piky.

Stručně řečeno vstup zahraničních investorů by měl a má pro nás smysl jen tehdy, kdy se především vyplatí nám samým a nejen jim. I když jsme chudobná země nemůže nám to bránit v tom,

abychom neuměli kalkulovat co a v jaké míře a formě se nám doopravdy a s velkou pravděpodobností vyplatí.

4. *Jediné co nám mohly západní země tehdy doopravdy nabídnout, co bychom skutečně potřebovali, co by pro nás skutečně bylo výhodné, bylo pustit nás bez jakýchkoliv diskriminací na jejich vlastní trhy.* To se ovšem nejen nestalo, naopak naše nové politické a zahraničně obchodní spojení jsme zaplatili my ztrátou našich dosavadních vlastních trhů, které nám velmi rasantně přebíraly. Velmi rychle se ukázalo co skutečně stálo za zrušením Rady vzájemné hospodářské pomoci, které tyto nejen inicovaly, ale rychle s naší pomocí dokázali využít a pořád využívají proti nám samým.

Především jsme ještě do konce existence federace (roku 1992) ztratili zhruba polovinu dřívějšího vývozu do SSSR a ostatních států RVHP, což reprezentovalo zhruba 25 % původního objemu celkového vývozu ČSFR (včetně ztráty obchodu s ČLR dokonce skoro 1/3). V důsledku okamžitého zrušení jakékoliv regulace dovozu ze Západu se jeho podíl na domácím trhu a spotřebě prudce zvýšil tak, že v téže době jsme z tohoto důvodu už ztratili i náš vnitřní trh v rozsahu více než 110 mld. Kčs, reprezentující asi 10 % našeho tehdejšího hrubého domácího produktu či celkové produkce.

Pokud jde o samotnou ČR ztratili jsme podstatnou část našeho vývozu na Slovensko. V roce 2000 náš vývoz do tohoto teritoria činil jen asi 86 mld. Kč, při přepočtu na výchozí podmínky roku 1989 by to ale dělalo 220 až 240 mld. Kčs. Jde o ztrátu dalšího významného (nyní zahraničního) trhu v rozsahu odpovídajícím zhruba 150 mld. Kč ročně, tj. skoro 8 % současného HDP.

To všechno za nás velice ochotně převzal Západ, to byl jeho skutečný "příspěvek" k našemu efektivnějšímu zapojení do světové dělby práce či světového trhu. Prostoduché chování naší země dokonce umožnilo, že naše politika právě jemu posloužila k tomu, abychom se stali ke své vlastní škodě jejich "beranem" v tomto procesu. Od začátku jsme sice byli ujišťováni jeho verbální podporou, skutky však byly zcela opačné. Týká se to především Evropské unie (tehdy Evropského hospodářského společenství). Vzájemné diplomatické vztahy s EHS navázala ČSSR už v roce 1988. První vzájemnou obchodní dohodou byla čtyřletá Obchodní dohoda o průmyslových výrobcích, která vstoupila v platnost v dubnu 1989. Dohoda o obchodu a spolupráci byla pak podepsána v roce 1990. To bylo uzavřeno podpisem Asociační dohody 16.12.1991; její obchodní ustanovení vstoupila v platnost v březnu 1992. Jejím cílem bylo postupné zavádění zóny volného obchodu po období 10 let.

Jaký je její dosavadní výsledek. Zatímco před jejím podpisem měla ČR (ČSFR) s tímto společenstvím dlouhodobě mírně aktivní zahraničně obchodní saldo, už v roce 1993 se toto přeměnilo na pasivum ve výši 17 mld. Kč (v roce 1994 pak 28 mld. Kč, 1995 63 mld. Kč, 1996 119 mld. Kč, 1997 149 mld. Kč, 1998 47 mld. Kč, 1999 teprve aktivum 3 mld. Kč a v roce 2000 opět pasivum 2 mld. Kč). Za období existence ČR jde tedy o souhrnné přívýšení našeho vývozu dovozem EU v rozsahu více než 420 mld. Kč.

Dosud jak známo jsme v tomto společenství pod přísnou kuratelou našeho vývozu v řadě významných položek naší produkce, zejména potravin, hutního materiálu, textilu, ale třeba i vývozu elektrické energie a uhlí. Zcela nerovnoprávné podmínky přetrvávají pokud jde o vzájemné zaměstnávání pracovníků - z jejich strany k nám volně přichází a jsou draze placeni nejvyšší manažeři a "poradci", vládnoucí nyní našemu národnímu hospodářství, od nás k nim se velmi těžko prosazují dělníci či pomocný perzonál (např. zdravotní sestry v nemocnicích). A to nemluvíme o "rovnoprávnosti" našeho několik let se táhnoucího ponižujícího vyjednávání o náš vstup do EU, při nichž s námi Brusel mává jako s hadrem, nejen pokud jde o volný pohyb pracovních sil ale zejména o zásadně nerovnoprávné podmínky pro vstup našeho zemědělství vedoucí záměrně a spolehlivě k jeho rychlé likvidaci.

Na první pohled je vše v pořádku, protože podíl Západu (OECD) na vývozu ČR v roce 2000 už dosáhl 921 mld. Kč; činí tedy skoro 82 % celkového vývozu, což vyjadřuje naši jednostrannou ekonomickou závislost ještě mnohem a mnohem větší než za dob RVHP, kterou tehdy reprezentoval podíl jen asi ve výši 2/3. Fakt je, že celkově tento vývoz vzrostl v uváděném období 1990 až 2000 více než 10 x (v běžných cenách - ve fyzickém objemu asi 6 x). Samozřejmě rozhodující část tohoto růstu připadá právě na EU. Je ale také fakt, že tento obchod je pro podniky společenství, které dnes vlastnicky ovládají podstatnou část naší produkce, k mimořádně levné české pracovní síle vysoce výhodný; do značné míry jde právě o subdodávky nebo naopak montáž pro zahraniční "vlastnické" firmy, převážně o jakousi práci ve mzdě. Na tom není v podstatě samo o sobě nic špatného, tentýž potenciál už ale měla i bývalá ČSSR, pokud by komunistický režim byl ochoten a schopen ho tehdy využít. Ale ještě pořád to ale není ani zásadně pozitivní změna struktury naší ekonomiky směrem k výrobě a vývozu produkce s vyšší a vysokou nově vytvářenou hodnotou, jak by bylo pro nás dlouhodobě žádoucí.

5. *Od samého začátku bylo nesprávné si dělat nějaké iluze o záměrech cizích vlastníků. Nejdou k nám pro naše dobro, ale pro zajištění vlastních zájmů.* Už se dostatečně ukázalo, že

nám nepomáhají k získání stávajících trhů vyspělých zemí, ty si hlídají v zásadě pro vlastní země. Dodnes k nám třeba Evropská unie - přes uzavřenou asociační dohodu - jen tak nepouští naše potraviny, hutní produkci či textil. Naopak se jen snaží úspěšně se etablovat na našem vnitřním trhu a zabrat ho, a hlavně zabírat našim prostřednictvím pro sebe námi opuštěné trhy bývalých států RVHP. Naše podniky jim tak posloužily jako trojský kůň k obsazení toho, co jsme dříve ovládali my sami, co jsme měli k dispozici a čím jsme jaksí velkopansky pohrdli, a to v podstatě bez náhrady. Stejně tak důležitým cílem může být a také je i riziko bezprostředního nebo potenciálního vyřazení naší výroby a dodávek jako vážné konkurence, protože jak je zřejmé kvalita naší produkce není tak špatná jak se tradovalo a navíc máme ohromnou ekonomickou "výhodu" v našich podstatně nižších nákladech. Na počátku devadesátých let jsme tedy pro ně byli docela vážně nebezpeční a jako takoví jsme ani nemohli očekávat v případě nezbytnosti prosazení priority jejich vlastních zájmů jakékoliv milosrdenství.

Ukázalo se už mezitím dostatečně i to, že ***ani Západ neměl a nemá recepty na nějaké ekonomické zázraky, že jejich firmy a pracovníci nejsou většinou o nic větší kouzelníci než ti, které máme i my doma.*** Jejich hlavní přednost spočívá v tom, že umí velmi agresivně prodávat a obsazovat trhy, a jak dnes už víme tak i nakupovat, alespoň pokud jde o náš majetek. Zná cenu "velké" korupce (podávané většinou pod obchodním názvem "lobingu") a umí ji využívat.

Proto jsme si měli naopak od začátku krýt v nutné míře záda, a nedávat nikomu nic zadarmo. Jsme teprve na začátku a už tu máme dost jasných příkladů, jak s námi může zahraniční kapitál zatočit, když se mu zachce. Člověku je až trapné se dívat na to, jak nějaký zahraniční podnik mává s celou čs. vládou a politikou, např. v případě takového Volkswagenu nebo Nomury. V prvním případě dokonce v situaci, kdy rozhodujícím vlastníkem byl ještě pořád náš stát, ale jako by to nic neznamenalo. Ve Škodovce se např. ještě po léta vyrábělo v podstatě na stejném zařízení a také stejné výrobky, které byly obojí převzaté ještě z dob komunismu, ale přitom tu náš názor už stejně nikoho nezajímal. Nebo taková Air France. Jaké vlastně nové vyspělé metody řízení leteckých služeb nám ukázala? Brzy shořela a stáhla se tak jako hoří jiní světové firmy v tomto oboru, což by jistě dokázala i naše původní ČSA bez této "spolupráce". Stejně tak se neosvědčil proslulý americký špičkový manažer v čele naší Tatry Kopřivnice, japonská Nomura při řízení Investiční a poštovní banky či americký Boeng v Aeru Vodochody. Proto je už bylo dávno načase náš respekt pro cizí kapitál i cizí odborníky a jejich zkušenosti uvést na přiměřenou míru, a nečekat od nich žádná kouzla, nic co bychom v podstatě nedokázali i my sami, třeba i s využitím vybraných skutečných zahraničních machrů přímo v podnicích a pod naší pravomocí.

Takže shrneme-li - až do roku 1992/1993 u nás bylo zahraničních investic v porovnání s našim původním majetkem a našimi dřívějšími investicemi ne jako šafránu, ale jako stopových prvků v lidském organismu. A už bylo zřejmé, že tu cizí kapitál ovládá kde co a hlavně i kde koho. Už tehdy jsme ale kolem sebe viděli plno zahraničních firem, ve všem měly účast, už ovládly mnoho významných a rentabilních podniků (kde jsou obtíže tam se žádnému z nich nechtělo) a snad i odvětví. Co to dalo nám samým bylo a je zahaleno v tajemství. A to se tehdy ještě vlastně nezačalo s repatriací jejich zisků; ale za rok 1999 už dosáhly takové převody výše 101 mld. Kč (jen za léta 1997 až 2000 už tyto převody činily asi 350 mld. Kč) a je zřejmé, že si na tyto platby sami budeme brzy muset v zahraniční půjčovat, pokud už se tak neděje dnes.

Jak by sem také tyto cizí firmy nešly, jak by nás nepochválily, když je to ekonomicky pro ně u nás země zaslíbená. Při tak pro ně výhodném kurzu koruny, při tak nízkých cenách podniků a jejich akcií, při podmínkách rozdrobeného vlastnictví kdy často stačí 25 až 35% majetkového podílu k ovládnutí celého podniku (ve Škodovce Mladá Boleslav s vládní patronací k tomu postačilo 31%). Musely sem přijít rychle, protože bude se ještě taková příležitost opakovat, kdo jiný jim dá něco tak cenného jako my skoro zadarmo, navíc s nejrůznějšími "odpustky" a ještě bez jakýchkoliv podmínek?

Uvedme si schematický příklad, jak takový nákup může vypadat. Tak majetek - často zbavený starých dluhů jež v případě "důležitých" zahraničních zákazníků na svá bedra (tj. na naše bedra) převezme stát - prodáváme místo za aktuální tržní cenu (samozřejmě je, že i ty v důsledku záměrného "huntování" našich státních podniků musely postupně objektivně klesat) za staré účetní ceny, takže při už známé inflaci účtujeme polovinu, tj. 50% (tj. ovšem případ z roku 1992/3 - v roce 2001/2 je to vzhledem k pokračující inflaci dokonce jen okolo 1/5). Navíc se akcie státních podniků prodávají na burze často za ceny pohybující se řekněme okolo poloviny jejich nominální hodnoty - a máme tu další snížení o 50% (v letech kdy např. ceny akcií na burzách USA vzrostly až pětinasobně propadl se naopak náš výchozí burzovní index na nějakých 45 a dokonce až 30 % - je známo, že naše domácí akcie byly v době polistopadové privatizace levnější než v Bangladéši, pokládáné za nejchudší zemi světa), a tak kupci zbylo platit už jen 25%. Dále tu máme podhodnocen kurz koruny nejméně o polovinu, takže reálná kupní cenu se nám tak snižuje na 12,5%. A protože často novému majiteli stačí kontrolní balík v rozsahu třetiny všech akcií podniku, pak postačí k jeho ovládnutí skutečně zaplatit

nějaká 4 či 5% jeho skutečné tržní ceny. Jsou to počty sice zjednodušené, ale v praxi nikoliv neobvyklé a přehnané, naopak ty nejběžnější.

Bylo by možno uvádět desítky příkladů, o nichž jsou dostupné aspoň dílčí informace. Jen pro ilustraci připomeňme křiklavý případ prodeje nového podniku ČKD Tatra Zličín (výroba tramvají) vybudovaného koncem osmdesátých let. Stál tehdy 6 až 7 mld. Kčs, což by v dnešní hodnotě odpovídalo 25 až 35 mld. Kč. Byl prodán německému Siemensu a to podle informací z tisku za pouhých 750 mil. Kč. Přitom jeho součástí bylo i nějakých 250.000 m² stavebních pozemků, takže tento "nákup" zhruba odpovídá tak ceně za tyto pozemky, ostatní miliardy majetku byly zadarmo.

Zvlášť ostudné jsou prodeje našich hlavních peněžních ústavů. Tak např. za prodej 52 % naší nejdůležitější banky, tj. České spořitelny do rukou rakouské Erste Bank, dostala ČR v roce 2000 19 mld. Kč. Ta takto "koupila" nejméně 400 mld. Kč bonitních vkladů našich obyvatel, statisíce metrů cenných stavebních pozemků a rozsáhlou síť mimořádně žádaných budov v centrech našich měst, vybavení stovek poboček s vyškoleným kvalitním personálem a know-how atd. (od té doby se Erste chová k našim klientům jako upír neboť zná jen zdražování služeb a přitom omezování těch nejžádanějších, snižování úroků z vkladů a zvyšování aktivního úrokového rozdílu sazeb z vkladů a úvěrů, vyhazování tisíců domácích pracovníků a nakonec i "tvorbu" nových rizikových úvěrů). Tak špatně hospodařit bychom jistě dokázali i bez cizí "účasti". Přitom ale náš stát tento peněžní ústav souběžně dokonale "očistil" o nejrůznější více či méně rizikové úvěry; tato jeho "pomoc" jen v letech 1998 až 2002 přesáhne 42 mld. Kč, takže ČR se nejen vzdá možnosti a nutnosti hájení zájmů našich občanů - vkladatelů, ale navíc na této brilantní operaci přímo ztratí nejméně čistých 23 mld. Kč. Ještě známějším, ztrátovějším a nesmyslnějším je prodej Investiční a poštovní banky.

Při všech těchto privatizačních postupech a "počtech" potom např. silná sousední SRN si hned na začátku "transformace" hypoteticky mohla celou výrobní sféru ČSFR - pokud by na tom měla zájem - a to při ocenění její plnou výchozí hodnotou koupit ani ne za dvouletý přebytek své obchodní bilance z doby těsně před sjednocením s bývalou NDR. A pokud uvážíme výše zmíněný minimální potřebný kontrolní balík a způsob levného získání našeho majetku, pak by jí k tomu mohla stačit částka odpovídající směšné hodnotě pohybující se okolo jednoho či dvou procent (!!!) jejího ročního hrubého společenského produktu (v r. 1990 2,400 mld. DEM, tj. 1,480 mld. USD, tj. 43 bil. Kčs).

6. Pokusíme se zjistit, jaký je stav domácího jmění v ČR dnes, jaké jsou podíly veřejnoprávního a soukromého sektoru, vlastnictví domácího či pod zahraniční kontrolou. Můžeme se přitom jakž takž opřít jen o už citované "Roční národní účty roku 1999" vydávané ČSÚ. Ukažme si to jeho rozhodující složce, tj. na hodnotě základních prostředků či fixních aktiv, jak se tomu většinou říká dnes (hodnota po odpočtu opotřeбенí v běžných cenách):

Sektor vlastnictví	mld. Kč	%
Nefinanční podniky	2,393	46,3
- z toho: veřejnoprávní	833	16,1
národní soukromé	1,269	24,6
pod zahraniční kontrolou	291	5,6
Finanční instituce	95	1,8
- z toho: centrální banka (ČNB)	9	0,1
ostatní banky, pojišťovny apod.	86	1,7
Vládní instituce	1,144	22,1
Domácnosti	1,507	29,1
Neziskové instituce	34	0,7
Celkem národní hospodářství	5,173	100,0

Pokud počítáme s tím, že banky a pojišťovny jsou dnes (2002) zhruba z 95 % pod zahraniční kontrolou, a že po roce 1999 do ČR přišlo dalších nejméně 10 mld. USD přímých zahraničních investic můžeme odhadnout, že pod kontrolou zahraničních vlastníků už máme doma asi 10 až 12 % čisté hodnoty domácího jmění, z toho ovšem ve finančních institucích zcela dominuje (podle hodnoty bilanční sumy bank), a v nefinančních podnicích - což v podstatě reprezentuje výrobní sféru ekonomiky (průmysl, stavebnictví, zemědělství, lesnictví, dopravu, obchod, telekomunikace atd.) - podle tohoto kritéria ovládá domácí produkci nejméně v rozsahu 20 % (především ovšem velké podniky).

Na první pohled by podíl zahraničních vlastníků nebyl až dosud nijak ohromující. Skutečnost je však složitější, neboť zřejmě s pomocí svých centrálních monopolů a proptence jejich "kontrolních balíků"

akcií a účastí rozhodují např. v celém velkém stavebnictví žijícím především z lukrativních státních zakázek, telekomunikacích, vnitřním obchodě (prostřednictvím řetězců tu mají "pod palcem" 60 % maloobchodního obrátu), zahraničním obchodě, distribuci elektrické energie, plynárenství včetně jeho transportu; dokonce i vodovody a kanalizace - které byly odjakživa obecními a městskými podniky - jsou už nyní ze 60 % řízeny ze zahraničí (Hoapodářské noviny 3.7.2002).

To v podstatě platí i pro zpracovatelský průmysl, kde dokonce už před pěti lety (v roce 1997 - dle Hospodářských novin ze 14.8.2000) se na produkci podíleli více než z 1/4, z toho v tabákovém průmyslu 100 %, výrobě motorových vozidel 76,2 %, pryže a plastů 45 %, elektrostrojírenství 37,4 %, televizí a radií 35,4 %, nábytku 29,7 % atd. Dnes se pro toto odvětví uvádí celkový podíl odpovídající více než 1/2 hodnoty jeho produkce a ten jak známo dál rychle roste.

7. Příznejme si poctivě, že **naše domácí vláda a Česká národní banka už dnes - kromě udělování souhlasů k prodejm zbyvajících veřejnoprávního majetku (nikoliv už tak o jeho cenách, které jsou určeny buď cizími hráči na burze či cizími poradci pracujícími za naše peníze zpravidla proti nám) - o národním hospodářství, o tvorbě a také použití zdrojů vůbec nerozhoduje.** Jejich vliv je zcela zanedbatelný, pokud je vůbec nějaký. Měnový kurz naší koruny tvoří "neznámí" burziáni v Londýně a naši politici se o něm dovídají v podstatě z novin. A protože dovoz a vývoz ovládají zahraniční vlastníci domácích podniků nemáme sami pod palcem ani strukturu našeho zahraničního obchodu, jeho obchodní saldo, a tedy ani zahraniční zadluženost ČR. Je např. dostupný poslední údaj z roku 1998, podle něhož podniky se zahraniční kontrolou se podílely na našem dovozu 47 % a na našem vývozu 40 %, což při vysoké převaze celkového dovozu v daném roce vytvářelo české zahraničně obchodní pasivum ve výši 96 mld. Kč. To muselo a musí být překrýváno vývozem produkce podniků vlastněných tuzemci. K tomu přistupuje "nepodchycený" pasivní vývoz platů a služeb - úroků zahraničním bankám, platů zahraničních šéfů, služeb zahraničních poradenských a pod. firem atd. Po pravdě řečeno, tito zahraniční vlastníci tak vlastně zabezpečují vývoz jejich domácí nezaměstnanosti od nich k nám.

Ale abychom byli poctiví. Domácí vláda a parlament ještě pořád rozhodují o tak podstatných věcech, jakými jsou zadávání "výhodných" veřejných zakázek (zpravidla opět zahraničním firmám), o různých odpustcích a zárukách kupcům našeho majetku, o podpoře vstupu zahraničního kapitálu do naší ekonomiky, o utrácení a zadlužování našeho státu vůbec. Naproti tomu oněm zahraničním vlastníkům pak zbývá rozhodovat o věcech tak banálních a nepodstatných, jako např. co a za jaké ceny se bude u nás vyrábět a komu a za jaké ceny se budou prodávat, a na druhé straně co a za jaké ceny a od koho se bude kupovat. Kdo bude zaměstnán a kdo bude vyhozen na dlažbu. Kdo bude v našich podnicích šéfovat a co se mu za to bude platit a kdo z našich naopak musí pro ně makat jako podřízený či "pracující", co si můžeme přečíst v našich novinách a na co se budeme dívat v našich kinech, kdo si může v jejich bankách půjčit naše vlastní peníze a za jakých podmínek. Dokonce jakým jazykem se v "zahraničních" podnicích bude komunikovat. Atd.atd.

Vláda ČR od samého začátku vehementně vstup cizího kapitálu "podporovala", na začátku především nízkými cenami až "darováním" našich domácích podniků v procesu privatizace, dnes hlavně přímé zahraniční investice "na zelené louce" významnými tzv. investičními pobídkami (zahraniční investice v letech 1995 - 1998 činily ze 65 % příjmy z privatizace a jen zbytek přímých investic na tzv. "zelené louce", teprve až v roce 2001 se údajně tento poměr změnil na 60 % z privatizace a 40 % nových). Podle agentury Czechinvest (Haló noviny 23.3. 2002) už dostali zahraniční investoři finanční dotace (podle ministerstva průmyslu a obchodu dosáhly 1,3 mld. Kč), jakož i různé formy dalších úlev jejichž souhrn v letech 1999 až 2003 (předpoklad) má činit 18 mld. Kč. Vláda pro ně schválila už přes 100 projektů s příslibem daňových prázdnin, další pak na rekvalifikaci a vytvoření pracovních míst a celní úlevy. Příslibené budoucí investice přitom představují 4,5 mld. USD (více než 160 mld. Kč) a mají vytvořit asi 33,5 tisíce pracovních míst. Podle toho na jedno pracovní místo připadá údajně 4,8 mil. Kč pořizovacích nákladů. To je ale zcela nesporný nesmysl, vždyť v roce 2002 ve zpracovatelském průmyslu u nás na jednoho pracovníka připadalo jen asi 500 tis. Kč hodnoty technického vybavení.

Přitom tyto přísliby stejně nemají žádnou větší závaznost, jak v červenci 2002 ukázal příklad mohutně propagované zahraniční firmy Flextronics v Brně. Ta napřed shrábla veškeré podpory a dotace poskytnuté jí velmi naivně až hloupě bez jakýchkoliv případných sankcí za porušení závazků z její strany českou vádou a městem Brnem, a pak při prvním závanu ekonomických potíží bez varování z celé akce vycouvala a jednorázově vyhodila na dlažbu tisíce pracovníků.

To všechno jsou rozpory, které by neměly být přehlíženy, a které zřejmě poskytované úlevy a jejich skutečný přínos zásadně zpochybňují. Nehledě k tomu, že ti kdo o nich u nás rozhodují neberou v úvahu ten fakt, že noví zahraniční vlastníci především v zájmu jejich zisků naše dosud existující pracovní místa likvidují, a to ne po stovkách, ale desetisících až statisících. To by bylo třeba brát na váhu; celkovým výsledkem vstupu cizího kapitálu je tedy nikoliv přírůstek zaměstnanosti ale růst

domácí nezaměstnanosti. Protože tyto pobídky a úlevy nedostávají naši vlastní domácí malí a střední podnikatelé (formálně jsou sice podmínky jednotné avšak v praxi se mohou vztahovat jen na velké podniky, které už českým vlastníkům v podstatě nepatří), je pro ně samé jejich poskytování vysoce diskriminační, je to jen nástroj, který je vlastně ekonomicky dusí a ničí, a bez ohledu na skutečnou úroveň jejich efektivnosti je z ekonomické konkurence neobjektivně vyřazuje.

8. *Všechny ty řeči o nezbytnosti vstupu rozsáhlého zahraničního kapitálu jako nezastupitelné podmínce dalšího rozvoje naší ekonomiky - které se v ČR pořád nosí a vnucují - byly proto v těchto podmínkách nesmyslné a lživé.* To sice mohlo být doplňkem naší ekonomické politiky, avšak ničím víc. Náš vlastní veřejnoprávní majetek jsme totiž neprodávali a neprodáváme, ale dáváme "zadarmo" (tím se nevylučují jednotlivé ale určité sporadické případy kdy došlo k poctivé dohodě a ceně, kdy šlo o korektní obchodní operaci) v jednostranně pro nás nevýhodné situaci, kdy sami nemáme možnost recipročního vývozu kapitálu do jiných zemí, kdy stát získané prostředky použije hlavně na krytí svých běžných výdajů a spotřebu, kdy se jedná o nediverzifikovaný vstup kapitálu a tím i o práva budoucího nejen ekonomického ale politického ovládnutí v podstatě z jedné nebo snad dvou zemí (především SRN a Rakouska).

Cizí vlastníci nyní sbírají smetanu z našeho mléka. A protože za to vlastně nic nezískáváme, zahraniční trhy vyspělých trhů až dosud pro nás zůstávají přístupné jen z milosti nových cizích pánů, totiž pokud je to pro ně výnosné vzhledem k naší kvalifikované ale podřadně placené práci, a naopak v jejich prospěch jsme ztratili náš vlastní domácí a dřívější zahraniční trhy, je tady nutno nepokrytě mluvit o zaprodání našeho státu a jeho majetku - pokud vůbec nešlo o jeho pouhé předání za jakési osobní bakšiše našim mocným - o jeho programové kolonizaci zahraničím. Dostali jsme se do pozice amerických Indiánů, kteří své historické trauma skrývají do věty: "Běloch přišel, uviděl, ukradl".

Prameny:

- 1. Roční národní účty ČR 1998, 1999 (ČSÚ Praha)*
- 2. Výroční zprávy Fondu národního majetku ČR v I. 1991 až 1998*
- 3. Oskar Krejčí: Povaha dnešní krize (EAST Publishing Praha 1998)*
- 4. Ročenky hospodářských novin 1998 až 2001 (Economia Praha)*
- 5. Statistické ročenky ČSÚ 1993 až 2001*
- 6. Roční národní účty - 1998, 1999(ČSÚ Praha)*
- 7. Ekonom, Hospodářské noviny, Právo*

5. Turecké hospodářství

Privatizace - základ ekonomického úpadku aneb "soukromník je špatný hospodář"

Česká privatizace je oprávněně kritizována za mnohé. Byla připravena a provedena špatně a stala se semeništěm podvodů, ohromné korupce a tunelování. Její výnos byl státem rychle promrhán. Rozhodování o české ekonomice bylo ve značné míře předáno do zahraničí. Rozešla se s právem a v podstatě "vyvlastnila" státní, komunální a často i družstevní majetek. Vyvlastnila vlastní občany, kterým majetek nahospodařený během desetiletí jejich prací v podstatě ukradla.

Její vůdčím sloganem bylo a je, že jen soukromý vlastník dokáže lépe a efektivně podnikat a hospodařit, že proto musí být rozhodování o něm odňato neschopným státním úředníkům. Avšak právě v tomto směru se ukazuje její rozhodující selhání, i když se o tom vlastně zatím vůbec nemluví. Naopak slovo státní či komunální vlastnictví a podnikání se stalo přímo urážlivých a nepřijatelných, něco o čem slušný člověk dosud nejen nemluví ale ani neuvažuje. Je jasné, že tato fikce byla lidem vnucena soustavnou propagandou a dosud si zřejmě běžní občané neuvědomují, že to je pouhá šalba a klam. Jde jen o shora a ze všech stran masivně a agresivně prosazovaný blud, jehož cílem je totální indoktrinace a vymytí mozku voličů.

V praxi totiž **existuje jenom jedno souhrnné, pravdivé, věrohodné a nezastupitelné kritérium hodnocení ekonomické úspěšnosti či výnosnosti podniků. Každý vlastník či majitel přece podniká jenom proto aby dosáhl zisku**, aby z něho mohl nejen financovat rozvoj své firmy, ale aby mu potom z něho mohly být vypláceny odměny a dividendy (státu či obci pak příslušné daně z příjmů). Jediným průkazem úspěšnosti kapitalistické (v podstatě i socialistické) ekonomiky je proto růst dosahovaný právě na základě lepšího hospodaření či vyšší efektivnosti podnikání, žádoucí výše a soustavný růst výnosu z kapitálu či zisků, tj. hospodářských výsledků před zdaněním. Ukažme si proto, jak to ve skutečnosti u nás dopadlo (údaje dle dostupných údajů - ročenek FSÚ a ČSÚ):

Rok	A	B	C	D	E
1989	---	100,0	126,0	126,0	100,0
1990	12,3	109,5	138,0	132,9	96,3
1991	---	160,1	201,7	130,8	---
1992	27,7	187,0	235,6	94,9	x40,3
1993	---	220,1	277,3	54,8	x19,8
1994	56,3	244,3	307,8	97,5	x31,7
1995	66,4	269,7	339,8	112,5	x33,1
1996	74,7	295,1	371,8	36,5	9,8
1997	75,0	314,6	396,3	11,0	2,8
1998	---	343,9	436,0	17,0	3,9
1999	---	339,5	429,8	46,0	10,7
2000	85,0	?	342,0	434,0	---

A - podíl nestátního sektoru na tvorbě HDP v %

B - deflátor (souhrnný index růstu cen zjištěný jako rozdíl vývoje HDP v běžných a srovnatelných cenách - r. 1989 = 100%)

C - výchozí hypotetická výše zisku v národním hospodářství odpovídající srovnatelné "výši r. 1989 x deflátor" - v mld. Kč

D - skutečná výše zisku v národním hospodářství (souhrn za velké nefinanční podniky, střední nefinanční podniky, peněžních instituce, pojišťovací instituce a investiční fondy, společnosti, resp. ostatní nebankovní peněžní instituce) - v mld. Kč. Údaje označené "x" jsou neúplné (nezahrnují výsledky středních a malých nefinančních podniků). Znaménko "-" ve sl. D/ pak znamená ztrátu.

E - poměr D : C (skutečné výše zisku k "hypotetickému" výchozímu zisku) v %

"Státní a komunální" ekonomika by tedy ve srovnatelných podmínkách v letech 1990 až 2000 souhrnně přinesla České republice zhruba 3,600 mld. Kč zisku (hospodářského výsledku před zdaněním), měřeno v běžných cenách jednotlivých let. A to bez přihlídnutí k odůvodněnému předpokladu skrytého zvyšování cen

nevyjádřenému dostatečně v uváděném oficiálním deflátoru, což by tento údaj ještě dále výrazně zvýšilo. Místo toho lze ze statistických údajů za totéž období zjistit celkem jen asi 660 mil. Kč zisku, z toho rozhodující část (40 %) v letech 1990 až 1991, kdy se ve většinou společenských podnicích ještě žilo převážně "socialisticky".

A to došlo v tomto období k mimořádnému zvýšení nominálních příjmů z důvodů na hospodaření podniků nezávislých (což by ale mělo přinést i odpovídající růst jejich zisků), tj. pouze v důsledku poklesu kupní síly a kurzu koruny, který z 26,50 Kč za jeden USD v roce 1996 klesl na 38,60 Kč za USD v roce 2000. Tzn., že při objemu vývozu ve výši 1,121 mld. Kč (rok 2000) jen z tohoto titulu "získala" česká ekonomika a tedy převážně nefinanční organizace navíc zhruba 350 mld. Kč. Samozřejmě by bylo nutno od toho odečíst zvýšené náklady na dovoz surovin a komponentů, ty však reprezentují jen menší část celkového importu (většinou tu zvýšení cen dopadá ne na zisk ale přímo na spotřebitele nebo na nákup věcných investic). Kam se tyto předpokládané zisky poděly, když nikdo takový výdělek nevykazuje? A jak to se ziskem bude až se karta začne obracet a kurz koruny se bude zpevňovat, jak tomu nasvědčuje vývoj v roce 2002?

Uváděné údaje jsou však i tak neúplné a nezahrnují např. stamiliardové odpisy rizikových úvěrů a tedy ztráty bankovního sektoru a také předpokládané ztráty malých a středních nefinančních podniků v letech 1992 až 1995. Např. podle výsledků roku 1996 - kdy velké nefinanční podniky vykázaly zisky ve výši 65 mld. Kč, avšak po započtení středních a malých organizací se souhrnný výsledek nefinanční sféry změnil na ztrátu ve výši 11,7 mld. Kč - lze soudit, že postupně narůstající soukromá ekonomika v devadesátých letech nedala naší zemi v příkrém rozporu s předchozím "socialistickým" desetiletím vůbec žádný přínos - zisk. Bez přehánění lze takové výsledky označit za hospodářskou katastrofu, jejíž negativní dopad ani nelze docenit...

Přítom je navíc otázka, do jaké míry jsou vykazované výsledky dokonce i technicky nesporné. Celý hospodářský svět si mezitím byl nucen uvědomit, že současné kapitalistické účetnictví je značně nespolehlivé, stejně jako jeho oficiální audity. Vrchol ledovce totiž v tomto směru ukazují podvody a krachy mnoha velkých firem (korporací, holdingů) v USA, které v roce 2002 vyšly na povrch (např. A. Andersen, Enron, WorldCom, Xerox, Merck atd. atd.). A jen naivka by si mohl myslet, že v ČR je to snad lepší. Právě u nás v tomto směru došlo v devadesátých letech k prudkému poklesu kvality účetnictví a vykazování, o auditech nemluvě. Připomeňme tu případ Agrobanky Praha, kde audit provedený světově renomovanou americkou firmou Price Waterhouse v dubnu 1996 schválil jí vykazované výsledky za předchozí rok bez výhrad; avšak za několik měsíců tu došlo k ohromnému propadu (ztrátě) a zavedení nucené správy - a už v září t.r. tatáž ctěná auditorská firma bez uzardění předložila zásadně nový a zcela odlišný stav banky, ovšem až ex post. Tedy pokud audit platila sama banka, byla dobrá, pak ho zaplatil nucený správce a byla naopak špatná. Může být lepší příklad sloganu "koho chleba jíš, toho píseň zpívej?"

Tendence tak výrazně nepříznivého polistopadového vývoje hospodaření české ekonomiky je tedy nesporná a pro většinu z nás vysoce překvapivá. **Úměrnému zvyšování podílu soukromého sektoru v národním hospodářství totiž odpovídá prudký pokles jeho výkonnosti, efektivnosti, rentability, společenské produktivity práce.** Místo obnovy prosperity došlo k celkovému hospodářskému úpadku. Zisky totiž nemohly klesat z jiných příčin, třeba proto, že by byly nadměrně zvyšovány mzdy a platy. Ty jak známo dosahují původní reálné výchozí úrovně teprve v roce 2000.

Na tomto nežádoucím celkovém vývoji - úpadku hospodaření a efektivnosti - se podílí mimo jiné výrazně právě do té doby mimořádně úspěšný sektor peněžnictví a pojišťovnictví (viz dále). V roce 1989 vykázal 23 mld. Kčs zisků - v průměru při 4% úrocích z dlouhodobých vkladů a 7% úrocích z úvěrů - čemuž by v r. 1999 odpovídalo asi 80 mld. Kč. Dosaženo však v tomto roce bylo jen asi 13 mld. Kč (16%).

Pokud se díváme pravdě do očí, tak bohužel ani v dalších důležitých hospodářských ukazatelích na tom není soukromý sektor nějak zvlášť dobře. Takže pokud např. ve velkých nefinančních podnicích už zdecimovaný veřejný sektor v roce 1997 dosáhl 3,6% zisku (rentability) z nákladů a měl asi 3,4% závazků po lhůtě splatnosti v poměru k vlastnímu jmění, činily obdobné (horší) ukazatele v soukromém sektoru 1,5% a 14,3%, v podnicích pod zahraniční kontrolou pak 2,8% a 22,3%. Navíc je známo, že řada soukromých hospodářství či podniků by bez státních nebo obecních dotací z rozpočtů stejně nemohla existovat - týká se to třeba soukromých zemědělců a majitelů lesů, autobusových dopravců, soukromých škol, lékařů, "životních" pojišťoven a hypotečních bank, vlastníků restituovaných památek a podobně. Na veřejných zakázkách stále zůstává závislá i velká část soukromého stavebnictví.

Ekonomický úspěch tu může vidět jen slepý, ten kdo si nepřipustí konkrétní věcné a pravdivé srovnání s předchozím obdobím existence a hospodaření do té doby rozhodujících a dnes programově zcela "poničených" státních a komunálních podniků, resp. družstev. Takže soukromí vlastníci a jejich managementy až dosud evidentně ve velkém selhali, v nepřiměřené počtu se ukázali daleko méně schopnými a úspěšnými než oni obecně kritizovaní tzv. státní. Naučili se hlavně zvyšovat ceny a vytloukat pro sebe nejrůznější úlevy od státu nebo obcí.

Potom není divu, že národní hospodářství ztrácí ročně až okolo 400 mld. Kč nebo více na zisku a tedy i na HDP (mimořádně rozbor reálného vývoje HDP jako hlavního ukazatele hospodářského růstu a produktivity práce, často založený jen kouzly naší statistiky - jakož i na něm založeného ekonomického postavení ČR ve světě - by si zasloužil samostatnou práci), proto dochází ke schodkům veřejných rozpočtů, proto schází peníze

všude kam se podíváme. Místo aby se zprivatizování majetku stalo úhelným kamenem transformace, stalo se hlavním hrobařem obnovy prosperity ekonomiky ČR. Je na čase odbourat zbývající nepodložená politická tabu a **nespoléhat už slepě na to, že dokončení privatizace zabezpečí jako deus ex machina samo od sebe žádoucí obrat k lepšímu**. Neboť právě ona naši nežádoucí ekonomickou situaci založila a s narůstajícím podílem soukromého sektoru ji ještě stále dál zhoršuje.

Banky nebo lichva?

Faktických, věrohodných a publikovaných srovnání skutečných výsledků naší ekonomiky v době "zločinného" socialismu a "svobodného" kapitalismu pořád není dost, přesněji řečeno nejsou žádné. Místo toho máme pořád na stole jen neurčité blábolky a zatracování "totality" jako samozřejmého zla o němž se ve slušné společnosti nepochybuje. Právě proto je nutno konkrétní skutečnosti vyhrabávat a porovnávat. V tomto případě půjde o působení a hospodaření bank či peněžnictví, tedy odvětví, které je do určité míry pokládáno za páteř národního hospodářství státu.

1. V roce 1989 jsme měli v ČR jen 6 domácích bank, 1 domácí banku v zahraničí a 1 pojišťovnu. Z toho jen nová Agrobanka byla soukromá (v domácím vlastnictví), ostatní ústavy byly výhradně státní. V bankách pracovalo 19.511 a v pojišťovně pak 6.485 zaměstnanců. Průměrné mzdy v tomto odvětví odpovídaly zhruba celostátnímu průměru ve státním a družstevním sektoru národního hospodářství. Celkově toto odvětví vykazalo 22,736 mld. Kčs zisku (18 % z celkového zisku NH v ČR). Banky nedostávaly a nepotřebovaly sebemenší rozpočtové dotace a sanace. Vklady měly stoprocentní státní záruky, které nemusely být nikdy porušeny.

Zisk plynul především z depozitních a úvěrových obchodů, protože poplatky za bankovní služby - především pro obyvatelstvo - v podstatě neexistovaly. Přitom byly dlouhodobě stanoveny a používány pevné sazby z neterminovaných vkladů ve výši 2 %, z terminovaných vkladů 4 %, ze životního pojištění pak 6 % - při roční inflaci okolo 1 %. Průměrná sazba z úvěrů naproti tomu dosahovala jenom 5,7 %, z toho ze spotřebních úvěrů pro obyvatelstvo 3,4 % (v tom např. novomanželské půjčky na pořízení bytu jen 1 %). Podniky platily 6,4 % z investičních úvěrů a 6,1 % z provozních úvěrů (družstva jen 4,8 %, a bytová družstva dokonce jen 1 %). Tzn., že průměrné úrokové rozpětí (bankovní výnos) činilo celostátně nejvýše 2,7 až 3 %. Všechny poskytnuté úvěry byly bonitní a tedy plně návratné, protože úvěry nesplacené ve lhůtě ke konci roku 1989 dosahovaly za celou ČSSR jen 700 mil. Kčs (tj. pouhých 0,14 % z celkového rozsahu poskytnutých úvěrů).

Peněžnictví tehdy obsluhovalo stejný - a spíše ještě větší - počet obyvatelstva jakož i "fyzický" rozsah (výkon) národního hospodářství jako dnes. Přitom domácí mezibankovní platby (převody) byly běžně prováděny a zúčtovány nejvýše do dvou dnů, a také zúčtování se zahraničím bylo operativní a plynulé. Bankovní výpisy byly přehledné a okamžité. Byla zaručena stoprocentní jistota vkladů, jakož i jejich anonymita. Naše banky tehdy prokazatelně nebyly pračkami "špinavých peněz".

2. Poslední podobné údaje máme za rok 2000. Jak známo mezitím došlo až k nepříčetné inflaci peněžních institucí. Takže díky tomu jsme už tehdy měli 40 bank, kromě ČNB, Konsolidační banky a Záruční a rozvojové banky soukromé, a to převážně (95 % výše bankovních aktiv) už v zahraničním vlastnictví. Z toho už bylo 10 bank v likvidaci a 6 v konkurzním řízení. Nad rámec toho tu máme nově desítky kampeliček, leasingových společností a stovky nejrůznějších investičních fondů; dále 76 pojišťovacích společností. Suma sumárum statistika udává existenci celkem 2.211 finančních a peněžních institucí, kromě dalších desetitisíců fyzických osob pracujících mimo jejich rámec v tomto odvětví.

Celkem tu pracovalo přes 86 tisíc osob (v samotných bankách z toho 53,6 tisíc). Jejich průměrné měsíční mzdy dosahovaly 25.457 Kč a reprezentovaly 190 % průměrných mezd (v rámci toho jak známo mzdy generálních ředitelů největších bank a pojišťoven se pohybovaly mezi 300 až 500 tis. měsíčně, nehledě k jejich dalším čtrnáctým a patnáctým platům a desetitisícům různých prebend, tj. dalších hrazených osobně reprezentačních výdajů). Sít bank a pojišťoven jsou duplicitní až triplicitní a jsou tedy skoro na každém rohu. Jen hrubý pohled na jejich vybavení ukazuje na zbytečný a drahý luxus až přepych, na nadměrný rozsah neúčelně využívané a opakovaně obměňované všeliké moderní výpočetní a další kancelářské techniky atd. atd. Pokud vezmeme v úvahu, že rozsah jejich funkcí pro obyvatelstvo a národní hospodářství v podstatě (kromě nadbytečných a parazitních překrývajících se "služeb pro služby") se při nejmenším nezvýšil, pak jejich reálná produktivita práce (měřeno počtem pracovníků) klesla na pouhou čtvrtinu původní úrovně, přičemž celkové náklady provozu se zvýšily na desetinásobky. Pokud bychom to navíc měřili poměrem výše reálných vkladů a úvěrů (po jejich přepočtu na srovnatelné ceny), byl by tento pokles ještě výraznější, a zřejmě by dosahoval zhruba jedné desetiny až 15 % původních výkonů na pracovníka.

Přitom průměrné úrokové sazby z vkladů dosáhly jen 3,4 % (u vkladů v cizí měně jen 3,07 %), z toho u terminovaných vkladů 4,25 %, při roční inflaci okolo 3,9 %. Navíc z těchto úroků vkladatelé platili 15 % daň, která dříve vůbec neexistovala. Průměrná úroková sazba z úvěrů podle statistiky se udává ve výši 7,16 %; jiné údaje však uvádí (za rok 2001 kdy úroky z vkladů ještě dále klesly), že úroky (pro fyzické osoby) z hypotečních úvěrů se sice pohybovaly mezi 6,5 až 10 %, ale ze spotřebitelských úvěrů už mezi 10 až 15 %, z kontokorentních úvěrů mezi 11 až 19 %, z hotovostních úvěrů mezi 13 až 19 %, a z kreditních platebních karet snad ve výši 25 a

dokonce až 30%. To už reprezentuje úrokovou "marži" dosahující dost běžně 15 až 20 %.

Navíc jak známo, banky tvrdě zvýšily a dále zvyšují poplatky za své "služby" spojené s jejich obchody, dříve jak známo většinou bezplatné. A o kvalitě těchto služeb má veřejnost dost informací a vlastních špatných zkušeností. Platby jsou přitom prováděny zdlouhavě a opožděně bez možnosti dovolání se nápravy, dochází k defraudacím a krádežím "vkladů", výpisy má každá banka jinak koncipované a většinou nesrozumitelné; z bank se zkrátka staly byrokratické instituce chovajících se někdy vůči klientům hůře než státní a komunální úřady (hlavně že se mění jejich loga, reklamní slogany, vnitřní postupy apod.). Snaží se nám stále vtoukat do hlavy, že mají na prvním místě zájem klientů, ve skutečnosti ale všechno co podnikají se děje převážně proti nim - hlavně vkladatelům - proti jejich zájmům.

Hodnota vkladů a tím spíše investic v jiných instrumentech (akciích, dluhopisech, podílových listech) není už dávno zaručena, nebo je zaručena státem jen do určité míry - desítky miliard ztrát vzniklé mezitím z tohoto důvodu občanům jsou notoricky známé a není ani třeba je připomínat. Anonymita vkladů je nebo brzy už bude v rámci rozvoje "svoboda lidských práv" zrušena, a přitom všem se banky čím dál více a jistě oprávněně posuzují jako pračky "špinavých" mafiánských a zločineckých peněz.

Bonita poskytovaných úvěrů se zcela zhroutila, banky nebyly schopny zajistit návratnost výrazné části svých úvěrů, o čemž nejvíce svědčí údaj o částkách, kterými je už musel stát za ztráty z toho vzniklé sanovat (viz dále). Otázkou zůstává, kolik z toho bankovní pracovníci, zejména jejich odpovědní šéfové s patřičnými pravomocemi "shrábli" za jejich poskytnutí, resp. za "obdarování" takových povedených klientů do vlastních kapes. A při všech těchto "požehnaných" podmínkách vykázaly za rok 1999 banky zisk jen ve výši 9,4 mld. Kč (po všech těch mohutných zdraženích a zhoršeních služeb to banky v roce 2001 dotáhly na 17,2 mld. Kč zisku - dle Hospodářských novin z 3.4.2002), investiční fondy a leasing jen 1,3 mld. Kč, a pojišťovny jen 2,6 mld. Kč. Celkem tedy 13,3 mld. Kč, což v cenách roku 1989 představuje tak asi 3 mld. Kč, tedy pouhých 13 až 14 % původní úrovně z roku 1989; to je ještě výhra, protože před rokem 1998 vykazovalo peněžnictví dokonce souhrnné ztráty. A to nemáme k dispozici žádný přehled o výsledcích, resp. ztrátách nejruznějších jiných dceřiných společností bank a pojišťoven.

3. Takže banky a vlastně celé peněžnictví dnes mají v rukách za babku nejruznější soukromí privatizátoři a vlastníci, kteří jsou navíc v podstatě jen zahraniční. Takže už sami nemůžeme rozhodovat nejen o naší výrobě a obchodě, ale ani o tom, jak se naše vlastní uložené peníze použijí, pro koho a za jakých podmínek. A co nám všem to až dosud přineslo? Uveďme si rámcový přehled dopadů dosavadního polistopadového hospodaření tohoto sektoru, které je jednoznačně masovým okrádáním

a/ státu, resp. jeho občanů jako daňových poplatníků. Až dosud bylo bankám z prostřednictvím Konsolidační banky a její finanční skupiny, resp. z rozpočtových prostředků zaplacen za ztráty z "rizikových (pochybných)" úvěrů celkem asi 480 mld. Kč (v tom započteno asi 100 mld. Kč za "úspěšně" hospodařící a do zahraničí prodanou Poštovní a investiční banku). A to nemusí být zdaleka konec pokud přihlídneme k výši státem dosud poskytnutých záruk pohybujících se v řádu dalších stovek miliard Kč;

b/ vkladatelů, kteří nejen nedostanou za jimi propůjčovaný "kapitál" žádný reálný úrokový výnos, ale navíc byly a jsou jejich úspory znehodnocovány vysokým a v podstatě trvalým předstihem míry inflace před mírou příslušných "úrokových" sazeb. Jen v letech 1990 až 1992 tak jednorázově přišli nejméně o 205 mld. Kčs; tato ztráta pak přetrvávala po celá devadesátá léta (navíc prohloubená o dodatečně zavedenou daň), a dokonce ještě v roce 2001 tato ztráta činila okolo 2 % z nominální hodnoty vkladů, tj. asi 25 mld. Kč, aniž bychom tu počítali byt s tím nejnižším předpokládaným výnosem z takto akumulovaného kapitálu;

c/ dlužníků, na základě neodůvodněných a nadměrných úrokových marží (rozpětí) bank mezi úrokovými sazbami placenými vkladatelům a placenými za poskytované úvěry všeho druhu. Pokud tuto nadměrnou "výnosovou" sazbu odhadneme jen na 10 % (a to je zřejmě podhodnocení), pak to za pouhý rok reprezentovalo lichvářské "obrátní" klientů nejméně o 130 až 150 mld. Kč. Jaký bude další vývoj si nikdo netroufá odhadovat. Očekávání, že bankovní systém se už stabilizoval a další zásadní problémy už nevzniknou, by bylo zřejmě přehnaným očekáváním. Není k tomu totiž věcný důvod a pořád ještě převažují spíše negativa než trvalé pozitivní trendy. Rozhodně pouhá "privatizace" a předání bank zahraničním vlastníkům v tomto směru nedává žádné solidní záruky, jak je zřejmé z labilní situace v tomto odvětví projevující se dnes i v mnoha dalších tzv. "vyspělých" státech.

4. Shrneme-li, pak na základě uváděných faktů lze zcela odpovědně prohlásit naše polistopadové bankovníctví (peněžnictví) za zločinecký sektor ekonomiky, za jakousi žumpu národního hospodářství ČR. Kdyby měla existovat spravedlnost, pak jejich vedoucí pracovníci - současní i ti minulí - by měli být za svůj "přínos" spojený až s provokačně vysokými platy a bonusy pohnáni k trestní odpovědnosti a povinným náhradám vzniklých škod, včetně zabavení veškerého rodinného majetku; dokonce i kdyby k tomu došlo jen z pouhé neschopnosti. Bohužel místo toho dostávají jen další a další prebendy, ať už ve formě zlatých padáků nebo senátorských křesel (viz případ Salzman).

Paradoxní je, že rozsah národohospodářských škod a okrádání působených našimi bankami roste úměrně procesu jejich převádění do soukromého vlastnictví a zejména pak do zahraničního vlastnictví. Nutno konstatovat, že tito přitom dostali banky už očistěné od všech problémových závazků - to na sebe převzal stát a

jeho občané - a to za "hubičku" (vždyť i ta znovu prodaná katastrofická IPB už byla dávno předtím vlastněna a řízena japonskou Nomurou).

To potvrzují i údaje z posledních měsíců. Ty ukazují, že např. pokud v 1. čtvrtletí 1999 úroky z terminovaných vkladů se pohybovaly okolo 6,75 % (z neterminovaných vkladů 2,06 %) a z poskytovaných krátkodobých úvěrů ve výši 10,95 %, koncem roku 2001 úroky z terminovaných vkladů už klesly na 3,39 % (z neterminovaných vkladů na 1,64 %) ale při růstu sazeb úroků z krátkodobých úvěrů na 13,39 % - bankovní marže dokázaly v tak krátkém období banky ve svůj prospěch zvýšit ze 4,21 % na 10 % a to navíc při několikanásobném zvýšení poplatků za bankovní služby (jediným aktivním činem se v téže době stalo vyhazování českých zaměstnanců, k němuž v poslední době došlo). To ukazuje skutečnou či spíše pomyslnou "vysokou" úroveň know-how a odbornosti zahraničních vlastníků a manažerů (okrádat naši šéfové přece uměli také, ale přece jen si netroufali na tolik). A hlavně celé to ukazuje, že **v tomto odvětví dávno nejde o podnikání ale o úředně sankcionovanou a dokonce podněcovanou lichvu...**

Neboť jak ukazují fakta, vývoj ekonomiky jednostranné změny (zvyšování či snižování) centrální klíčové "vkladové" úrokové sazby v podstatě neovlivní. Viz příklad USA, kde ji FED v roce 2001 snižoval 11 x, aniž by se tu ekonomický pokles jen zastavil. A naše ČNB? Ta ji rovněž v minulém roce zřejmě i pod silným politickým nátlakem snižovala, ale výnos z toho nemělo národní hospodářství ale jen samotné banky, jak je zřejmé z výše zmíněných čísel. A vkladatelé samozřejmě výrazně prodělali, což negativně ovlivnilo i vývoj domácích úspor, což na druhé straně nezbytně stimuluje a urychluje růst zahraničního zadlužování země.

5. Nad celým tímto odvětvím bdí a zabezpečuje zákonný bankovní dohled Česká národní banka (dohled nad družstevními kempeličkami pak vykonává samostatný Úřad pro dohled nad družstevními záložnami, nad kapitálovým trhem Komise pro cenné papíry, nad pojišťovnictvím Ministerstvo financí), donedávna v čele s J. Tošovským (tuto funkci převzal bezprostředně po listopadu 1989), a pod patronací prezidenta V. Havla, který si do toho nedal a nedá od nějaké vlády či jiných státních orgánů mluvit. Zlé jazyky tvrdí, že to nebylo zadarmo (viz případ nezákonných ale za to nadměrně výhodných osobních vkladů v ČNB). To jsou tedy hlavní viníci stavu, kdy banky se staly hlavním parazitem ČR. Nelze než konstatovat, že jen jeho (jejich) vinou se banky staly nejhorším odvětvím už tak upadající ekonomiky ČR. To jim nikdo nemůže odpárat!

Proti období "zlého socialismu" tu došlo k naprostému ekonomickému krachu a propadu (a to nemluvíme o hříších tohoto odvětví a ČNB v oblasti úpadku měnových kurzů, zahraničního zadlužování atd.). Pokles produktivity (ekonomické efektivity) je nepředstavitelný a snad nezměřitelný. Kapitalistická "konkurence" se vůbec neuplatnila, vůbec nefungovala a nefunguje. Samozřejmě ani jinde ve světě to není až tak moc jiné, jen tu nemají tu konkrétní možnost srovnání, jaká se naskýtá nám. Takže - z bank se stali pouzí vydřiduši, místo hesla "naš zákazník náš pán" tu začalo platit a pořád platí "naš zákazník naše kořist".

ČNB postupovala od samého začátku jako šilenc, jako neodpovědný amatér - vydávala bankovní licence jako na běžícím pásu v situaci, kdy tu nebyli ani odborníci a tím méně kapitál. Kdy zcela zanedbávala svoji zákonnou povinnost výkonu bankovního dohledu. Rychle se tak z toho dříve vysoce rentabilního a fungujícího odvětví stalo smetiště a centrální národohospodářská zlodějna. Takže i v této oblasti hospodářství tak zcela prokazatelně bylo vyvráceno i lživé heslo, podle něhož "nejhorším vlastníkem je stát" - prokázalo se totiž, že **nejhorším vlastníkem je naopak kapitalistický vlastník (IPB Praha - ale nejen ona - je tu nejmarkantnějším příkladem), resp. pokud je takovým stát tak ne jakýkoliv, ale konkrétně "špatný" stát kapitalistický.**

Co nás stojí stát...

Dostupné dlouhodobé informace o rozpočtových - státních i místních - výdajích jsou v ČR z hlediska srovnatelnosti v posledních letech silně narušeny. Nejde tak ani o to, že od r. 1991 došlo k převodu výdajů bývalých KNV a ONV (okresů) z místních do státních rozpočtů. Závažnější je skutečnost, že od tohoto roku část těchto výdajů z rozpočtu vůbec formálně vypadla v důsledku přeměny některých rozpočtových organizací na příspěvkové či jinak dotované (zdravotní pojišťovny, Fond národního majetku, Konsolidační agentura, různé mimorozpočtové fondy, dokonce v podstatě i ČNB). Další problém pak způsobuje fakt, že od téhož roku není dostupné členění výdajů místních orgánů podle jejich účelů, resp. podrobné členění rozpočtových výdajů vůbec.

1. Začneme tím, co nás stála "veřejná (státní, republiková i lokální) správa a justice" - v tom i zahraniční diplomacie - a to včetně různých příspěvků placených společenským organizacím v roce 1989 (celkem neinvestiční - provozní i investiční výdaje). Připomeňme si, že tehdy fungovala mimořádně složitá soustava federálních orgánů, vlád dvou republik, krajských národních výborů, okresních národních výborů a místních (obecních) národních výborů (v mld. Kčs):

Druh rozpočtových výdajů	ČSSR	ČR (z toho)
Federální vláda (ČR z toho 2/3)	2,0	1,3
Republikové vlády	2,4	1,3
Národní výbory	4,5	3,0
Příspěvky společenským org. (ČR 2/3)	2,0	1,3
Celkem	10,9	6,9

Na 1 obyvatele ročně připadlo (Kčs) 697 666

Poznámka: V příspěvcích společenským organizacím jsou zahrnuty dotace KSČ (70 mil. Kčs) a ostatním politickým stranám, katolické a ostatním církvím a náboženským společnostem, tělovýchově, odborům a všem ostatním společenským organizacím.

Samozřejmě v tom nejsou zahrnuty výdaje na hospodářství (např. dotace podnikům či bankám), rozvojové investice státu a lidospřávy, náklady na zdravotnictví, školství, kulturu, obranu či vnitřní bezpečnost, a zejména také ne nejruznější sociální výdaje - ať už vyplácené přímo či poskytované jako sociální služby.

2. Vzhledem k mezitím provedeným metodickým a organizačním změnám nejsou současné údaje o výdajích na veřejnou správu a justici plně srovnatelné, i tak však poskytují informaci poměrně dostačující a spolehlivou. Takže na obdobné účely podle závěrečného účtu veřejných rozpočtů ČR (ministerstvo financí) za rok 1999 byly vynaloženy tyto částky:

Druh rozpočtových výdajů mld. Kč

Všeobecná veřejná správa a služby	61,2
Právní ochrana	11,3
Ministerstvo obrany - správa	6,5
Ministerstvo vnitra - správa	1,9
Všeob. hospodářské záležitosti a technické funkce	5,7
Kultura, církev a sdělovací prostředky - příspěvky	5,9
Tělovýchova a zájmová činnost - příspěvky	1,9
Ústřední orgány ČR - celkem	94,4
Správní výdaje okresních úřadů a obcí – provozní	85,5
Dtto investiční výdaje (částečný odhad)	9,8
<i>Veřejnoprávní orgány celkem</i>	<i>189,7</i>
Provozní a invest. výdaje zdravotních pojišťoven	9,3
Dtto Konsolidační banky a přidružených org. (odhad)	1,0?
Dtto Fondu národního majetku (odhad)	1,0?
Dtto České národní banky (odhad)	2,6?
Dtto veřejnoprávních fondů (odhad)	0,1?
"Skryté" veřejnoprávní provozní a invest. výdaj	14,0?
Celkem výdaje na správu a justici ČR	203,7

Na 1 obyvatele v roce 1999 připadlo (Kč) 19.810

Od té doby se do roku 2002 výdaje na správu a justici dál velice rychle zvyšovaly, mimo jiné i v důsledku obnovy krajských národních výborů (kdo už může vysvětlit proč se v roce 1991/2 musely zrušit, aby se později s daleko vyššími náklady musely obnovovat? Snad p. Pithart?) a zřizováním stovek integrovaných obcí. V tomto směru se ještě musíme nechat dál překvapit. Jak je vidět, proti roku 1999 se náš stát mnohonásobně zbyrokratizoval, protože příslušné výdaje připadající na jednoho obyvatele se zvýšily zhruba 30 x (jde o údaje v běžných cenách; po zohlednění inflace by šlo o fyzické zvýšení asi šestinásobné). To nelze v žádném případě nějak rozumně odůvodnit, je to zkrátka flagrantní ukáзка plýtvání a bankrotářského hospodaření kapitalistického státu a jeho orgánů. To není vyvoláno obnovou demokracie, ale naprostou neschopností nových politiků, státní moci a správy ČR.

3. Samozřejmě základem této "luxusní" byrokratizace byly nejenom takové akce, jakou je např. zřízení Senátu, bohaté platy a jiné prebendy poslancům, senátorům a ostatním představitelům státní moci a politickým stranám. Hlavně se to projevilo růstem státním a místních úředníků a jiných pracovníků správy a justice. V roce

1989 jich bylo v ČR na všech stupních řízení (tj. i federálních) 79 tisíc. Pro rok 1999 však ministerstvo financí uvádí už 158 tis. pracovníků, a to je počet bez později obnovených krajů a budovaných integrovaných obcí. Na samotných federálních ústředních orgánech ČSSR v roce 1989 pracovalo okolo 2.000 pracovníků, zatímco v roce 2002 už jich máme 11.900. Bez přehánění lze říci, že to je bezesporu hlavní růst, ve kterém se česká ekonomika v devadesátých letech projevila.

Velmi ilustrativní je srovnání zvýšení výdajů na správu a justici se zvýšenými výdaji na sociální zabezpečení. Politici a sdělovací prostředky nám občanům neustále podsouvají, že stát musí začít šetřit (což je pravda), a že se tak musí dít v prvé řadě v oblasti tzv. mandatorních výdajů, kterými se v prvé řadě rozumí sociální výdaje - z nichž nejpodstatnější část tvoří starobní důchody. Opět si připomeňme, že v roce 1989 jich bylo v ČR vypláceno 1,713 tisíc v souhrnné výši 29,9 mld. (navíc důchody invalidní v částce 7,8 mld. Kč, vdovské a sirotčí v částce 5,4 mld. Kč). Průměrný měsíční důchod tedy činil 1.457 Kč. Skutečné výdaje na správu a justici tehdy představovaly jen asi 23,1 % z objemu vyplácených starobních důchodů.

V roce 2000 už bylo státem vypláceno 1,919 tis. starobních důchodů (včetně poměrných) v celkové částce 130,9 mld. Kč (průměrný důchod vzrostl na 5.685 Kč, tj. 3,9 x). A co vysloveně křičí je fakt, že skutečné veřejné výdaje na správu a justici je ale absolutně dokonce vysoce převýšily a dosáhly už 156 % objemu starobních důchodů. Tyto údaje jsou všechny v běžných cenách, takže kdyby tyto důchody rostly stejným tempem jako ony správní výdaje, dosahovaly by v roce 2000 částky 897 mld. Kč, a průměrný důchod by tedy činil skoro 39 tis. Kč. To by se nejen z nových politiků ale i ze starých důchodců stala svého druhu platová šlechta (k níž mají zatím zatraceně daleko).

Takže tady a ne v sociálních výdajích je mimořádně velký prostor pro rozpočtové škrty. Spočívá především v kardinálním odbyrokratizování a reorganizaci státní a lokální správy i justice. Měla by se tu prosadit kvalita místo kvantity stejně jako by tomu mělo konec konců být i v hospodářské sféře.

4. Že je kapitalistická (demokratická?) státní správa dražší než socialistická diktatura bylo vcelku známé. Co se však nedalo a nemohlo předpokládat, že bude "o tolik" dražší a současně neschopnější; tím méně v situaci, kdy si musí utahovat opasek kde kdo, především obyčejní občané a spotřebitelé. Zkrátka, zatímco na lidi umíme přitlačit, v oblasti politické moci a státní správy se plýtvá čím dále tím víc. Připomínáme, že tady nejde o bezpečnost, zdravotnictví, školství či kulturu, jejichž hospodaření lze určitě také odůvodněně kritizovat, ale na tomto místě to je mimo okruh našeho zájmu.

Flagrantním příkladem naprostého politického amatérismu, arogance a hlouposti byl už zmíněný "vynález", jakým bylo např. překotné zrušení KNV jen tak pro nic za nic a bez rozmyšlení, když mohly zůstat vysoce spolehlivým východiskem pro funkci obnovených krajských orgánů. Napřed jsme je však zrušili, předali jsme jejich budovy, vyhnali zkušené pracovníky atd. a dnes nás bude jejich obnova pod novým jménem stát mnohonásobně větší úsilí a peníze.

Místo nich byly v tichosti vybudovány samostatné a centrálně řízené tzv. regionální útvary pro skoro každé ministerstvo, které jistě zabraly víc místa a stojí víc peněz než samotné dřívější KNV, které jejich funkci předtím zpravidla v plné míře zajišťovaly. Přitom musely být aspoň dočasně ponechány okresy, i když bylo známo, že nás stály mnohem víc než předchozí celostátní orgány, kraje a místní úřady dohromady. Zkrátka jako za socialismu - v praktické politice vytváříme co nejvíce překážek a nesmyslů, abychom je pak s velkým halasem a jako zásluhu a velkou dřinu odstraňovali. Poslanci se pak vytažují jak na takových akcích pracují až do úmoru dlouho do noci - kdyby si raději odpočinuli a nedělali podobné boty, byli bychom na tom lépe. Protože není kumšt něco dělat, ale dělat něco rozumného, pro lidi užitečného.

Všichni už **víme, že máme levnou pracovní sílu. Ale jedna z příčin proč tomu tak je spočívá ve špatném hospodaření státu, který efekty vynaložené práce spolyká sám. Zkrátka máme nadmiru a nad naše možnosti drahý stát, a jeho náklady se pořád zvyšují,** zdá se nekontrolovaně. Hlavním dokladem je právě ono výše doložené zdražování veřejné moci a správy ve státě, který si vytýčil jako heslo, že se každý jeho občan má postarat sám o sebe a on v tomto směru odmítá přebírat za něho odpovědnost. Proto nelze rozumem pochopit, proč má být postsocialistický stát **tolikrát** dražší než předchozí všemocná socialistická diktatura.

Přitom pro své občany nic nechce závazně zajistit a dokonce ani slíbit. Co to tedy je za stát a demokracii, kde naprostá většina občanů a voličů se v běžném životě ničeho nedovolá, který nechce plnit žádnou lidem potřebnou funkci ale jenom být "příručí který za nic neručí"? Nepotřebujeme přece stát, který živí hlavně sám sebe, který bobtná jako rakovina a přitom pro občany mele naprázdno, či jim dokonce přímo škodí. Proč potom proboha chce své vysoké daně (zejména daň spotřební a z přidané hodnoty zatěžující především běžné spotřebitele) a utrácí peníze převážně na činnost, která vlastně pro lidi nemá smysl? Přece se nezřizuje stát jen pro uspokojování potřeb politiků, jen proto aby je dobře zaměstnával a platil... My potřebujeme stát, který by pro své obyvatelstvo, pro svůj národ něco pořádného dělal a neházel odpovědnost za vývoj situace a ekonomiky jen na ně samotné. Chceme stát, který se nás předem nezříká - přičemž tím nemyslíme že nás má vodit za ručičku, že má být vysoce centralizovaný, že se má o každého starat od kolébky do hrobu na každém kroku. A neuspokojí nás, když nám bude předhazovat, že všechny problémy, na které budeme poukazovat, existují jinde ve světě také a že je proto nemůže řešit - viz třeba náš růst kriminality.

Tady máme právo na změnu k lepšímu a zřejmě se musí začít s poctivým informováním veřejnosti nejen o

tom, kdo vlastně nese hlavní tíhu zdanění - víme že to jsou převážně lidé-spotřebitelé platící rozhodující daně z přidané hodnoty, spotřební daně, či daně z příjmů fyzických osob - ale také jak a pro koho se potom státní příjmy použijí.

Když už používáme tak rádi srovnání s okolními vyspělými evropskými zeměmi pak je nutno připomenout, že u nás jsme na podrobné a spolehlivé informace velice skoupí. Něco se nám neřekne vůbec, např. právě to jak rychle a proč vůbec rostou výdaje na státní správu. Jiné věci se nám podávají zkresleně. Mluví se např. o problému kriminality jako o problému založeném nedostatkem prostředků pro policii. Ale mělo by se poctivě říci, třeba kolik pracovních míst bylo převedeno z bývalé rozbujelé státní bezpečnosti pro potřeby policie, jaký podíl bezpečnosti zajišťuje nově ustavená městská policie, a navíc kolik lidí dnes pracuje i v různých soukromých bezpečnostních agenturách, které tu dříve nebyly a určitě také přispívají nebo by měly přispívat k prevenci a snížení kriminality. A kolik prostředků se na ně ve srovnání s rokem 1989 vydává dohromady, nejen kolik toho dostává samo ministerstvo vnitra. Zřejmě tu jde o daleko více než o násobky a to by už mělo stačit - nesmí to být ovšem použito nesmyslně, třeba především na nákup drahých západních osobních aut nebo na platy nekvalifikovaných pracovníků, na "ubytování" tisíců policistů v kancelářích.

Společá se na to, že pro veřejnosti jsou rozpočtové záležitosti nesrozumitelné, a odborníky, kteří by to dokázali analyzovat, jsme mezitím ve správě i výzkumných institucích rozehnali. Není-li ovšem nedostatek nebo zkreslování informací o státním hospodaření podvodem vůči parlamentu, tak vůči veřejnosti určitě.

Žítí z podstaty a na dluh

To co se v této práci uvádí jako polistopadový ekonomický úpadek se zdá být na první pohled nepravdivé, očerňující přehánění až svatokrádež. Vždyť se všude píše a mluví o tom, že právě v této době se ČR ozdravila, bylo vykonáno velké dílo transformace a restrukturalizace, vše vypadá podstatně jinak a to podstatně lépe než tomu bylo dříve v tom šedivém zanedbaném socialismu. Obdivují to údajně hosté či navrátilci z ciziny, naši novináři, intelektuálové i politici, jakož i "sprátelené" zahraničí. To se přece nesrovnává s takovým neobjektivním až nepřátelským pomlouváním, s negativním obrazem o ukradení národního majetku, znehodnocením úspor, rasantním poklesem hospodářské výkonnosti a zisků podniků, hodnocením bank jako jedné z hlavních příčin ekonomického krachu či byrokratizací státní a lokální správy.

1. Co tedy je a co není pravda? To co slyšíme nebo co skutečně vidíme, to co píše sdělovací prostředky nebo co plyne ze strohých - byť zdaleka neúplných a opomíjených - faktů? Neboť obchody přetékají vším možným zbožím, ulice (televize, noviny) jsou plné pestrých a vtíravých reklam (což ovšem sice někteří hodnotí jako přínos ale jiní zase jako převážně parazitní činnosti), dříve zanedbané domy mají nové fasády, máme desítky nových supermarketů a hotelů, luxusních bankovních poboček, správních budov, moderních benzinových pump, jezdí se masově na "vysněný" Západ, na 100 domácností už připadá 69 osobních aut (v roce 1989 jen 62) atd.

To je skutečně z velké části pravda. Ale má to svoji druhou skrývanou a stinnou stránku, vlastně celou řadu takových stránek. Pro ilustraci začněme třeba oněmi fasádami. Nevíme přesně, kolik jich skutečně bylo na starých domech inovováno. Víme ale, že proti osmdesátým letům bylo v devadesátých letech ročně postaveno o 25 až 35 tisíc nových bytů méně, což odnáší hlavně mladá manželství strádající nedostatkem malých startovních bytů. Takže nám z tohoto důvodu za celou dobu "odpadla" výstavba 300 až 420 tisíc nových bytů (nehledě k tomu, že další desetitisíce starých bylo mezitím přeměněno na kanceláře a nebytové prostory).

Počítáme-li s průměrnou cenou nového bytu (bez potřeby s tím spojeného technického a občanského vybavení) zhruba ve výši 1,5 mil. Kč, pak na tom bylo mezitím "společensky" ušetřeno 450 až 630 mld. Kč. Tím tedy byly ony "nové fasády" více než vykoupeny, počítáme-li, že za cenu jednoho nového bytu lze obnovit fasády a navíc i střechy pro domy mající každý přibližně 30 činžovních bytů. Takže jen za odpadlých 300 tisíc bytů by mělo takto renovováno okolo 9 mil. starých bytů. Kde bychom je vzali, máme-li necelých 3,2 mil. domácností. A těch nových fasád (dokonce ani pouhých jednoduchých nátěrů starých fasád) a střech - pokud se doopravdy pořádně rozhledneme pak okolo nás zase není až tak moc.

Podobně je to s růstem počtu osobních aut, ke kterému pravda skutečně došlo. Většinou šlo ale o nákup ojetin všeho druhu, protože jejich průměrné stáří se vcelku zvýšilo ze 12 na 14 let. Také se "mohutně" jezdí na západní dovolené. Ale reálné srovnání ukazuje, že to zdaleka není tak významná a dokonce pozitivní změna. Neboť v roce 1989 vycestovalo do zahraničí 55 % obyvatel ČSSR, v roce 2000 (po odpočtu dříve vnitrostátních cest na Slovensko) jenom něco víc než 21 %; z toho na Západ (bez území NDR) to bylo tehdy 15 %, dnes ne více než 12 až 13 %. Nehledě na to, že naši občané nemají dnes peníze ani na dovolené v tuzemsku, kde schází bezplatné (takřka bezplatné) dětské tábory, rekreace ROH, podnikové rekreace atd.

Mohutně se "šetřilo" na vědě a výzkumu. Pokud v roce 1989 (v ČR) se v této oblasti vydalo 18,5 mld. Kč, pak to v cenách roku 2000 odpovídá nejméně hodnotě 75 mld. Kč. Skutečné náklady však v tomto mimořádně pro vědu "dobrém" roce dosáhly jenom 26,5 mld. Kč. Takže i tady se uspořilo, celkem za tuto dobu snad až 500 mld. Kč (v cenách 2000). Dalším zdrojem mohutných škrtů byla naše armáda. Celkem dříve stála za celou federaci ročně 33 mld. Kčs, pak by úvahově na ČR připadal podíl 2/3, tj. zhruba 22 mld. Kčs; v cenách roku 2000 pak asi tak 80 až 100 mld. Kč. Vynaloženo však bylo (v roce 2000) jen 40,6 mld. Kč, přičemž tu došlo k výraznějším

růstu právě až v posledních letech, zejména do poloviny devadesátých let byla situace armády podstatně horší. I tak však bylo takto postupně ušetřeno nejméně 300 mld. Kč (v cenách 2000).

2. Je pravda, že celkový rozsah investic do budov, strojů a zařízení se přes přechodný pokles v letech 1990 až 1993 postupně zvyšoval (ve srovnatelných cenách), a zejména v letech 1995 až 1997 výchozí úroveň z roku 1989 dosti převyšoval. Celkem za období 1990 až 2000 tu bylo kumulativně vynaloženo navíc asi 280 mld. Kč. Bohužel jejich struktura byla značně deformovaná, a pro skutečný růst efektivnosti národního hospodářství dosud moc nepřinesla. Značná část těchto investic byla totiž zkoncentrována do výstavby jaderné elektrárny Temelín a do odsiřování tepelných elektráren (což bylo ovšem lépe nahradit novou výstavbou všech čtyř původně plánovaných bloků JE Temelín), ale také do desetitisícovek nových osobních i nákladních aut podniků i úřadů, desítky miliard pak do moderní výpočetní techniky (včetně softwaru) o jejímž účelném a efektivním využití až dosud lze ve značné míře úspěšně pochybovat, další pak do vybavení a rekonstrukcí bankovních centrálních a jejich pobočkové sítě (včetně rekonstrukce budovy ČNB za několik miliard Kč) a do už výše zmíněných nových objektů (supermarketů, hotelů, benzinových pump atd.), které ovšem přes svoji moderní vizáž v celkovém investičním rámci představují v podstatě "pakatelové" položky. Bohužel ale jen velmi malý podíl těchto prostředků - přes všechny nové závody či podniky budované "na zelené louce" zejména zahraničními investory - pak šlo do skutečně výkonnějšího technického vybavení výrobní sféry (kromě telekomunikací). Proto také vlastní produktivita práce v tomto období se u nás globálně v podstatě nezvýšila.

Proto také máme podstatnou část výrobní základny i infrastruktury národního hospodářství v dezolátním stavu. Zchátralo nám mezitím např. technické vybavení zemědělství, železnic, silnice a mosty, městská doprava, školy, kulturní domy, a často i celé před tím modernizované vesnice. V podstatě po léta stagnuje výstavba dálnic či pražského metra. O armádě ani nemluvě, protože ta je už vlastně jenom na papíře a pro skutečnou obranu naší země by toho moc udělat nemohla.

3. Dalším zcela novým, výrazným ale rozhodně nežádoucím zdrojem "společenských úspor" jsou děti. Je to surově řečeno ale bohužel musíme připustit, že je to skutečně tak. V osmdesátých letech se ročně rodilo okolo 130 tisíc dětí, dnes je to jen okolo 90 tisíc. To je rychlý zlom reprezentující pokles skoro o 1/3. Většinou se nám předkládá k věření, že to je změnou způsobu života v demokracii, využíváním nových možností a podobně. Pravda je ovšem zřejmě jinde. Mladé rodiny si dnes v mnoha případech děti prostě nemohou dovolit, jak k vůli nedostatku bytů, zaměstnání a nízkým příjmům, tak i proto, že stát v podstatě resignoval na propopulační politiku. Tímto způsobem tedy "šetří" nejen sami občané ale i tento stát - na školách, zdravotní péči o děti, či sociálních podporách. Kdyby hypoteticky jedno dítě "stálo" rodiče, stát i obce jen 100 tis. Kč ročně (což je ovšem podhodnocené), pak jen tento čistý jednorozhodný úbytek porodnosti (40 tisíc dětí) dohromady spoří okolo 4 mld. Kč, za dobu jejich mládí (18 let) už 72 mld. Kč, a pokud spočteme tento souhrnný úbytek za pouhých posledních 10 let jde už o nějakých 720 mld. Kč. Je to pro nás všechny ostudné, ale ať chceme či nechceme je to tak, nemáme právo si to zastírat...

Nedobrovolně lidé - alespoň pokud jde o rozhodující podíl našich občanů - v důsledku špatné práce našeho státu šetřili na své životní úrovni. Zhruba za 10 let - tedy asi za pouhou jednu čtvrtinu vlády socialismu - bylo ztraceno 700 tis. pracovních míst (za stejné období po svém nástupu naopak komunisté dokázali tento počet o 400 tis. zvýšit). Lidé byli masově zbídačeni - pokud v roce 1988 připadal čistý měsíční příjem na hlavu (obyvatele) do výše 1400 Kčs (do 46 % průměrného výdělku) na méně než čtvrtinu obyvatel, pak ještě před koncem devadesátých let se podíl této skupiny "chudých" - po přepočtu indexem inflace - zvýšil na tři čtvrtiny. Vznikla a masově narostla nezaměstnanost a bezdomovectví. "Obyčejní" občané proto museli často výrazně snížit svoji předchozí spotřebu řady základních potravin (hlavně masa), oděvů, bot, ale např. i vody. Pro většinu rodin se stává luxusem bydlení, teplo, voda z vodovodu a někdy třeba i domácí jablka či brambory. Bohužel zchudla jak relativně, tj. ve srovnání s novou rychle narostlou skupinou horních deseti tisíc, ale i absolutně, čili ve srovnání s realitou osmdesátých let.

Hodnocení stupně chudoby je samozřejmě jak známo relativní, záleží od toho jak ji ten který stát vymezuje a mezi zeměmi je to vlastně srovnatelné jen částečně. Přesto podle Hospodářských novin z 25.1.2002 v Evropské unii podle jejich vlastních kritérií žije pětina dětí v chudobě. V tomtéž článku uvádí ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, že u nás se takto posuzuje žít pod hranici životního minima. To v současnosti reprezentuje měsíčně 11.640 Kč čistého na čtyřčlennou rodinu, tj. na rodinu s dvěma dětmi - osmileté a dvanáctileté - což na osobu činí 2.910 Kč. Podle toho jde u nás údajně o 150 tis. domácností, resp. "jen" asi 15 % z celkového počtu dětí.

V cenách r. 1989 by to činilo zhruba 2.330 Kčs, resp. 730 Kč měsíčně. Přitom podle údajů se v roce 1985 (poslední rok takového šetření) do této úrovně pohybovalo ani ne 1,4 % domácností (necelých 51 tisíc) reprezentujících asi 140 tis. obyvatel. Tzn., že **absolutní počet dětí žijících v chudobě se během krátkého období obnovy kapitalismu zvýšil v ČR na trojnásobek**, a to při výrazném poklesu jejich celkového počtu.

Takže tu máme jako na dlani jeden z velmi důležitých "výdobytků" kapitalismu. Zatímco podle současných kritérií za socialismu u nás žilo v chudobě zhruba 100 tis. dětí, za pouhých 12 kapitalistických roků jejich počet vzrostl na 300 tisíc, a pokud by se rodil i dnes stejný počet dětí jako dřív bylo by jich skoro 400 tisíc. Příčina je jasná - mladí nemají kde bydlet, nezakládají proto rodiny a nerodí se děti; a pokud se rodí tak čím dál víc do

větší chudoby, která už u nás byla skoro neznámou věcí. Je to hanba současného režimu, bojovníci za obnovu kapitalismu u nás by za to měli cítit odpovědnost a stydět se - při nejmenším.

4. Na druhé straně to bylo aspoň zčásti vykompenzováno vznikem úzké vrstvy bohatých a spokojených - kteří na této "transformaci" nesmírně vydělali (odhadem až okolo 5 %, tj. zhruba do půl milionu osob). Tomu určitě neodpovídaly jejich zásluhy, spíše lze v souladu s Honoré de Balzacem po pravdě konstatovat, že "na počátku každého velkého bohatství je zločin". Neboť jak víme, stát mezitím musel zaplatit z peněz daňových poplatníků nejméně 300 až 400 mld. tzv. rizikových bankovních úvěrů založených v důsledku neschopnosti či nedbalosti centra. Není schopen zinkasovat dalších nejméně 200 miliard vážnoucích v nezaplacených daních a zákonném pojistném (zhruba 100 mld. Kč na daních, 50 mld. Kč na zdravotním a 50 mld. Kč na sociálním pojistném). Různé podniky ztratily okolo 100 mld. Kč v zamrzlých mezipodnikových závazcích. Daňové a celní podvody vůči státu se odhadují na další stovky miliard.

Takže suma sumárum někdo ztratil a někdo "anonymní" na druhé straně tedy musel ony stovky miliard neoprávněně a nepoctivě získat, neboť tyto peníze se přece nerozplynuly. Tak v podstatě vznikla naprostá většina našich současných boháčů, našich kapitalistických velkovlastníků (kromě dalších "zisků" z neodůvodněných restitucí, podhodnocení či nezaplacení nákupů privatizovaného majetku, ze znehodnocení vkladů obyčejných lidí atd.). Pro ilustraci si řekněme, že takových špičkových zlodějů máme v národě - včetně rodinných příslušníků - nějakých 50 tisíc, spíše však jich bude mnohem méně. Pak bratru počítáno jen z uvedených "titulů" na každého z nich připadlo při nejmenším 10 milionů, čili na celou rodinku 30 až 50 mil. Kč ("nejlepší" z nich pak takto získali stovky milionů až miliardy) - které jim zůstaly "za nehty" - získaných v podstatě neodhalenou trestní činností.

Tak popularizovaná akce "čistě ruce" se ukázala a ukáže jako pouhé politické plácání do vody, protože velké ryby (dokonce vlastně ani malé ryby) nepostihla a nepostihne, zejména pak ne jejich "už přisvojený" soukromý majetek, který se stal nedotknutelným. Prostě *máme tu zčista jasna polarizaci bohatství a chudoby jako v té příslovecné latinské Americe, založenou klasičtější prvotní kapitalistickou akumulací, vyšitou přesně jak ji známé nejen z odborné ekonomické a politické ale i klasičtější literatury (dokonce už z 19. století)*. Největší darebáci a zloději se takto mezitím stali nejdůležitějšími a tedy také nejtihodnějšími občany, což platí a zejména bude platit i pro jejich potomky, které tito průkopníci "gruendeři" tak spolehlivě dokázali zabezpečit.

5. Zkrátka v posledních deseti až dvanácti letech žilo naše obyvatelstvo - i přes pokles kvality jeho života - a jeho stát z pouhé podstaty - přesněji řečeno z onoho tak poplivaného socialistického dědictví - vysoce "nad poměry" dané reálnou tvorbou zdrojů (produkce zboží a služeb). Ilustrujme si to na rámcové úvaze zahrnující jen část dosud promarněného dříve veřejnoprávního majetku (odhad v cenách roku 2002):

Druh "ztraceného" majetku (viz předchozí části)	mld. Kč
Finanční rezervy 1989 (85 mld. v cenách 1989)	340 až 425
Měnové zlato (15 až 17 mld. v cenách 1989)	35 až 40
Majetek ČR neodůvodněně předaný Slovensku	300 až 500
Zprivatizovaný majetek (do r. 2000)	5.000 až 6.000
Dtto v l. 2001/2 (odhad 100 mld. v cenách 1989)	400 až 500
Přírůstek zahraniční hrubé zadluženosti	725
Celkem	6.800 až 8.190

Poznámka: přírůstek zahraniční zadluženosti je tu propočten do konce roku 2000, kdy činil 809 mld. Kč, proti konci roku 1989 kdy za celou ČSSR činil jen 124 mld. Kč (7,9 mld. USD), takže na výchozí podíl samotné ČR připadly 84 mld. Kč (2/3). Podle toho 809 - 84 se rovná 725 mld. Kč.

Tento přehled nemohl být zdaleka úplný. Jednak se drží spíše spodní hranice možných odhadů, a jednak vůbec nezahrnuje např. prošustrování či jiné ztráty tisíců hektarů pozemků, části mobiliáře historických památek a jiného duševního vlastnictví, majetku po KSČ, ČSM či čs. armádě, prostředků uložených v podnikových fondech ani stamilardové ztráty z výrazného poklesu hrubého domácího produktu v devadesátých letech atd. Ale i tak jsou tyto ztráty veřejnoprávního majetku (resp. majetku občanů ČR) zaviněné bezesporu jen a jen polistopadovými politiky a vládami mírně řečeno více než "imposantní", neboť už tak překračují čtyřnásobek hrubého domácího produktu roku 2000. Je hrozné si uvědomit, že to jsou jen ty nejvíce zřejmé hospodářské škody za pouhých 10 až 12 let, a jak ještě musí narůst pokud současní politici a jejich pohrobci budou vládnout podobně po dobu celých 42 let jako před nimi komunisté. Lépe na to nemyslet...

6. Pokud to zlehčíme (velmi až nadměru) a zapomeneme na to, že ve skutečnosti jde o nezměrnou národní tragedii, připomíná to románové hospodaření dědečka či tatínka, který svým potomkům prohrál či furiantsky rozdal statek; bohužel v daném případě je to obdoba na hypertrofované celostátní úrovni. Ale ani to není

všechno. Protože ani tyto ztráty nestačily pokrýt reálné "úspěchy" ekonomické transformace státu a obcí, navíc tu vznikl jejich vysoký vnitřní dluh; v roce 1989 takový dluh vůbec neexistoval - naopak tu byly už zmiňované pohotovostní státní finanční rezervy - takže na tomto poli se začalo od nuly. Toto rozsáhlé a rychle rostoucí zadlužování ovšem nevyplývalo z nějakých rozvojových potřeb - jak se nám to obyčejným prostřáčkům shora snaží zdůvodnit - ale výhradně v důsledku špatné práce odpovědných centrálních i lokálních politiků všeho druhu, především těch nejvyšších.

Aniž bychom na tomto místě podrobně rozebírali příčiny jeho vzniku a růstu - samozřejmě, že politici to dokáží vysvětlit objektivní nutností či odkazy na viny těch co byli před nimi - konstatujeme, že podle očekávání bude výše státního dluhu koncem roku 2002 dosahovat nejméně 408 mld. Kč (Hospodářské noviny 16.4.2002), a navíc tu máme obecní dluhy ve výši asi 48 mld. Kč - celkem tedy se už v podstatě "nyní" musí splácet asi 456 mld. Kč. A jak odhaduje ministr financí (Hospodářské noviny 12.7.2002) samotný státní dluhy se do pěti let může vyšplhat až na jeden bilion korun.

Není divu, když náš "bohatý" stát lehkomyšlně plýtvá a rozdává na všechny strany, rozděluje kůži medvěda, kterého zatím ani nevystopoval. Nejen přímými platbami ale i formou poskytování všemožných zpravidla vysoce rizikových státních záruk, jejichž objem už koncem roku 2001 dosáhl výše 457 mld. Kč (z toho České konsolidační agentuře 156 mld. Kč, Exportní a garanční pojišťovně a České exportní bance 136 mld. Kč, a různým subjektům - např. Českým drahám či Ředitelství silnic a dálnic - 165 mld. Kč), a které bude nutno postupně zrealizovat a převzít na státní - rozuměj naše občanská - bedra. Vůbec se navíc až dosud neuvažuje o tom, kdo uhradí vysoké ztráty ČNB, které jí plynou ze zhodnocování koruny (ztráta hodnoty devizových rezerv), které jenom v roce 2001 - kdy tento vývoj ještě nebyl tak intenzivní - činily přes 40 mld. Kč.

Jen na úrocích - z nichž se "kapsují" především velké a dnes cizí banky - stát (bez krajů a obcí) v roce 2002 musí zaplatit dalších asi 25 mld. Kč a do pěti let se zvýší ročně asi na 40 mld. Kč (Hospodářské noviny 12.7.2002). Pokud se sama výše veřejného dluhu (včetně dluhů obcí) už nyní blíží 500 mld. Kč, tak k tomu nutno připočítat roční splátky jistiny odhadem ve výši 70 až 100 mld. Kč. Když víme jaké spory se táhnou okolo nákupu pár nadzvukových stíhaček pro naši armádu - a to se jedná o hodně menší částky - tak si můžeme názorně představit jaký ekonomický tlak nás asi v nejbližší budoucnosti čeká. K tomu bychom si pro představu měli ještě připočítat další desítky miliard, které budeme muset každý rok po vstupu zaplatit jako příspěvky orgánům Evropské unie). Lze odpovědně říci, že ve skutečnosti tak jde o další vysoké byt' "specifické" součásti výdajů veřejné správy, které jsme dříve v ČSSR vůbec neznali.

Takže si znovu zopakujme, že v žádném případě hlavním viníkem nepříznivého vývoje rozpočtů a jejich schodků nejsou "mandatorní sociální výdaje", ty jsou naopak seškrtnány pod jakoukoliv přijatelnou hranici, ale v rozhodující míře se na nich podílí byrokratizace správy a justice, a její neodpovědná ekonomická politika v oblasti různých "darů, podpor a úlev" bankám i hospodářským organizacím - především zahraničním - jakož i její přístup při obnově či budování infrastruktury.

To všechno musíme jednou zaplatit, pokud ne my tak budoucí generace. Nikdo nám to neodpustí, jak třeba velmi názorně ukazuje případ rozprodeje majetku zadlužené obce Rokytnice n. J. v neúprosných dražbách. Musíme se už dnes odůvodněně bát toho, aby to všechno zadlužování neskončilo státním krachem jako světoznámá "argentinská krize" roku 2001/2. Zdaleka to bohužel není nepravděpodobné...

7. Zatím jsme se zabývali jenom vnitřní finanční (rozpočtovou) nerovnováhou. Ta je velmi těsně propojena s finanční nerovnováhou ČR vůči zahraničí, přičemž za její vývoj a stav odpovídá nejen vláda ale i Česká národní banka. Je spolehlivě znám poslední údaj o výši hrubé zahraniční zadluženosti země k 31.12.2000, kdy dosáhla už zmíněných 809 mld. Kč (21,4 mld. USD). V roce 2001 se její výše zhoršila v podstatě o pasivum obchodní bilance, které činilo asi 119 mld. Kč. Tento nežádoucí vývoj pokračuje i v roce 2002, přičemž nominální hodnota celkového pasiva naší devizové pozice je ovšem "pozitivně" dotčena přepočtem plynoucím ze zhodnocování tržního kurzu koruny vůči USD (k 30.6.2002 se pohyboval okolo 30 Kč za USD).

Za další v tom nezahrnutý specifickou formu zahraničního zadlužení by bylo třeba pokládat i přímé zahraniční investice v ČR, jejichž výše koncem roku 2000 už činila 798 mld. Kč (asi 21 mld. USD). Tato pozice se takto hodnotí i ve vyspělých zemích OECD, přičemž rozdíl je v tom, že v takovém případě jde také o vklad cizího kapitálu krytý v daném případě ovšem nikoliv konkrétními dlužníky (bankami, podniky či státem) ale konkrétním majetkem na území republiky. To bychom museli zaplatit, kdybychom se "jakoby" chtěli stát skutečnými hospodáři a pány ve vlastním domě.

V tomto širším pojetí se naše zahraniční zadluženost proti roku 1989 zvýšila už nejen o oněch 725 mld. Kč (viz výše). Pokud zahraniční zadlužení na jednoho obyvatele ČSSR v roce 1989 činilo zanedbatelných asi 7.500 Kč (500 USD), pak jen do konce roku 2000 už dosáhlo katastrofických 78.750 Kč (2.040 USD) - tedy vzrostlo o 72.250 Kč - což je výše kdy jak známo už upadají země do celostátních finančních krizí, jak ukázaly nedávné příklady Mexika z roku 1994 nebo Argentiny z roku 2001. Pokud bychom k tomuto připočetli i výši "zahraničních investic" pak náš souhrnný závazek vůči zahraničí dosáhl koncem roku 2000 celkem 1,607 mld. Kč (41,6 mld. USD), čili na jednoho obyvatele přes 156 tis. Kč (4.050 USD). Pro představu jedna naše čtyřčlenná domácnost si tak během těchto 11 let (1990 až 2000) půjčila v zahraničí a dosud nesplatila 315 tis. Kč, pokud uvažujeme jen s hrubým zadlužením, nebo dokonce 625 tis. Kč, pokud se počítá i s vkladem

zahraničních investic.

Je pravda, že také ČR má protipoložkou zahraniční pohledávky a to nemalé. Jejich výše koncem roku 2000 dosáhla 215 mld. Kč (5,7 mld. USD). Z toho např. známý dluh Ruska činil 136,8 mld. Kč (3,6 mld. USD), arabských států (Sýrie, Irák, Lýbie, Alžírsko) 63,7 mld. Kč (1,7 mld. USD), Kubu 5,8 mld. Kč (155 mil. USD). Říká se, že jde převážně o závazky vzniklé už v době socialismu. To je však pravda zase jen zčásti. Pokud zohledníme vývoj kurzu Kč (2000 proti roku 1989) a podíl ČR na celkové výši pohledávek ČR (2/3), pak koncem roku 1989 připadla na ČR (v kurzu 2000) celkem za 108 mld. Kč poskytnutých vládních úvěrů a ostatních pohledávek; z toho však jen za 47 mld. Kč pochybných, tj. nesplácených ve lhůtě, což představuje pouhých 22% z výše celkových závazků ke konci roku 2000.

Socialistická vláda si byla těchto pohledávek vědoma a mimo jiné přikročila už v roce 1989 k jejich vymáhání na nejvyšší úrovni, to je osobním jednáním samotného premiéra ČSSR. Naproti tomu je zřejmé, že pokud jde o ošetření a vymáhání těchto pohledávek postupovaly polistopadové vlády až dosud velmi neschopně a neseriosně. Známým příkladem je právě onen dluh Ruska, který mohl být bez obtíží splácen a mezitím už splacen protidodávkami, pokud by ČR v této zemi od začátku nakupovala tak potřebné a kvalitní produkty jakými jsou třeba jaderné palivo, nadzvukové stíhačky či vrtulníky. Postavili jsme si však infantilně hlavu, a tak z něho po všech tahanicích "úspěšně" dostaneme jenom necelých 20 %. Je to jenom vina Ruska nebo především naši vlastní domácí hloupostí?

Po všech těchto důkazech si lze snadno představit, že *pokud by si oněch souhrnných 1,607 Kč "půjčila" socialistická vláda - což určitě nebyl problém, protože ČSSR byla velmi spolehlivým a tedy "žádoucím" dlužníkem - pak by měla "z ničehož nic" navíc k dispozici asi 1,5 bil.Kčs (počítáno jen pro ČR), tedy skoro 4 x národní důchod roku 1989. Určitě by neměla problém takto lehkomyšlně a neodpovědně dozásobit až přezásobit vnitřní trh domácím i dovezeným zbožím a službami, aby vypadal přinejmenším tak, jak vypadá dnes. Kdyby ovšem i ona měla tu nezodpovědnost, odvahu a drzost přijat žít z podstaty a na dluh jako způsob existence státu, kdyby i ona chtěla takto bezostyšně svoji neschopnost přenést na budoucí generace...*

Přitom by nebyla zašantročena ani koruna domácího či veřejnoprávního majetku a aspoň ekonomicky bychom zůstali vlastními pány, nedošlo by ke znehodnocení koruny a vkladů, nebyl by tu tak byrokratický, drahý a neschopný stát jaký máme dnes, nebyly by žádné vnitřní veřejné dluhy.

Prameny:

1. Roční národní účty ČR 1998, 1999 (ČSÚ Praha).
2. Výroční zprávy Fondu národního majetku ČR v l. 1991 až 1998.
3. Státní závěrečný účet za rok 1999 (ministerstvo financí ČR).
4. Ročenky hospodářských novin 1998 až 2001 (Economia Praha).
5. Statistické ročenky ČSÚ 1993 až 2001.
6. Roční národní účty - 1998, 1999 (ČSÚ Praha).
7. Zprávy o inflaci (ČNB 2000).
8. Ekonom, Hospodářské noviny, Právo.

Závěrem

1. Žijeme v období plného veřejně prosazovaných a přitom klamných dogmat a mýtů, které je nutné odhalovat a vyvracet na základě všech dostupných faktů s nimiž jsou zpravidla v rozporu. Žijeme v období všeobecné apologetiky a vychvalování u nás (respektive v zemích bývalé RVHP) po roce 1989 restaurovaného kapitalismu a tedy neúprosného zatracení všeho co bylo před tím, ať už se to nazývá totalitou, reálným socialismem či komunismem. Zkrátka co bylo tehdy bílé je dnes černé a naopak.

Skutečnost je ovšem barevnější, měla a má nejen své světlé ale i tmavé stránky. Pokud budeme charakterizovat hlavní charakteristiky bývalého socialismu osmdesátých let a dnešního kapitalismu z hlediska zájmů a kvality života většiny obyvatel, pak je nutno například uznat, že "socialismus" byl pro ně v mnoha směrech otravný třeba tím, že nám - zpravidla krátkodobě - scházela řada hloupostí, třeba toaletní papír. Poroučeli nám údajně partajní blbci, což tehdejší realitu určitě vystihuje. Ale naproti tomu současný kapitalismus je zase velmi stresující tím, že nám a to trvale schází řada pro život většiny obyčejných lidí rozhodujících předpokladů, zejména sociální jistoty, sociální spravedlnost či vnitřní bezpečnost. Podle citovaného sloganu nám nyní zase poroučejí gauneři, navíc hlavně zahraniční.

2. Socialismus zklamal očekávání ve srovnání se socialistickými ideály, nezklamal však ve srovnání s kapitalismem. K tomu bylo už uvedeno mnoho důkazů, žádný z nich se však nedostane na veřejnost. Lze říci, že komunisté stát a jeho rozvoj sabotovali, kapitalisté ho zruinovali a zlikvidovali (polistopadová léta se stala bohužel léty "bourání státu").

Omezíme-li se na srovnání vývoje a stavu tvorby zdrojů, to je hrubého domácího produktu, efektivity, výkonnosti a zisků národního hospodářství a na nich založené souhrnné životní úroveň či kvality života obyvatelstva pak nutno konstatovat, že kapitalismus v tomto srovnání zcela propadl. Neboť v České republice po roce se po roce 1989 udržuje výhradně tím, že se žije z dědictví po komunistech na straně jedné a na účet budoucích generací na straně druhé.

Pokud jde o to první, pak platí, že se postupně "tráví" ze znehodnocení vkladů obyvatel, výprodeje národního (společenského) majetku, čerpání převzatých pohotových rezerv (finanční rezervy státního rozpočtu, měnové zlato, volné státní a komunální byty apod.). Specifickým případem pak je zrušení převodu značných zdrojů z České republiky Slovensku. Pokud jde o to druhé, přistoupilo se k nadměrnému přijímání zahraničních úvěrů a "investic", založení a nadměrnému růstu veřejných dluhů, zanedbání výstavby bytů jakož i výstavby a obnovy produktivních základních fondů a potřebné infrastruktury v řadě odvětví, rasantnímu omezení nákladů na armádu (obranu státu). Vlastně sem patří i značný pokles porodnosti zhruba o třetinu.

3. Je skandální, že přes všechny tyto formy mimořádného a přitom trvale neudržitelného "čerpání" zdrojů se situace většiny výrazně zhoršila a horší. Zhruba stejné životní úrovni jako v roce 1989 by dnes odpovídalo zvýšení nominálních příjmů asi 6 x (5 x v důsledku růstu maloobchodních cen a navíc 1 x v důsledku zvýšení podílu daně z příjmu a zákonného pojištění u zaměstnanců, respektive u důchodců v důsledku vynuceného vyššího podílu spotřeby s nadměrným růstem maloobchodních cen v daném období - zejména nájmů a služeb spojených s bydlením).

Podle toho by tomu zhruba odpovídalo zvýšení průměrných pracovních příjmů z 3.138 Kčs v roce 1989 na 18.800 Kč v roce 2002, respektive důchodů z 2000 Kčs v roce 1989/1990 na 10.000 Kč v roce 2002. V I. čtvrtletí 2002 však průměrná hrubá mzda dosáhla jen 14.204 Kč (HN ze 4.6.2002), tedy jen 75 % výchozí "socialistické" úrovně (průměrný důchod v roce 2002 dosáhl 6.297 Kč, tedy po pozdější valorizaci dnes nejdříve snad 70 až 75 %).

Odhadem lze shrnout, že zhruba jen 2 miliony občanů (z více než 10 milionů) si zachovalo svoji bývalou životní úroveň, popřípadě ji překročilo (často velmi výrazně až extrémně u horních deseti tisíc) - z toho asi polovina je ekonomicky činných, zbytek jsou závislí členové domácností anebo i rodiče - důchodci.

4. Kolem sebe máme plno dalších křiklavých paradoxů. Socialismus byl prohlášen za "zločinný režim", aniž by někdo hledal a tím spíše nalezl nějaké jeho zločinné zákony či významné politické zločince. Lze to však slepě přijat, když si nepřipustíme řadu jiných principiálních a nezodpovídaných "otazníků". Jak to, že právě v takovém období přes politické nesvobody u nás vznikala a byla prezentována nejlepší tvůrčí umělecká díla? Že za existence policejního státu byla potřebná jen polovina dnešního stavu policistů a strážníků? Že přes údajně naprostou ztrátu morálky lidí byla tehdy kriminalita ani ne na čtvrtině její současné úrovně, a že prostituce a narkomanie byla z hlediska současnosti zanedbatelná? Že přes socialistický "ekonomický virčaft" tu ve srovnání s dneškem byla daleko vyšší produktivita práce i ekonomická úroveň země ve srovnání se zahraničím, a také životní úroveň (většiny)? Že existovala přiměřená sociální spravedlnost i sociální jistoty (nebyla nezaměstnanost, bezdomovectví, práce bez výplat atd.)? Že stát měl finanční rezervy místo dnešních dluhů,

nízké veřejné výdaje, že byly peníze na cokoli? Že bylo vybudováno Slovensko takřka "z ničeho"? Že národní majetek v tomto období reálně vzrostl 7 až 8 x? A nakonec pokud jde o základní téma této práce - jaktože přes takřka komplexně státní (veřejné) vlastnictví národního hospodářství a jeho údajně byrokratické řízení byla jeho efektivnost několikanásobně vyšší než za onoho současného převážně soukromého vlastnictví (důkazem je zejména vývoj zisku)? Atd. atd.

5. Kapitalismus by proto měl být všestranně a objektivně zhodnocen, nikoliv ovšem jen na základě všeobecně prosazovaného a vnucovaného názoru, podle něhož ve světě neexistuje pro lidi výhodnější varianta společenského systému, na základě pouhé víry. Z této práce plyne, že zdaleka není ekonomicky efektivnější a výkonnější. V našich podmínkách se totiž ukázalo, že to je právě naopak. Neobejde se bez žití z podstaty a na dluh, bez domácího i cizího vykořisťování práce. Může bez problémů existovat a existuje i v totalitních režimech a diktaturách, není zdaleka závislý na nějaké formě demokracie. Nelze přesvědčivě prokázat, že je vůbec pluralistický či vícenázorový, ba dokonce že je nezbytně tržní, že v důsledku monopolizace produkce a nabídky fungování regulérního trhu ho nedeformuje a nepodvazuje.

Je zřejmě něco "shnilého ve státě dánském". Na jedné straně nám dennodenně na prvořadý význam "ekonomické základny" - tedy potřeby a nutnosti vlastnictví - ukazují hlavně katolická církev, potomci bývalé šlechty (Švarcenbergové, Lobkowicové, Lichtensteinové, Kinští), sudetští Němci a cizina vůbec tím, jak se zuby nehty perou o náš (zatím) majetek. Na druhé straně naše polistopadové vlády se snažily co nejvíce národu vnutit věřit principu, podle něhož platí, že snad "blaze tomu kdo nic nemá nestará se kam co schová". To je ale rozpor vysvětlitelný, neboť v praktickém životě jde o to naše občany přesvědčit, že ke spokojenému životu oni sami majetek nezbytný k zabezpečení produkce výrobků a služeb nepotřebují, že toto nezastupitelné poslání za ně mohou a vlastně milostivě musí převzít "na svá bedra" oni velkovlastníci, neboť oni sami "obyčejní lidé" by nebyli schopni si s tím poradit.

Je sice pravda, že dnes je ve výrobním procesu nejcennější sám člověk - producent (pracovník). Je ale také pravda, že kdo ho ovládá a rozhoduje o jeho využití (použití) a inkasuje za něj je pořád kapitál (vlastnictví, majetek), respektive kapitalista.

6. Srovnání skutečných hodnot zaostalého a zločinného socialismu s "dary" práv a svobod vyspělého Západu ukazuje, že hlavním přínosem kapitalismu v ČR byl vznik (obnova moci) staronových domácích i zahraničních "elit" a jejich nezasloužených privilegií, při současném masovém úpadku většiny domácích "bezejmenných". ***Obyčejní občané republiky byli podvedeni a obráni - a jsou proto plně oprávněni požadovat vrátit vše co jim dosud bylo ukradeno...***

Celý proces "transformace" se projevil jako zločinná vlastizrada, přičemž zřejmí hlavní domácí viníci toho, kdo ho přivedl na svět jsou postupně odcházející politici devadesátých let - Havlové, Čalfové, Pithartové, Klausové, Rychetští, Tošovští, Zemanové, Mertlíkové, Grégrové... Takoví si nezaslouží, aby zmizeli v propadlišti dějin beztrestně!

x x x

Socialismus byl špatný režim, horší - a pro většinu občanů ještě bezohlednější - je už jen kapitalismus.

Nakonec ještě jeden dodatek...

Vydání současné disidentské literatury faktu - jakou je také tato práce - je dnes nesmírně obtížné. Dříve jejím tehdejší autorům pokud šlo o její popularizaci bylo hej, neboť za komunismu byla taková obdobná režimu nepřijemná díla Západem široce propagována a podporována, od nejrůznějších celoevropských rozhlasových stanic přes řadu bohatých nadací až po přímé intervence jeho státníků. Dnes ji naopak provází spiknutí mlčením a vydavatelské i distribuční embargo. To se proráží jen těžko, pokud se to vůbec podaří.

Tato reálná situace je konkrétní příčinou toho, že předkládaná kniha "Velká loupež aneb bourání státu" může být publikována až po dvou letech od jejího napsání. Autor si velmi cení tohoto rizikového nakladatelského počínu. Protože však život šel mezitím dál je nutné přidat pár doplňujících informací o nejdůležitějších rysech ekonomického vývoje České republiky po roce 2002, pokud jsou ovšem potřebné informace vůbec dostupné. Zdaleka tu ovšem nebylo možné aktualizovat všechny konkrétní číselné údaje, fakta o něž se naše hodnocení opírá, protože potom by bylo nutno v podstatě napsat ji z velké části znovu. A nemělo by to ani smysl, protože základní závěry uváděné na základě situace z roku 2002 zůstávají plně v platnosti, respektive jejich negativní stránky se mezitím dále zvýraznily a zostřily.

1. Takže v letech 2000 až 2003 pokračoval mírný až plíživý ekonomický růst HDP - v roce 2001 činil 3,3 %, v r. 2002 1,6 %, v roce 2003 2,9 % a letos (2004) se očekává okolo 3 %. Je to málo, protože nás to zatím ještě pořád od ekonomické úrovně sousedních vyspělých zemí EU absolutně dále vzdaluje. Ale hlavně i tento vývoj je velmi nedůvěryhodný, vzhledem k pochybným kouzlům naší statistiky. Ta začala pracovat s nadměrným podílem odhadů, které dokonce promítala se zpětnou platností. Především ČSÚ v roce 2000 zvýšil roční údaje o HDP v běžných cenách v letech 1990 až 1995 o 60 až 170 mld. Kč ročně. Takže při srovnání s rokem 1989 mu tak v roce 1993 klesl propad z původních (pravdivých) 79 % jen na 87 %, a v roce 2003 mu tak vyšel výsledný růst ve výši 107 %, zatímco reálně ještě pořád nebyla původní úroveň zmíněného výchozího období dosažena a odpovídala nejvýše 97 %. To potvrzují i souběžné údaje o vývoji hmotné produkce základních odvětví v l. 1990 až 2002 - ve stavebnictví to bylo jen 97 %, v průmyslu 93 %, v zemědělství dokonce jen 69 %.

Nezaměstnanost se tu už pevně usadila a v podstatě neklesá pod půl milionů osob (koncem ledna 2004 bylo evidováno dokonce 570 tisíc). Průměrné mzdy sice pomalu rostou - v r. 2003 např. o 6,8 % - avšak pořád značně nerovnoměrně a nepřiměřeně, nejvíce ve státní správě a peněžnictví, nejméně v zemědělství, hornictví a obchodě. A hlavně jejich zaostávání za výdělků v EU se dále prohlubuje. Takže pokud v r. 2002 náklady na hodinu práce v Německu činily 25,9 EUR, v ČR to bylo jen 3,9 EUR - v SRN byly tedy už 6,6 x vyšší. Tyto nůžky zatím pořád narůstají. A to úměrně zvyšování podílu soukromého sektoru v národním hospodářství a zejména narůstajícímu počtu podniků pod zahraniční kontrolou, jejichž podíl se v českém průmyslu v r. 2003 už přiblížil jedné polovině.

Znovu se rozbíhá inflace. V roce 2003 sice poklesla a nejrůznější analytici dokonce začali strašit deflací, letos se už ale zase očekává její obnova asi 3% růst spotřebitelských cen, mimo jiné i v důsledku růstu spotřebních daní a DPH.

Pokud jde o vývoj ekonomické efektivity (rentability, zisků), údaje o tom se z naší statistiky v posledních letech docela vytratily. Zřejmě to s ní nebude v pořádku a je potřeba to zakamuflovat. Přitom z předchozích částí je zřejmé, že už koncem devadesátých let z důvodů jejího poklesu se výše zisků v národním hospodářství snížila odhadem nejméně o 400 mld. Kč ročně. V posledních letech se sice ohlašuje významný růst zisků velkých bank, ale ani ten se - přes všechno zvyšování poplatků a úroků z úvěrů - zdaleka nemůže vyrovnat výši dosahované třeba v roce 1989.

Vůbec platí, že "naše" banky pokračují v zostřování své vyděračské politiky. O rasantním zvyšování poplatků se sice občas mluví ale opomíjí se to hlavní, to je masové poškozování jejich klientů politikou úrokových sazeb. Takže svěří-li dnes drobný vkladatel bance svých 50 tis. Kč, vydělá banka na úrocích kolem 3 450 Kč, zatímco vkladatele při sazbě odpovídající nejvýše 1,3 % "odmění" pouhými 600 Kč. V SRN to ve stejné době bylo 6,2 %, v Itálii 4,5 % a ve Francii 4,1 % (studie Cap Gemini Ernst and Young). Kdyby si ale tentýž vkladatel zařídil účelový spotřebitelský úvěr na jeden rok, vyjdou ho úroky asi na 8,9 % - bankovní vývar tu dosahuje "pouhých" 7,6 %. Přitom náš "ušlechtilý" stát cizím bankéřům dal naše velké a dříve vysoce rentabilní domácí banky nejen pod cenou, ale v podstatě jim za jejich převzetí ještě zaplatil. Takže od ČSOB odkoupil tzv. problémová aktiva za 170 mld. Kč a kromě toho jí poskytl garanci, že do r. 2016 bude krýt její nároky na chybějící majetek nebo náklady na soudy. Komerční bance pomohl zhruba 65 mld. Kč a České spořitelně asi 45 mld. Kč. Za "prodej" Agrobanky včetně nákladů na její likvidaci zaplatil okolo 40 mld. Kč. Přitom ještě pořád se v nich nejen udržují ale vznikají nové dubiozní "klasifikované" úvěry, jejichž podíl se na celkové výši pohybuje okolo 1/5.

2. Charakteristickým rysem posledních let je prudký růst dluhů všeho druhu - obyvatelstva, podniků(?) i státu. Tak české domácnosti dlužily koncem května 2004 bankám více než 259 mld. Kč, což je o 62,2 mld. Kč více než před rokem; jen v prosinci 2003 si půjčily přes 11 miliard. Na druhé straně objem vkladů soustavně klesal, za poslední rok se terminované vklady údajně snižovaly každý měsíc asi o 3,8 mld. Kč. Mezitím už nastoupilo splácení dluhů a s ním spojený nový u nás dříve zcela neznámý fenomén, to je exekuce a zabavování majetku. Jen v prvním čtvrtletí 2004 k nim došlo ve více než 40 tis. případech, a za celý rok se počítá nejméně se 150 až

170 tisíci exekucí domácností. Je to jedním z hlavních projevů pravdivého vývoje "životní úrovně" našeho obyvatelstva, a postupující polarizace bída a bohatství v ČR. Jistě to podpoří i růst počtu bezdomovců.

Neexistuje spolehlivý přehled o zadlužení podniků. Uvádí se, že dluhy mezi podniky nebo zadržované platby činily v loni odhadem 100 mld. Kč. Mezitím se z odkupu takových pohledávek stal nový výnosný byznys, zejména pokud jde o pohledávky prodávané hluboko pod cenou na vrub našeho státního rozpočtu naší Konsolidační agenturou, kritizované mezitím už i Parlamentem. Na druhé straně se zdá, že jejich dluhy u bank klesají. Např. korunové úvěry poskytované nefinančnímu sektoru se v r. 2002 snížily na 345 mld. Kč, to je skoro o 80 mld. Kč.

Havarijním se však už dávno stal stav a vývoj veřejného zadlužení, obcí a hlavně státu. Především pokud jde o obce, jejichž dluhy ještě před deseti lety nepřesahovaly 4 mld. Kč. Tak ty už koncem r. 2003 dlužily 56 mld. Kč a letos ministerstvo financí očekává jejich růst na 64 mld. Kč (za další tři roky to bude 80 miliard). Polovina z této sumy připadá na Prahu, Brno a Ostravu. Řada jiných předlužených měst a obcí už mezitím skončila exekucí jejich majetku a nikdo pořádně neví, jak se z takové situace mohou se zdravou kůží dostat, kdo to za ně zaplatí. Zřejmě to bude státní rozpočet.

Ale ten sám je na tom více než špatně, protože přes stamiliardy původně po r. 1989 jím převzatých či vzniklých rezerv (finanční aktiva, měnové zlato, nevyužitá nová bytí, zrušení předchozích převodů zdrojů pro Slovensko, výrazný pokles výdajů na armádu a dokonce i na vědu a výzkum, likvidace řady významných rozpočtových dotací, zrušení "zahraničních pomoci" spřáteleným zemím, zrušení KNV) státní dluh ČR zcela neodůvodněně roste před očima. Už koncem r. 2003 dosáhl výše 493 mld. Kč a letos - do konce r. 2004 - se očekává jeho zvýšení na 626 mld. Kč. Obecně řečeno tento neutěšený vývoj je zaviněn špatným až zločinným hospodařením státu, projevujícím se konkrétně ve schodcích jeho rozpočtu. Ten ještě v r. 2002 dosáhl 45,8 mld. Kč, aby už v r. 2003 takřka raketově vylétl na 109,1 mld. Kč, přičemž letos se počítá se schodkem ve výši 115 mld. Kč (v r. 2005 s výší 94 mld. Kč?).

Dokonce vláda rizika tohoto vývoje už snad také pochopila a jak známo s velkým halasem v r. 2003 přistoupila k tzv. zásadní rozpočtové reformě. Hlavním krédem přitom je snaha o snížení tzv. mandatorních, rozuměj především sociálních výdajů, jejichž hlavní složkou jsou jak známo sociální důchody. Už v předchozích částech této práce bylo jednoznačně ukázáno, že to je nesmysl a záměrný klam, že tam hlavní problém vzniku a snižování schodků rozpočtu určitě neleží. K tomu jako doplňující argument lze ještě uvést, že ani jejich podíl na celkovém HDP (v běžných cenách) se v podstatě nezměnil. V roce 1989 šlo o 8,4 %, a do r. 2002 došlo jen k zanedbatelnému zvýšení jejich podílu na 9,2 %, ovšem při už zmíněném poklesu srovnatelného HDP (přičemž ale podíl výdajů na veřejnou správu a justici se zhruba v tomtéž období zvýšil z 1,3 % na více než 10 % v r. 1999).

Zakopaný pes je tedy zcela jinde. Solidní analýza ukazuje - a vláda by se k tomu měla odpovídajícím způsobem postavit - že "černé díry" polistopadové ekonomiky ČR zakládající jejich schodky a veřejné dluhy byly a jsou především tyto (o nich se ale bohužel nejedná a nemluví):

a/ naprosto rozhodujícím je dlouhodobý úpadek české ekonomiky, v jehož důsledku bylo v letech 1990 až 2002 v porovnání se skutečností osmdesátých let - které samy o sobě nebyly zvláště úspěšné - navždy ztraceno okolo 8 bilionů Kč (souhrn v běžných cenách jednotlivých let);

b/ neoprávněná a navíc zločinně zpackaná restituce a privatizace společenského majetku převzatého z komunistického dědictví. Bilionové hodnoty byly prošustrovány tak, že místo potencionálních ohromných příjmů z jeho prodeje zbyly státu v podstatě jen dluhy a ztráty Konsolidační agentury (odhadují se až na 80 mld. Kč) a Fondu národního majetku, a nejrůznější dosud zcela nevypořádané záruky, jejichž souhrn koncem r. 2003 přesahoval 610 mld. Kč. V této době se počítá už jen s výprodejem jeho zbytků (hnědouhelné doly, Telecom, ČEZ), který zřejmě nedopadne lépe, přičemž i tak půjde vlastně jenom o pokračování záškodnické politiky "zabíjení slepic snášejících zlatá vejce";

c/ nepřiměřená byrokratizace a nehospodárnost státní i lokální správy a justice vedoucí ke zvýšení jejich výdajů tak, že jen do konce r. 1999 se po listopadu odhadem zvýšily asi 30 x a jejich výše přesáhla 200 mld. Kč. A tento růst v dalších letech pokračoval, soudě podle dalšího zvyšování počtu příslušných pracovníků - v l. 1999 až 2002 vzrostl o další 4 až 5 % - a jejich mezd, které se v tomtéž období zvýšily dokonce skoro o 20 %;

d/ vznik a soustavný a nyní už v podstatě neovlivnitelný růst zcela nových dříve neexistujících masivních výdajů české ekonomiky, resp. veřejnoprávních rozpočtů. Především se stal nadmíru výrazným každoroční přesun zisků, dividend a dalších výnosů zahraničních vlastníků "domácích" podniků do ciziny. Tyto v r. 2002 dosáhly už výše 195 mld. Kč (ještě v r. 1999 to bylo "jen" 111 mld. Kč). Dále jde o povinné příspěvky placené nejrůznějším mezinárodním organizacím, jejichž členem se ČR nově stala (MMF, Světová banka, OECD, Rada Evropy, NATO, a hlavně Evropská unie). Údaje o nich jsou nedostupné, lze je však odhadovat na 60 až 80 mld. Kč ročně (jen EU v r. 2004 takto zaplatíme skoro 40 mld. Kč) s tím, že do konce desetiletí určitě vcelku převýší 100 mld. Kč (zřejmě z toho něco dostaneme i zpátky, alespoň pokud jde o EU, musíme však o to pěkně poprosit a čekat zda se nad námi kdosi v Bruselu smiluje a určí nám, co si za to můžeme pořídit). A samozřejmě jsou tu - kromě splátek dluhové služby ze státního dluhu (jakož i obecních dluhů) - navíc i příslušné úroky, které už v letošním roce přesáhnou 40 až 45 mld. Kč a dále neúprosně porostou úměrně jeho dalšímu "předpokládanému"

zvyšování;

e/ nepřehledný, nespravedlivý a neefektivní daňový systém. Ten by si zasluhoval samostatný rozbor, na tomto místě lze však jen připomenout stamiliardy, které stát na daních a zákonných pojištění nedokázal a nedokáže v řadě podniků vybrat. Spíše jim - alespoň těm největším zpravidla v zahraničních rukách - uhýbá, poskytuje nejrůznější úlevy, prosazuje snižování jimi placených přímých daní na úkor daní placených obyvatelstvem, a ještě jim dobrovolně poskytuje řadu výrazných dotací a pobídek pod nejrůznějšími záminkami (např. nákladné vybudování řady průmyslových zón a "podpora" vzniku nových pracovních míst se stala pouhým vyhazováním peněz; např. letos místo předpokládaných 37,5 mld. Kč nebude jejich přínos téměř žádný). Zcela mimo dosah státu a tedy výběru státních příjmů je rozsáhlá a pořád narůstající oblast stínové ekonomiky, jejíž podíl na HDP se už v ČR odhaduje na 18 %. V rámci toho jen "zločinecké organizace" si u nás v r. 2001 údajně vydělaly asi 418 mld. Kč, tj. 19,5 % HDP (Hospodářské noviny z 27.9.2002).

Z toho všeho je vidět, že "rasantní reforma veřejných financí" prosazovaná současnou vládou je jen šidítkem, zaměřeným na další zhoršování života obyčejných lidí, aniž by přitom její efekt mohl dosavadní výrazně negativní vývoj veřejného dluhu významněji ovlivnit. Ve skutečnosti jde o pouhý asociální slepenec, a současně o další odsun naléhavého řešení nazrálých problémů. Pokud se stát nedokáže zaměřit na nic jiného než jsou nejrůznější krácení sociálních výdajů (samozřejmě, že i tady lze hledat řadu dílčích ale jenom doplňkových zhospodárnění) a zvyšování daní dopadajících na obyčejné lidi, a nevíš si přitom takových sólokaprů, jakým je třeba už zmíněná stínová ekonomika, jakož i zmiňovaných pořád narůstajících nových nákladů, které už nyní přesahují 300 mld. Kč ročně, nezbyvá nám než hrozit se budoucností. K čemu užitečnému nám občanům - voličům takový stát a jeho politici vůbec jsou? Zbývá jen naše budoucí generace politovat...

3. Za této situace je vhodné na konec si ještě všimnout toho, komu se náš - nyní dokonce "středolevicový" - stát věnuje, o jaký druh občanů a institucí pečuje především. Ukazuje to názorně i výčet nejrůznějších restitucí vlastníkům, kteří údajně přišli protiprávně o majetek po 25. únoru 1948 (v předchozích částech byly už tyto záležitosti osvětleny podrobněji) - to je "okradeným" jednotlivcům, katolické církvi, bývalé šlechtě a jejím potomkům, zemědělcům-obětem kolektivizace, ruským občanům převezeným do SSSR po r. 1945 a bojovníkům proti komunismu. Nejsou dosud zřejmě uzavřeny restituční katolické církvi, "kolektivizovaným" zemědělcům, obětem vstupu vojsk SSSR v r. 1968, a snad i Němcům neodsunutým po roce 1945.

Kdyby však fungovala skutečná spravedlnost, pak by polistopadová ČR a její vlády měly převzít zodpovědnost i za mnohem větší a daleko prokazatelnější křivdy, škody a ztráty způsobené jejich činností či nečinností milionům našich "obyčejných" občanů až po roce 1989. Neboť i oni mají v dané logice právo na statisícové náhrady za jim ukradený nebo znehodnocený společenský majetek v rámci privatizací, za majetek předaný neoprávněně Slovenské republice po jejím vystoupení z federální ČSFR v r. 1992, a za promrhaná převzatá státní finanční aktiva, měnové zlato a další státem promarněné rezervy a navazující "veřejnoprávní" zadlužení všech občanů. Atd.

Stejně dojemnou starost a péči by měly projevit také pokud jde o náhrady škod vzniklých jim rasantním znehodnocením jejich úsporných vkladů a hotovostí v důsledku mimořádné inflace, k níž v devadesátých letech došlo, jakož i znehodnocením jejich reálných starobních důchodů (příklad - nejvyšší dosažitelný důchod v r. 1989 odpovídal 115,3 % tehdejší průměrné mzdy, čemuž by v r. 2003 - kdy průměrná mzda dosáhla 17 tis. Kč - odpovídala částka 19 600 Kč. Dostává však jen 10 321 Kč, takže jeho měsíční ztráta dnes činí asi 9 280 Kč).